

MENIGHETENES SAMVIRKE MED HJEMMET

EVALUERINGSFORSKNING PÅ
TROSOPPLÆRINGSREFORMEN

RAPPORT 1

Ida Marie Høeg

Irene Trysnes

KIFO NOTAT 1/2012

KIFO
Stiftelsen Kirkeforskning

©KIFO Stiftelsen Kirkeforskning 2012

ISBN 978-82-92972-22-9

e-post:kifo@kifo.no

<http://www.kifo.no>

Forord

Stiftelsen Kirkeforskning KIFO er tildelt et treårig oppdrag med evalueringsforskning om Trosopplæringsreformen i Den norske kirke. Evalueringen er finansiert av Kirkerådet. Evalueringsforskningen er definert i en rammeavtale og omfatter fire ulike deloppdrag. Denne rapporten omfatter ett av disse deloppdragene.

Bak evalueringen står en forskergruppe bestående av forskerne Pål Ketil Botvar, Ida Marie Høeg, Olaf Agedal, og forskningsassistentene Sivert Urstad og Frode Kinserdal, KIFO; professor Elisabet Haakedal, postdok-stipendiat Irene Trysnes, professor Pål Repstad, Universitetet i Agder; og professor Kåre Fuglseth, Universitetet i Nordland. Prosjektleder for oppdraget er forsker Ulla Schmidt, KIFO.

Hele forskergruppen står bak utarbeidelsen av den grunnleggende oppbygningen av evalueringsforskningen med henblikk på deloppdrag, overordnede problemstillinger og opplegg for datainnhenting. Deretter har mindre forskergrupper ansvar for analyser og rapporter for de enkelte deloppdragene.

Med dette legger vi frem rapporten for ett av deloppdragene: om menighetenes samvirke med hjemmene i arbeidet med trosopplæring i Den norske kirke. Ida Marie Høeg, KIFO og Irene Trysnes, Universitetet i Agder har forfattet rapporten, og er ansvarlige for oppbygning, analyser og endelig rapporttekst. Oppdragsgiver har hatt en foreløpig versjon av rapporten til gjennomsyn med tanke på faktasjekk og andre kommentarer. Alt innhold i rapporten (inklusive evt. feil) er likevel oppdragstakers og forfatternes ansvar.

KIFO og forskergruppen vil benytte anledningen til å takke alle som har bidratt til evalueringsforskningen ved å besvare spørreskjemaer, stille opp til intervjuer og gitt oss adgang til å observere tiltak og arrangementer. Uten denne velviljen fra ansatte i menighetene, foreldre og deltakere hadde ikke dette prosjektet latt seg gjennomføre!

Takk også til oppdragsgiver Kirkerådet som velvillig og imøtekommende har besvart spørsmål og tilrettelagt og stilt til rådighet ulike data for prosjektet.

En nærmere beskrivelse av evalueringsforskningen, inkl. kommende deloppdrag og fremdriftsplan, finnes på www.kifo.no. Her legges også alle rapporter ut for gratis nedlasting etter hvert som de offentliggjøres.

Oslo, 15. april 2012

Ulla Schmidt, prosjektleder

1	Innledning	9
1.1	Bakgrunn for reformen.....	9
1.2	Hva er trosopplæring.....	10
1.3	Hjem og kirke.....	11
1.4	Målsetningen med rapporten	12
1.5	Samvirke, relasjon og tillit	12
1.5.1	Sosiale relasjoner og trosopplæring.....	12
1.5.2	Generelt om medlemmenes relasjoner til Den norske kirke	15
1.5.3	Religiøs tro og tradering	16
1.5.4	Myndiggjøring av barn og unge.....	17
1.5.5	Relasjonshåndtering og tillit.....	18
1.6	Datagrunnlag og metode.....	19
1.6.1	Intervjuer og observasjoner	20
1.6.2	Foreldreundersøkelsen.....	22
1.6.3	Ansatteundersøkelsen.....	23
1.6.4	Rapportens datagrunnlag.....	24
1.6.5	Hvem er foreldrene i foreldreundersøkelsen?	25
2	Dåp og kirkens tilbud til barn	28
2.1	Holdninger til kirkens overgangsritualer	28
2.2	Motiver for dåp	30
2.3	Erfaring med møte med kirken i forbindelse med dåp	32
2.4	Foreldres holdninger til dåpssamtalen.....	32
2.5	Erfaring med dåp	34
3	Tilbud og oppslutning om trosopplæring	35
4	Foreldres holdninger til barns deltakelse	39
4.1	Positivt overrasket i møte med kirken	43
4.2	Hjelp til livsmestring.....	43
4.3	Et delt samarbeid	44
5	Barns erfaring med trosopplæring.....	46
5.1.1	Barn og tro.....	49
5.1.2	Nye ritualiserte praksiser	50
5.2	Barn og nattverd.....	51
6	Ungdommers erfaringer med trosopplæring.....	56
6.1	Troen: en ressurs til livsmestring	57
6.2	Tiden etter konfirmasjon.....	58
6.3	Trosopplæringen aktiverer og aktiviserer konfirmantforeldrene	61
7	Formidling	62
7.1	Foreldres holdninger til formidling av kristen tro og verdier	62
7.2	Foreldres holdninger til kirkens formidling til barn.....	65
7.3	Konfirmantforeldres holdninger til kirkens formidling	67
8	Mottatt materiell til bruk i hjemmet.....	70
8.1	Type materiell til bruk i hjemmet.....	71
8.2	Vurdering av materiell.....	74
8.3	Felles samlinger med utdeling i kirken	75
9	Informasjon	76

9.1	Ansattes bruk av informasjonskanaler	76
9.2	Foreldres holdninger til kirkes informasjonsarbeid	80
9.3	Konfirmantforeldres informasjonsbehov	81
9.4	Informasjonskanaler og relasjonsbygging	82
10	Engasjement, samarbeid og rekruttering	85
10.1	Foreldres holdninger til samarbeid med kirken	85
10.2	Ansattes holdninger til samarbeid med hjemmet.....	89
10.3	Rekruttering av frivillige	91
10.4	Fokus på sikkerhet.....	93
11	Sammenfattende vurderinger	93
11.1	Et måltidssamarbeid.....	93
11.2	Et utdelingssamarbeid.....	94
11.3	Et rituelt samarbeid.....	94
11.4	Et tradisjons- og verdisamarbeid.....	95
11.5	Et samarbeid på barns premisser	96
12	Konklusjon.....	97
13	Litteraturliste.....	98
14	Appendiks.....	103
	Foreldreundersøkelsen: frekvensfordeling	103
	Spørreskjema: Foreldreundersøkelsen	134
	Spørreskjema; ansatte i Den norske kirkes menigheter (utdrag)	150

Tabell 1 Informanter.....	20
Tabell 2 Fylke. Prosent og antall.....	25
Tabell 3 Bosted. Prosent.....	26
Tabell 4 Religiøs selvbetegnelse. Prosent	26
Tabell 5 Trosopplæring. Prosent	28
Tabell 6 Kjenner til at Dnk har satt i gang en trosopplæringsreform. Prosent	28
Tabell 7 Holdninger til religiøse overgangsritualer blant kirkens medlemmer. Prosent.....	29
Tabell 8 Alternativer til dåp. Prosent	30
Tabell 9 Motiver for dåp. Prosent	31
Tabell 10 Motiver for dåp blant foreldre med barn mellom 0 og 18 år. Prosent	31
Tabell 11 Det viktigste dåpsamtalen skal dreie seg om... Prosent	33
Tabell 12 Tilbud og deltakelse	36
Tabell 13 Oppslutning om utdeling 4-årsbok 2010. Antall og prosent	37
Tabell 14 Oppslutning om kirkens babysang/småbarnssang/trilletteff blant barn 0-5 år 2010. Antall og prosent	38
Tabell 15 Oppslutning om Lys våken (11-åringer) 2010. Antall og prosent.....	39
Tabell 16 Barnets utbytte av deltakelse. Prosent	47
Tabell 17 Konfirmantforeldres deltakelse på gudstjeneste i konfirmasjonstiden	61
Tabell 18 Foreldres holdning til selv å formidle kristen tro til barna	63
Tabell 19 Medlemmer i Den norske kirkes syn på verdier i barneoppdragelsen	64
Tabell 20 Viktig å formidle til barna. Prosent.....	65
Tabell 21 Foreldres holdninger til kirkens formidling av kunnskap om kristendommen	66
Tabell 22 Gode tilbud til barna når de vokser opp.....	66
Tabell 23 Konfirmantforeldres oppfatning av hva konfirmanter bør lære. Prosent	68
Tabell 24 Motiver for konfirmasjon (Stilt til konfirmantene på begynnelsen av konfirmasjonstiden). Prosent.....	69
Tabell 25 Holdninger til konfirmasjon (Stilt til konfirmantene på slutten av konfirmasjonstiden). Prosent.....	69
Tabell 26 Det viktigste kirken kan gi konfirmantene er... (Kan sette inntil fire kryss). Prosent	70
Tabell 27 Mottatt materiell til bruk i hjemmet. Prosent.....	71
Tabell 28 Anvendt tilsendt materiell. Prosent	71
Tabell 29 Syn på mottatt materiell. Prosent	71
Tabell 30 Type materiell til bruk i hjemmet	72
Tabell 31 Utdeling av materiell casemenigheter i 2011.....	73
Tabell 32 Behov for utvikling av nye typer materiell	74
Tabell 33 Typer samarbeid hjem-menighet	75
Tabell 34 Holdning til informasjon. Prosent.....	80
Tabell 35 Holdninger til å motta informasjon fra kirken om tilbud for barn/unge. Prosent ...	81
Tabell 36 Holdninger til kirkens informasjon. Prosent.....	82
Tabell 37 Frivillige i trosopplæringen i menigheter som mottar støtte fra reformen. Antall..	86
Tabell 38 Andel som kunne tenke seg å delta som frivillig i kirkens arbeid med barn og unge. Prosent	87
Tabell 39 Foreldres utbytte av deltakelse. Prosent	87
Tabell 40 Foreldres utbytte av å utforme tilbud til barn og unge. Prosent	88
Tabell 41 Rekruttering av frivillige i menighetens arbeid med barn og unge. Prosent	91

Figur 1 Har deltatt på gudstjenester siste 12 måneder i forbindelse med... Prosent.....	27
Figur 2 Har vært i kontakt med kirken siste 12 måneder i forbindelse med... Prosent.....	27
Figur 3 Kirkelige overgangsritualer 1999-2010. Prosent.....	29
Figur 4 Foreldres utbytte av å delta sammen med sitt barn.....	45
Figur 5 Personer og institusjoners formidling av kristen tro til barna. Prosent.....	64
Figur 6 Kanaler menigheten benytter for å informere barn, unge og hjem om trosopplæringstilbudet.....	77
Figur 7 Antall frivillige medarbeidere etter type arbeid	86
Figur 8 Oppgaver innenfor trosopplæringen foreldre først og fremst er involvert i:.....	92

1 INNLEDNING

Prest: Er det noen som har vært på gudstjeneste før?

Leder: Hva gjør de på gudstjeneste?

Barna: Synger salme. Ber – Noen ganger begraver de folk.

Leder: Ja, det gjør de også. Men i morgen skal vi ikke begrave noen.

Gutt: Kommer det russ?

Leder: Nei, ikke i morgen. Aller først kommer ei dame med korset. Så kommer foreldrene til de små babyene, også kommer dere inn etter dem. Dere skal stå her foran i trappene så alle kan se dere. Så tror jeg foreldrene deres er veldig stolte. Så skal dere synge.

Gutt: Jeg gleder meg ikke til å begynne på skolen.

Prest: Nå skal vi øve på å gå i prosesjon. Korset foran skal minne oss om at Jesus er ved siden av oss hele tiden.

Gutt: Jeg trodde han var inni oss?

Prest: Han er inni oss, hos oss, overalt.

(Feltnotat fra samtale under trosopplæringstiltak i Sletta menighet)

1.1 BAKGRUNN FOR REFORMEN

27. mai 2003 vedtok Stortinget å finansiere over statsbudsjettet en reform for barn og unge i Den norske kirke. Reformen skulle ha en årlig kostnadsramme på ca 250 millioner når den var ferdig utviklet. De første fem årene skulle drives som et prosjektorganisert forsøks- og utviklingsarbeid rettet inn mot bredden av barn og unge med utprøving, erfaringsinnhenting og evaluering. Hensikten med reformen var å sikre at alle menigheter i Den norske kirke fikk muligheten til å gi et tilbud om opplæring til alle døpte mellom 0–18 år. I løpet av en periode på fem til ti år skulle alle landets menigheter utvikle et systematisk og sammenhengende trosopplæringstilbud til alle døpte opp til myndighetsalder.

Bakgrunnen for stortingsvedtaket var å finne i nasjonale og internasjonale forpliktelser. For flertallet i komiteen som ga sin innstilling, var det av avgjørende betydning at Den norske kirke fortsatt skulle være en bred folkekirke for barn og unge. Kirken skulle gi medlemmene grunnleggende kunnskap om den kristne tro og gi støtte til "å mestre livet i lys av den kristne tro". Opplæringen av Den norske kirkes døpte ble svekket ved endringer i grunnskoleloven i 1969, da ikke lenger skolens kristendomsundervisning var kirkens dåpsopplæring, og i 1997 ved innføringen av det ikke-forkynnende, konfesjonsfrie faget KRL. Dessuten mente Stortinget at det var forpliktet på å oppfylle internasjonale erklæringer og konvensjoner om menneskerettigheter som blant annet understreker

at barn har rett til åndelig utvikling (Innst. S. nr. 200 (2002-2003):1). Andre tros- og livssynssamfunn ble også tilgodesett med en tilsvarende økning i den statlige støtten.

Trosopplæringsreformen i Den norske kirke ble innledet med en femårig forsøksfase som var prosjektorganisert. I perioden 2004-2008 ble det gjort forsøk lokalt, regionalt og nasjonalt. Forsøksarbeidet ga kirken et bredt erfaringsgrunnlag for en fornyet og utvidet trosopplæring. Etter 2008 har trosopplæringsreformen vært inne i gjennomføringsfasen. Det vil si at alle landets menigheter skal få tilført friske midler til å fornye trosopplæringsarbeidet etter en tildelingsmodell fastsatt av Kirkemøtet. De menighetene som fikk tildelt midler i forsøks- og utviklingsfasen vil gå over i gjennomføringsfasen.

På slutten av 2009 hadde 45 prosent av menighetene fått tilført trosopplæringsmidler og i juni 2010, 53 prosent. Av disse 674 menighetene som i juni hadde fått midler var 471 menigheter i reformens gjennomføringsfase og 203 menigheter i mellomfasen (menigheter som fikk og fortsatt får midler via reformens forsøksfase). I 2011 mottok 65 prosent av menighetene tilskudd. 677 menigheter samt døvekirken er i gjennomføringsfasen av reformen og 152 i mellomfasen.

For at en menighet skal kunne være i gjennomføringsfasen av reformen må *alle* menighetene i et prosti ha fått tildelt midler. I et nært samarbeid med bispedømmene og ut fra nasjonale og økonomiske hensyn bestemmer Kirkerådet rekkefølgen av hvilke prostier som får tildeling. Det er bispedømmerådene som fordeler midlene til menighetene. Tildelingene er basert på antall døpte 0–18 år. I 2011 var 51 prosent av landets 107 prostier i gjennomføringsfasen.

Tildelingene fra departementet for 2010, 2011 og 2012 var henholdsvis på 170 mill, 197 mill og 203 mill. Det vil si at bevilgningen til reformen ikke har kommet opp i den totale rammen på 250 millioner i 2003-kroner. Vurdert ut fra tildelingene så langt, ligger de et godt stykke unna den opptrappingsplanen på fem til ti år som er vedtatt av Stortinget.

1.2 HVA ER TROSOPPLÆRING

Plan for trosopplæring i Den norske kirke har som formål å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som

- vekker og styrker kristen tro
- gir kjennskap til den treenige Gud
- bidrar til kristen livstolkning og livsmestring
- utfordrer til engasjement og deltakelse i kirke og samfunnsliv

for alle døpte i alderen 0–18 år, uavhengig av funksjonsevne (Gud gir – vi deler 2010:4).

Plan for trosopplæring bygger på tre grunnleggende forutsetninger:

- 1 "Trosopplæringen skal være systematisk og sammenhengende når det gjelder innhold og oppbygging.
- 2 Den skal være helhetlig og ha et visst omfang.
- 3 Den skal være for alle døpte." (Gud gir – vi deler 2010:18)

Punkt 1 handler blant annet om formen på arrangementene, her kan "breddetiltakene være både punktuelle, over noen få samvær, eller strekke seg over lang tid" (Gud gir – vi deler 2010:37). Man skiller mellom kontinuerlig arbeid som går over flere år, og ikke regnes som trosopplæring, og spesifikke trosopplæringstiltak, som er tidsavgrenset. Det kontinuerlige arbeidet som skjer i regi av menigheten eller barne- og ungdomsorganisasjonene er trosopplæring, men ikke alt av det inngår i menighetenes systematiske trosopplæringsplan for alle døpte i alderen 0 til 18 år. Tidsavgrensede tiltak kan være et punktelt tiltak, tiltak over noen få samvær eller lengre opplæringsperioder, som for eksempel konfirmasjon (Gud gir – vi deler 2010:50). I noen menigheter bruker man begrepene grein- og stammetilbud for å skille trosopplæringen fra annet arbeid. I denne sammenheng representerer stamme trosopplæringstiltakene, mens greintilbudet står for de frivillige kristne organisasjonenes og menighetens kontinuerlige barne- og ungdomsarbeid. Omfanget er 315 timers tilbud fra 0–18 år. Reformens breddeperspektiv handler om at tilbudet skal nå ut til alle døpte i hvert årskull.

1.3 HJEM OG KIRKE

Plan for trosopplæring forstår trosopplæring som en felles oppgave mellom kirke, foreldre og faddere. Sett fra kirkens side skal derfor trosopplæring være et samvirke med hjemmet og familien:

"Menigheten, foreldre/foresatte og faddere står sammen om oppdraget som oppfølgingen av dåpen innebærer. Det er derfor en viktig oppgave for menigheten å ivareta samarbeid med hjemmet og utruste og motivere til å la kristen tro, verdier og tradisjoner prege livet i familien. Menighetens trosopplæring må legge til rette for at det utvikles gode relasjoner og godt samspill med familien" (Gud gir – vi deler 2010:27).

Til grunn for utviklingen av gode relasjoner og godt samspill med familien ligger god kommunikasjon. Plan for trosopplæring er opptatt av at god kommunikasjon med hjemmet må utformes på en måte som rommer mangfoldet av "hjem" og "familie". Det heter at barn og ungdom som hører til i kirken utgjør et stort og rikt mangfold (Gud gir – vi deler 2010:7).

Kirkens trosopplæringstiltak forutsetter et aktivt samspill med hjemmet. Foreldre og foresatte skal involveres i utforming, gjennomføring og evaluering av trosopplæringstiltak. Planen begrunner dette med den viktige funksjonen familie og hjem har i barn og unges oppvekst og utvikling. Også menighetenes planarbeid for trosopplæring skal reflektere hvordan menighetene skal forholde seg til barn og unges foresatte i utviklingen av samarbeid og tilbud til barn og unge.

Et kirkelig engasjement skaper eller videreutvikler allerede etablerte relasjoner til kirken. Barn og unges deltakelse i kirkelige tilbud eller foreldres involvering gjennom barnas kirkelige engasjement aktiverer foreldres relasjoner til kirken. Foreldres erfaringer med og innstilling til kirken er av betydning for barn og unges kirkelige engasjement. I kirkens bestrebelse på å engasjere foreldre og gjøre dem delaktige i trosopplæring er derfor foreldrenes relasjoner til kirken avgjørende. Et viktig fokus i kirkens trosopplæringsarbeid vil derfor være prosessen rundt etablering og utvikling av relasjoner mellom kirke og hjem.

1.4 MÅLSETNINGEN MED RAPPORTEN

En form for evaluering er å sammenligne formålet med et tiltak med gjennomføringen av det, for å vurdere i hvilken grad tiltaket har lyktes. Rapporten *Menighetenes samvirke med hjemmet* er en evaluering av kirkens samvirke med hjemmet og en vurdering av om kirken har lyktes i å nå målsetningen om å utvikle gode relasjoner og godt samspill med familien (Gud gir – vi deler 2010:27).

Hensikten med rapporten er å:

1. Analysere og vurdere hvordan menighetene ivaretar samvirke med hjemmet, og hvordan menighetene arbeider med kommunikasjon med barn, unge og foreldre / foresatte. Det sentrale spørsmålet er om menighetene lykkes i å involvere hjem og familie i menighetens trosopplæring? Her vil vi se på om menighetene legger vekt på denne dimensjonen av trosopplæringen og hvordan dette kommer til uttrykk i praksis.

2. Analysere og vurdere foreldrenes opplevelser, vurderinger og praksis med kirkens trosopplæring med tanke på samvirke og kommunikasjon. Hva gjør foreldre i hjemmet når det gjelder religiøs praksis og formidling, og hvor opptatt er de av dette som en viktig side ved familieliv og barn og unges oppvekst? I undersøkelsen vil vi blant annet fokusere på hvordan materiell som deles ut til bruk i hjemmet blir brukt.

3. Analysere og vurdere om kirkens samvirke og kommunikasjon med barn, unge og foreldre utgjør en religiøs ressurs som kan stimulere til kristen livstolkning og livsmestring i hjem og kirke. Opplever foreldrene at de gjennom menighetens tilbud og henvendelser involveres og delaktiggjøres i trosopplæringen for sine barn og unge, eller foretrekker de at menigheten tar hånd om trosopplæringen? Overlater foreldrene delaktighet og interesser for kristen tro og kirke til barn og unge selv, eller er de viktige støttespillere og inspiratorer for sine barn og unge?

Kunnskapen som samles inn om ansatte og foreldres opplevelser, vurderinger og praksis med kirkens trosopplæring med tanke på samvirke og kommunikasjon, vil ikke bare gi kirken kunnskap om hvordan viktige grupper av kirkemedlemmer tenker, handler og forstår, men vil også kunne danne grunnlag for hvordan trosopplæring i framtiden skal utformes. Intensjonen med rapporten er å gi innspill til hvor tyngdepunktet skal ligge for at informasjon, formidling og kommunikasjon skal kunne forbedres.

1.5 SAMVIRKE, RELASJON OG TILLIT

1.5.1 SOSIALE RELASJONER OG TROSOPPLÆRING

Et sentralt tema i menighetens samvirke og kommunikasjon med hjemmet er: Hvilke relasjoner har dagens foreldre til kirken, og hvordan former relasjonene til kirken deres forventninger, bruk og erfaringer med kirken som foreldre til barn 0–1 år, 9-åringer og konfirmanter? Og omvendt: Hvordan ser de ansette og de som utfører frivillige oppgaver i kirken på kontakten med foreldre, barn og unge? Hvordan opplever de samspillet, interessen og tilgjengeligheten?

Gjennom kontakt og samhandling dannes relasjoner. Relasjoner er sosialt fundert, men vil likevel alltid variere i styrke og karakter. Som oftest har et voksent menneske bare noen få personer som vedkommende står i nær tilknytning til, og mange mennesker en har løse relasjoner til. I en eldre undersøkelse om nettverk oppga den enkelte respondent i gjennomsnitt 18,5 relasjoner, og blant dem var slett ikke alle spesielt sterke eller betydningsfulle (Fischer, 1982).

Relasjoner er ofte bygget omkring felles interesser eller felles problemer. Gjennom møter og gjentatt arbeid med å utføre en oppgave dannes forbindelser og kontakt. I mye menneskelig utveksling følges både egeninteresse og fellesinteresse, og relasjoner kan både være etablert på grunnlag av hva som tjener den enkeltes hensikt og hva som tjener fellesskapet. Å bygge gode relasjoner er en viktig ressurs for å kunne utføre en felles oppgave. Dette gjelder for oppgaver som krever mange eller få involverte, sporadisk eller hyppig kontakt, lite eller mye ressurser å få utført.

Sosiale relasjoner inngår i sosiale nettverk som danner forbindelser mellom flere mennesker. Noen ganger inngår de sosiale relasjonene i formelle organisasjoner eller sosiale grupper, foreninger eller løse samlinger. I nettverksforskning er en opptatt av relasjoner på ulike nivåer, ikke bare på individnivå, men også relasjoner mellom individer i grupper og organisasjoner, og hvilke mønstre de ulike relasjonene danner. I følge nettverksforsker Live Fyrand er relasjoner mellom mennesker selve kraften i nettverket. Hun bruker metaforen byggesteiner for å illustrere hvor fundamentalt relasjoner er for enkeltpersoner, grupper, lokalsamfunn, organisasjoner, arbeidsplasser og så videre. (Fyrand 2005: 22). Det er på bakgrunn av studier av relasjoner i kontekst forskerne forsøker å finne ut hvilken sosial betydning relasjonene har. Viktige områder i nettverksforskning er å studere sentrale sider ved nettverkets struktur og form (størrelse, tetthet, betydning, hierarki, sentralitet) og nettverkets interaksjonelle trekk og kvalitet (gjensidighet, hyppighet, tilgjengelighet).

I Den norske kirke er det dåpen som danner grunnlaget for medlemmenes formelle relasjon til kirken. De aller fleste innleder denne relasjonen gjennom dåpen som spedbarn. Foreldres og fadderes relasjon til kristendom og kirke danner grunnlaget for valg av dåp. Med faddere som er medlem av Den norske kirke eller andre kristne faddere som "ikke forkaster barnedåpen", kan barn bli båret til dåpen (*Alminnelige bestemmelser for dåp* 2011). På denne måten innledes ikke bare barnets formelle relasjon til kirken, men også en religiøs og sosial relasjon. Som medlem av Den norske kirke har en visse rettigheter, men ingen plikter til aktiv deltakelse eller krav om jevnlig å bekrefte relasjonen gjennom gaver, skatter eller avgifter.

Kirken er både en formell organisasjon og en åndelig størrelse, samlet om ord og sakrament. I likhet med andre organisasjoner har kirken et klart formål, med samlinger rettet inn mot å oppnå denne målsetningen, og regler og prosedyrer for relasjoner og samhandling. Hvert sokn er en egen juridisk enhet hvor menighetsrådet stort sett er bundet opp av de samme lover og regler som gjelder for andre offentlige organer. De ulike aktivitetene, gruppene og foreningene lokalmenighetene har for barn og unge er konstruert for å nå bestemte mål, og følger regelverk og prosedyrer for den kollektive virksomheten. Like fullt ligger målsetningen for all kirkens virksomhet til grunn, forankret i kirkemøtets visjonsdokument ("I Kristus, nær livet – en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke") og de formuleringene som underbygger denne visjonen. Plan for trosopplæring er det andre plandokument som styrer kirkens tenkning og virksomhet på dette området (*Gud gir – vi deler* 2010).

Like fullt er ikke alle sider ved menighetenes virksomhet preget av samme grad av formalitet, struktur og organisering. Ikke minst gjelder dette for de enhetene som etableres for grupper eller aldersklasser av barn og unge. Her forekommer ulik grad av formalisering med tanke på arbeidsdeling, samordning, styring og samarbeid. Generelt er kirkens ansatte tilbakeholdne med å kreve innsats fra barn og unge og deres foreldre. Få tiltak legger til grunn høye egenandeler eller så og så mange timer dugnadstimer eller annen form for foreldreinnsats.

Kirkens barne- og ungdomsarbeid illustrerer to viktige sider ved Den norske kirkes virksomhet. Den viser fram mangfoldet i kirkens måte å organisere sin virksomhet på, samtidig som den belyser bredden i medlemmenes relasjoner til kirken; tilknytning, kontakt og bruk av kirken. Kristne barne- og ungdomsorganisasjoner var lenge enerådende på området kristent arbeid for barn og unge. De har vært og er fortsatt organisert som selvstendige organisasjoner med egen formålsparagraf, styre, medlemskap og medlemsaktiviteter. Tradisjonelt har det vært et utbredt samarbeid mellom Den norske kirke og de kristne organisasjonene. Noen av organisasjonene definerer seg som organisasjoner innenfor Den norske kirke, mens andre er opptatt av uavhengighet og kan også ha en økumenisk profil, hvor virksomheten er rettet inn mot flere kirkesamfunn enn Den norske kirke. Som oftest preges forholdet mellom Den norske kirke og organisasjonene av et komplementært forhold og ikke et konkurranseforhold.

Med utviklingen av arbeidskirker og med bygging av menighetshus lå de strukturelle rammebetingelsene til rette for at menighetene ikke bare kunne invitere de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene til å legge sin virksomhet under samme tak som Den norske kirke, men også for at menighetene kunne tilby aktiviteter i egen regi. Framveksten av flere kirkelige profesjoner og et større samarbeid mellom de ansatte i menighetene har også gjort sitt til at flere og flere menigheter har et program for barn og unge. For å virkeliggjøre grupper, foreninger, klubber og så videre har de ansatte i kirken måtte basere seg på frivillige medarbeidere, slik de kristne organisasjonene i stor grad alltid har gjort.

Den norske kirke har gjennom trosopplæringsplanen definert trosopplæring som et anliggende som hjem og menighet står sammen om (Gud gir – vi deler 2010: 3). Kirken er opptatt av å skape gode vilkår for samarbeid mellom medlemmene i kirken: "De ulike aktører og instanser har et ansvar for å samarbeide slik at oppfølgingen av alle døpte kan ivaretas på best mulig måte" (Gud gir – vi deler 2010: 40). Å snakke om relasjoner som skal bygges mellom kirkens ansatte og kirkens medlemmer blir derfor en feilaktig framstilling av slik kirken tenker om trosopplæring for barn og unge. Til grunn for kirkens syn på trosopplæring ligger det heller en oppfatning om at relasjoner skal etableres og vedlikeholdes mellom flere aktørgrupper. Kirkens ansatte er i denne sammenheng bare én av gruppene. Kirkens frivillige – aktive som passive, og kirkens barn og unge og deres familier er andre grupper som naturlig vil kunne etablere kontakt og samhandling med utgangspunkt i et felles anliggende. Både når tiltak utformes og gjennomføres utenfor hjemmet, og når tiltak utvikles for bruk i hjemmet, skaper grupper av kirkemedlemmer relasjoner seg i mellom.

I kirken har man tatt høyde for at medlemmenes relasjoner til Den norske kirke er ulike og at medlemmenes preferanser og interesser vil være styrende for hva som skjer rundt omkring i menighetene og hvordan det organiseres. Dette kommer tydelig til uttrykk i Den norske kirkes visjonserklæring: "Være fellesskap preget av ulike og mangfoldige kulturuttrykk og fellesskapsformer (*Visjonsdokument for Den norske kirke 2009-2014*)". I Plan for trosopplæring understrekes flere

ganger at mangfold er et kvalitetsstempel på kirkelige fellesskap: "Barn og unge bør få erfare og medvirke til åpne, trygge og inkluderende fellesskap som består av et mangfold av mennesker med forskjellig kulturell og etnisk tilhørighet, ulik alder, seksuell legning, funksjonsevne, sosial og økonomisk status, familie- og livssituasjon" (Gud gir – vi deler 2010: 30).

Hva slags type fellesskapsformer som utvikles vil alltid avhenge av tilgjengelige ressurser og tradisjoner på feltet. En menighet med mange menneskelige, økonomiske og materielle ressurser har muligheten til å etablere flere fellesskapsformer som bosatte innenfor menigheten kan ta stilling til om de ønsker å involvere seg i, og hvor tett relasjon de vil ha til disse fellesskapene. En menighet med færre ressurser har ikke den samme muligheten til å gi et variert tilbud som soknets medlemmer kan velge blant. Ressurssvake menigheter er heller avhengig av å trekke til seg ressurser for å etablere ulike fellesskapsformer. Hvilke preferanser foreldre, barn og unge har i forhold til de fellesskapene menighetene representerer vil uansett være avhengig av relasjoner til kirken, interesse for kirke, religiøse spørsmål og religiøs tro.

1.5.2 GENERELT OM MEDLEMMENES RELASJONER TIL DEN NORSKE KIRKE

Få medlemmer i Den norske kirke har en tett relasjon til kirken i betydning hyppig kontakt. I 2008 oppga 6 prosent å delta jevnlig på gudstjeneste. Undersøkelsen blant kirkens medlemmer *Folkekirke 2000* viste at kirkens aktivitetstilbud heller ikke tiltrekker seg mange av medlemmene. Halvparten har ikke vært i kontakt med Den norske kirke i løpet av de siste 12 måneder i forbindelse med arrangementer eller aktiviteter. Under ti prosent har vært med på en eller annen form for møter eller foreningsaktiviteter i kirken de siste 12 måneder. Kirkens barne- og ungdomsarbeid har noe større nedslagsfelt enn møtevirksomheten og foreningslivet. To av ti var i kontakt med kirken i forbindelse med aktiviteter for barn og ungdom (Høeg, Hegstad, Winsnes 2000:42).

Medlemskap i Den norske kirke er noe annet enn et foreningsmedlemskap (jfr. Aagedal 2009). Medlemskapet har både å gjøre med mening og tilhørighet, hvor en lang rekke faktorer spiller inn og gjør seg gjeldende for tilknytningen, alt fra tradisjon til forholdet til familie, lokalsamfunn og nasjon (Høeg 2001). I medlemmenes relasjon til kirken kommer en ikke utenom at kirken er en religiøs organisasjon og at forholdet til kirken sånn sett skiller seg fra det forholdet en har til andre organisasjoner. Den religiøse siden ved medlemstilhørigheten aktiveres for de fleste kirkemedlemmer ved flere anledninger i løpet av livet.

Hvorvidt erfaringene med kirken er positive eller negative er ofte avgjørende for tilknytningen medlemmene har til kirken. Fra undersøkelsen *Folkekirke 2000* vet vi at de som ønsker å melde seg ut ofte har løse relasjoner til kirken. De har i liten grad selv tatt i bruk kirkens ritualer eller deltatt på slekt eller venners ritualisering i kirken. I de nordiske nabolandene Sverige og Finland får vi bekreftet at dette ikke bare er et kjennetegn ved de som vurderer å melde seg ut, men at det også er karakteristisk for de som faktisk gjør det. Spesielt er konfirmasjonstiden av betydning for holdning og tilhørighet til kirken. Finner med negative erfaringer med konfirmasjon ønsker i større grad å melde seg ut enn de med positive erfaringer (Niemi 2008). Halvparten av de svenske medlemmene rapporterer om at konfirmasjon er en faktor som har forandret deres syn på kirken i positiv retning (Bromander 2005:34).

1.5.3 RELIGIØS TRO OG TRADERING

Både i et individuelt og kollektivt perspektiv er dåp og konfirmasjon store begivenheter som utgjør viktige faktorer i religiøs sosialisering og tradering. I kirkens bestemmelser for dåp er det "... en forutsetning for dåp at barna oppdras i kristen tro. Når barn blir døpt, skjer det derfor i forventning om at de skal ta del i kirkens trosopplæring" (*Alminnelige bestemmelser for dåp* 2011). I dåpen blir den dømte kristen, får del i troen og frelsen og blir en del av det kristne fellesskapet. At barnedåp og kristen oppdragelse hører sammen blir dåpsforeldre kjent med. Fra dåpssamtalen i forkant av dåp og fra kirkens dåpsliturgi blir foreldrene bevisstgjort dette forholdet.

Dåp og de andre livsløpsritualene har potensialer til å aktivere foreldres religiøse eller livssynsmessige orientering, og til å markere religiøs eller livssynsmessig identitet (Høeg 2008). Trosopplæringsreformen har vært opptatt av at livsløpsritualene, sammen med markeringer av helg og høytider, skal utgjøre en ressurs i trosopplæringen, både i kirken og i hjemmet. I følge plandokumentet er dette anledninger til å praktisere og formidle tro (Gud gir – vi deler 2010: 9). For foreldre blir dette spesielt aktuelt når en står overfor spørsmålet om en vil dømpe barnet sitt eller om en vil motivere sin tenåring til å vurdere kirkens tilbud om konfirmasjon.

Forskning på foreldrenes forhold til Den norske kirke viser at kirken representerer verdier som tradisjon, høytid og familie, men også at kirken for en del foreldre kan være en viktig formidler av religiøs tro, religiøs erfaring og religiøs fortolkning (Høeg 2008:141-143). Det er derfor nødvendig å fokusere på kirken som en religiøs institusjon, og ikke bare se på den sosiale og kulturelle kapitalen som kirken representerer. Vi vil se på om kirken utgjør en religiøs ressurs for foreldrene, som på en eller annen måte kan nære foreldre, ungdom og barns religiøse interesse, nysgjerrighet og engasjement. Trolig vil foreldre, som ønsker å gi barna en religiøs oppdragelse med bønn og bibellesning, tenke at kirken er et sted å hente påfyll og inspirasjon.

Den religiøse orienteringen i vår tid går ikke utelukkende i retning av organisert religion. Mer og mer av den religiøse orienteringen er, om ikke løsrevet fra kirken, så løselig basert på kristendommen. Dette gjelder også foreldre til barn og unge. Undersøkelsen må være åpen for at religiøs oppdragelse ikke nødvendigvis inneholder bønn og bibellesning, men heller samtale om religiøse spørsmål og åpenhet for religiøse impulser.

Siden *Folkekirke 2000* ble gjennomført har prosesser i retning av økt pluralisering og individualisering, skutt fart. De siste årenes religionsundersøkelser har vist en viss nedgang i oppslutningen om tradisjonelle kirkelige trosforestillinger. Trosforestillingene har blitt vagere og flere tror på høyere makter enn på Gud. Samtidig er det like mange som kaller seg religiøse og/eller åndelige som før (Botvar & Schmidt 2010). Mange kirkemedlemmers forhold til kristendommen har likhetstrekk med befolkningen i Norge og i Europa for øvrig. Medlemmene inntar en fri posisjon i forhold til kristendom og kirke. Vekten ligger på den enkeltes følelsesmessige opplevelser, vurderinger og individuelle behov. I møte med den kristne forkynnelse er egne erfaringer og preferanser viktigere enn å gi sin tilslutning til religiøse autoriteter eller trosdogmer. På organisasjonsnivå gir det seg utslag i at kristen teologi kan bli en ressurs som medlemmene ganske selektivt henter elementer fra på bakgrunn av det som en føler kan passe til egen tolkning og forståelse.

1.5.4 MYNDIGGJØRING AV BARN OG UNGE

Endringer i verdisyn er blant de samfunnsendringer som er av særlig betydning for oppvekst. I dagens samfunn er ikke forholdet mellom barn og foreldre i så sterk grad regulert av verdier, normer og ritualer som det var tidligere. I mange familier er heller ikke religion eller religiøse verdier tydelig til stede i oppveksten og sånn sett bestemmende for forholdet mellom foreldre og barn. Pedagogen Marit Løhre Nielsen mener at det har skjedd et selvfølighetstap i kulturen, i den forstand at en ikke lenger kan ta for gitt en hel del som tidligere av en selvfølge. Den kulturelle endringen har gjort noe med hvordan voksne og barn kommuniserer og samhandler, med de følgene det får for oppdragelsen. Når relasjonene er friere, er det i større grad åpent for forhandlinger. Forhandlingene preger hverdagsrelasjonene mellom barn og voksne (Nilsen 2003: 81).

Også sosialantropologen Marianne Gullestad er opptatt av endringer i norsk kultur og hvordan det påvirker familieliv og oppvekst. På bakgrunn av selvbiografier på slutten av 1980-tallet har hun sett tydelige kulturelle endringer som er viktige for barnas oppvekstvilkår. Hun beskriver endringer fra å være opptatt av lydighet til å fokusere på å være seg selv. Typiske trekk ved oppdragelsesmønsteret er at det legges vekt på samtale, diskusjon, overtalelse og forhandlinger (Gullestad 1996: 226). Forhandlingsbarnet utvikler seg til å bli en kompetent samtalepartner. Til grunn for samtalen, kontakten og utvekslingen ligger et subjekt – subjekt forhold.

Også andre arenaer enn familien merker endringer i oppdragelsesmønsteret og sosialiseringsbetingelsene. Barn og unge har fått kompetanse i forhandling og bruker det i barnehage, skole og i fritidsaktiviteter. Samtalene mellom skoleelever, lærer og elev, venner i mellom og familiemedlemmer bærer preg av at barnet mener at det har rett til å ha egne meninger, uttrykke dem, bli hørt og å blitt tatt hensyn til.

Vår tids myndiggjøring av barnet har konsekvenser for flere sider ved oppveksten, inkludert hvordan lovverket forholder seg alder, religion og livssyn. I følge Norges lover innebærer et foreldreansvar plikt til å ha omsorg for barnet og en rett til å bestemme over barnet i personlige forhold. Jussen gir ikke noen uttømmende rettsregler angående omsorgsplikten, men baserer seg på at omsorgsplikten innebærer at foreldre må sørge for å tilfredsstille barnets åndelige og materielle behov. Når det gjelder bestemmelsesplikten har foreldrene retten og plikten til å bestemme for barn. Det dreier seg om bl.a. avgjørelser om hvor barnet skal bo, oppdragelse, religiøs og sekulær utdanning og medisinsk behandling (Smith & Lødrup 1993: 67-76). Etter at barnet har fylt 15 år har ikke foreldrene den samme bestemmelsesplikten i religiøse spørsmål. Før en er myndig i borgerlig forstand er en religiøst myndig. Fra og med 15-årsalderen har ungdom rett til å melde seg inn i og ut av tros- og livssynssamfunn, eller på andre måter bestemme sitt religiøse eller livssynsmessige engasjement (Lov om trdomssamfunn og ymist anna, § 3).

At foreldre er opptatt av barnets egne ønsker, preferanser og interesser har også betydning for de relasjoner foreldre velger at barna deres skal ha til kirken. Blant de viktigste motivene for valg av dåp er tradisjon og oppfatningen om at dåp vil gi barnet bedre muligheter for å velge livssyn selv senere i livet (Høeg, Hegstad, Winsnes 2000:48-49). Overraskende nok gjelder ikke dette bare for foreldre som er medlem av Den norske kirke eller som selv er døpt i kirken, men også foreldre som har valgt alternative ritualiseringer til dåp for sine barn. De som har valgt privat navnefest, humanistisk navnefest eller nyreligiøs navnefest i stedet for dåp, legger vekt på at deres valg av ritualisering ved

livets begynnelse ikke skal legge føringer for barnets valg av religiøs eller livssynsmessig orientering i ungdomsårene, men at ungdommen fritt skal kunne velge selv (Høeg 2008).

Vår tids myndiggjøring av barnet har også konsekvenser for hvordan foreldre forholder seg til kirkens tilbud til barn og unge. Hva barnet måtte mene om for eksempel fireårsklubb eller søndagsskole ser ut til å tillegges betydning. Det innebærer at det ikke alltid er foreldrene som avgjør barnas forhold til kirken og kanskje også kristendom. Barnas egne preferanser er viktige for den kontakten de har med kirken. I Norge er det en tendens til at foreldre overlater valget omkring deltakelse i kristent barne- og ungdomsarbeid til barna selv (se Evenshaug og Hallen 1997:103–104). Dette utgjør en stor utfordring for kirken når den utformer sine tilbud. I stedet for utelukkende å kommunisere med hjemmet når det skal informeres om kirkens tilbud, må også kirken kommunisere med barn og unge.

I den komparative undersøkelsen det refereres til ovenfor, gjort blant foreldre som har valgt fire ulike ritualiseringer for sine barn, legger flere av foreldrene stor vekt på at barnet er kompetent til å kunne velge livssyn selv. Det avgjørende valget mente mange av foreldrene vil komme med konfirmasjon. I følge foreldrenes forståelse av valget de tok, er dåp eller navnefest et midlertidig valg. I stedet for at konfirmasjonen er betinget av dåpen, er heller tenkningen hos foreldrene det motsatte. Det er konfirmasjon som rettferdiggjør valg av barnedåp eller navnefest (Høeg 2008:133-134).

Vår kulturs myndiggjøring av barn i tros- og livssynsspørsmål trenger nærmere empiriske undersøkelser. Spørsmålet som denne evalueringsrapporten vil forsøke å finne svar på, er i hvilken grad foreldre overlater delaktighet og interesser for kirken til barn og unge selv. Anser foreldrene at avgjørelsen om å delta er suverent barnets eller ungdommens egen, eller er det slik at foreldre mener at det kirken står for representerer verdier som er viktige, og at de sånn sett er opptatt av å inspirere, følge opp og motivere barn og ungdom til å engasjere seg i kirken?

Konfirmantundersøkelsene gjort blant et representativt utvalg norske konfirmanter i 2007/2008 viser at foreldre betyr noe for avgjørelsen om kirkelig konfirmasjon, og at deres rolle, selv om den ikke for mange ungdommer er avgjørende, betyr mer enn venners valg av konfirmasjon (Høeg 2009:227). Videre viser konfirmantundersøkelsene, i likhet med mange andre undersøkelser om oppvekst og religion, at bakgrunnen er viktig for det religiøse utbytte av religiøs undervisning (Hauge 1980:107). De som har personlig erfaring med religion før de blir konfirmant, er også de som har det største utbytte av konfirmasjon, både på det religiøse og på det sosiale området. Her kan vi vente oss at de foreldre som er mest religiøst aktive, også er de foreldrene som følger best opp barnas konfirmasjonstid. Men hva med alle de andre foreldrene, hva slags erfaringer har de med ungdommens konfirmasjonstid og ungdommens engasjement? Etablerer konfirmasjonstiden kontakt mellom konfirmantforeldre og kirke, og øker foreldrenes deltakelse i kirkelige arrangementer?

1.5.5 RELASJONSHÅNDTERING OG TILLIT

I kirken som i en hvilken som helst annen organisasjon er tillit nødvendig på flere måter. En må ha tillit til at struktur, organisering og formål er det riktige, og en må ha tillit til at de personene som er satt til gjøre det, faktisk gjør det de skal. Like viktig som å ha tillit til systemet og ledelsen er det å ha tillit til ansatte og frivillige som jobber med å utføre oppgavene. Dette er helt avgjørende for personer som er aktive i en organisasjon eller personer som lurer på om de vil gi av sin tid i relasjonsdanning. Gode relasjoner mellom personer avspeiles i gjensidighet, forpliktelse og

tilfredshet, men også i tillit. Er det en tillitsfull relasjon mellom personene i en organisasjon vil det være lettere å motivere for oppgaver, og det er større sannsynlighet for at kvaliteten på oppgavene øker.

I likhet med relasjonsbygging krever det langsiktighet å bygge opp tillit. Manglende kompetanse og uheldig håndtering av problemer skaper usikkerhet og manglende tillit. Den organisasjonen som ikke har tillit, vil heller ikke være i stand til å gi råd, og det vil være vanskelig for folk å sette lit til den informasjonen som blir gitt.

Innen organisasjonsforskning ser en økonomisk effekt av et godt omdømme. Følgelig er både offentlige virksomheter og private bedrifter opptatt av sitt omdømme. Strategiplaner legges og investeringer gjøres for tiltak som kan øke organisasjonens omdømme. Forsker Peggy S. Brønn ved Senter for virksomhetskommunikasjon på BI har vist at til grunn for et godt omdømme ligger relasjonsbygging. De institusjonene som satser på å håndtere relasjoner på en god måte, kan også vise til et godt omdømme hos klienten. Hun kan vise til signifikante sammenhenger mellom hvordan en organisasjon behandler sine kunder og institusjonens omdømme hos kundene. I stedet for å satse på å bygge tillit, vil hun heller anbefale å indirekte bygge tillit ved å jobbe for å skape gode relasjoner (Brønn 2007).

Peggy S. Brønn presenterer fire indikatorer på suksessfylte relasjoner:

Tillit. Den ene parts vilje og evne til å åpne seg for den andre part i relasjonen. Dette måles gjennom integritet, tiltro og kompetanse.

Gjensidighet. Enighet om hvilke(n) av partene som har rett til å påvirke den andre.

Forpliktelse. I hvilken grad hver av partene føler det er verdt å investere tid og penger i relasjonen.

Tilfredsstillelse. I hvilken grad hver av partene har en positiv oppfatning av den andre med hensyn til hva som kommer ut av relasjonen. Det bidrar igjen til å forsterke samarbeidsrelasjonen.

Den norske kirke har som mange andre organisasjoner vært opptatt av å ha tillit blant sine medlemmer og i samfunnet for øvrig. Å danne seg et bilde av kirkens tillit i samfunnet er vanskelig, da svarene spriker mye i undersøkelsene som er utført. I religionsundersøkelsene er tilliten til Den norske kirke uendret siden 1990, til tross for pågående debatt om spørsmål knyttet til forholdet mellom stat og kirke, religion og skole, medlemskap og samlivsspørsmål. Et representativt utvalg av nordmenn (medlemmer og ikke-medlemmer) ble høsten 2010 spurt om deres kjennskap og inntrykk av Den norske kirke. Totalbildet var nedslående: Én av tre sier at de har et dårlig inntrykk av kirken, og bare én av sju har et godt inntrykk av kirken. Resten befant seg i midtfeltet av svaralternativer. Blant de sidene ved kirken som folk flest tydeligst festet lit til var kirkens barne- og ungdomsarbeid (Den norske kirke, Omdømmeundersøkelse 2010).

1.6 DATAGRUNNLAG OG METODE

Til grunn for evalueringsrapporten ligger flere datakilder, utforsket og analysert gjennom ulike analyseverktøy.

1.6.1 INTERVJUER OG OBSERVASJONER

Forskergruppen har intervjuet ansatte og frivillige i seks menigheter; to i Nord-Norge (Viken og Dalen), én på Vestlandet (Åsen), én på Sørlandet (Sletta) og to på Østlandet (Skogen og Lien). Til sammen utgjør det intervjuer på mellom 20 minutter til 1,5 time med 74 mennesker. Intervjuene ble gjennomført i løpet av våren og høsten 2011. Intervjuene har med få unntak blitt gjennomført ansikt til ansikt med informantene. Der tid og avstand ikke har gjort tilstedeværelse mulig for informant eller intervjuer har intervjuene blitt tatt over telefon. Samtlige intervjuer har blitt tatt opp på bånd og transkribert ordrett. De seks studerte menighetene er alle anonymisert med fiktive navn.

Tabell 1 Informanter

	Åsen	Skogen	Sletta	Lien	Viken	Dalen
Ansatte	3	2	4	4	3	3
Ungdom	2	2	3		1	1
Barn		7	5		1	1
Rådsmedlemmer/andre frivillige	3	3	3		2	
Foreldre	10	1	4	2	2	2

I alle de seks menighetene har forskergruppen gjort feltstudier basert på observasjoner, deltagende observasjoner og hatt samtaler med de involverte. Forskere har vært til stede på forberedelser og gjennomføring av gudstjenester, klubber, foreninger og andre tiltak som sorterer inn under menighetenes trosopplæringsarbeid. I det følgende vil vi kort presentere særtrekk ved den enkelte menighet med vekt på trosopplæringstilbudet.

Skogen – en integrert trosopplæring

Skogen menighet har et utstrakt barne- og ungdomsarbeid og økende gudstjenestedeltakelse. Området kan karakteriseres som bygdeby, preget av tett bebyggelse i sentrum samt landlig gårdsbebyggelse. Bygdas tre kirker har lang historie, og folk er stolte av dem. De brukes til kulturarrangementer i tillegg til de gudstjenestelige samlingene. Vårt inntrykk er at både barn og voksne har mye kunnskap om kirkenes historie og det er et stort frivillig engasjement i menigheten. Respekten for kirkerommet preger også trosopplæringstiltakene vi har observert. Her foregikk all lek og spising utenfor kirken, mens man brukte kirkerommet til bønn, lystenning og liturgi. Menigheten har egen trosopplærer som er drivkraften i arbeidet. Tiltakene preges av struktur og god organisering, og er organisert som klubber i tillegg til ulike punktuelle utdelinger. Skogen menighet har valgt å integrere trosopplæringsaktivitetene i de eksisterende tilbudene ved å forandre litt på disse. Dette gjør at det blir lite skille mellom det de kaller grein- og stammetiltak, og at man samtidig også får til et tett samarbeid med frivillige organisasjoner. Trosopplæringen blir dermed ikke en egen del som står ved siden av greintilbudene, men fungerer isteden som tett innvevd i disse. Trosopplæringens fokus på å inkludere barn og unge i gudstjenesten er også med på å knytte greintilbudene tettere opp mot denne. Menighetens tilbud til barn og unge strekker seg fra 0–18 år, og det er trosopplæringsmedarbeider og kantor som organiserer det meste.

Sletta – en ekspanderende trosopplæring

Sletta menighet kan karakteriseres som en aktiv foreningsmenighet med karismatiske innslag. Gudstjenesten har ofte innslag av moderne lovsang, og trosopplæringen preges av et tydelig Jesusfokus. Bygda har også to andre større frikirkelige menigheter som har satt et sterkt preg på kristenlivet de senere år. Sletta kan beskrives som ei bygd med mye tilflytting og ny bebyggelse. Bygda har tre kirker, høy gudstjenestedeltakelse og et stort barne- og ungdomsarbeid. Sletta har et stort barne- og ungdomsarbeid utenom det som inngår i trosopplæringstilbudet. Etter trosopplæringsreformen har man valgt å sette i gang en rekke nye tiltak i tillegg til de eksisterende. Arbeidet drives av trosopplærere i lønnet stilling, men har et tydelig teampreg hvor flere ansatte er sterkt involvert. Det ordinære barne- og ungdomsarbeidet og trosopplæringsarbeidet er tydelig atskilt i Sletta, trosopplæringen er tett knyttet opp mot gudstjenester. Gudstjenesteinvolvingen er også tenkt å involvere foreldrene, og på denne måten tenker man trosopplæring for hele familien. Man prøver å knytte sammen trosopplæringstiltak med det ordinære tilbudet ved å introdusere det ordinære barne- og ungdomsarbeidet på ulike trosopplæringstiltak. Sletta preges av en rekke nye og kreative aktiviteter. Dette representerer også ei utfordring, spesielt fordi menigheten er så stor og det ikke alltid er lett å få tak i frivillige.

Lien – trosopplæring for de minste

Lien er en storbymenighet med mye både til- og fraflytting. De ansatte har høy faglig kompetanse, og er opptatt av å levere kvalitet til lavpris. Lien menighet kan beskrives som åpen og inkluderende. Her ligger vekten på verdi- og tradisjonsformidling, og man konsentrerer seg om arbeid med de yngste barna. Det er et tett samarbeid med nabomenigheten, som har flere kontinuerlige tiltak. Her fordeles ressurser og ansvarsområder og i nabomenigheten er det flere tiltak for litt eldre barn. Lien er også en menighet med vekst i antallet barn, men med få ungdommer. Trosopplæringen preges av få tiltak, men med høy kvalitet, og menigheten har lite arbeid for barn og unge utenom det som inngår i trosopplæringen. Dette gjør at barna stort sett bare møter kirken gjennom de punktuelle tiltakene. Det er heller ingen tiltak etter konfirmasjonen. Mye av fokus i trosopplæringstiltakene er å bli kjent for barnefamilier. Lien driver også søndagsskole. Her er det en spenning mellom søndagsskolens Jesusprofil, og menighetens mer tradisjons- og ritualorienterte profil.

Viken – trosopplæring og tradisjoner i brytning

Menigheten ligger i ei lita bygd som ligger i nærheten av et mindre bysentrum. Denne menigheten har stor oppslutning om de kirkelige ritualene, og de aller fleste deltar også på utdeling av 4- og 6-årsbøker. Menigheten har samiske og læstadianske innslag, og man tilbyr samisk liturgi for de som ønsker det. Her opplever man en del spenninger knyttet til læstadianske tradisjoner når det gjelder nattverdspraksis hvor man ønsker skriftemål og kneling, og ny praksis med kontinuerlig nattverd med intinksjon. Menigheten føler seg ikke inkludert i trosopplæringsarbeidet som er blitt lagt til prostiet. Disse prostioppleggene har også fått liten lokal oppslutning, og menigheten ønsker å videreføre egne opplegg istedenfor å slutte opp om tiltakene på prostinivå. Menigheten sliter med lite ressurser til å utvikle trosopplæring. De har gode tradisjoner på opplegg for mindre barn, men har ikke egne opplegg for ungdom.

Åsen – trosopplæring som nye ritualiserte praksiser

Åsen er ei bygd som preges av mye pendling. Bygda har et rikt kulturliv, og menigheten har to kirker med lange tradisjoner. Menigheten preges av en velfungerende stab, men har få frivillige ressurser.

Dette er en tradisjonell folkekirkelig menighet, og her har trosopplæringen vært med på å endre gudstjenestekulturen med å sette barnet i sentrum. Trosopplæringen er sentrert rundt sang- og korvirksomhet, i tillegg til at man forsøker å legge opp gudstjenester på barnas premisser. Åsen menighet har et sterkt fokus på å gi barn opplæring i nattverd, og legger praktisk til rette for at barn skal delta i nattverdsfeiringen. Menigheten har ikke ungdomsarbeid etter konfirmasjonen, noe som begrunnes i at flere unge flytter fra bygda for å gå på videregående skole.

Dalen – en aktivitetsorientert trosopplæring

Dalen er en forstadsmenighet med mange unge innflytterfamilier, studenter og pendlende eller hybelboende elever i videregående skole. Menigheten har fire kirker og er rikt aktivitetstilbud. Både demografisk og kulturelt er det store forskjeller innen menigheten, fra tradisjonsbundne øysamfunn med sterke innslag av lekmannsbevegelse, til veletablert villabebyggelse og drabantbyer. Menigheten har også læstadianske og samiske innslag. Også her er det spenninger og læstadianerne er blitt mindre aktive i menigheten grunnet endringer i Den norske kirkes syn på kvinnelige prester, homofili og så videre. Trosopplæringen har bidratt til innføring av flere nye aktiviteter, samt videreføring av eksisterende barne- og ungdomsarbeid. Menigheten har relativt godt med ressurser og flere ansatte og frivillige blant annet i menighetsråd som har engasjert seg i arbeidet med trosopplæringen. Man har stort tilbud både for barn og unge.

1.6.2 FORELDREUNDERSØKELSEN

Foreldreundersøkelsen er en spørreskjemaundersøkelse som er gjort for å få kunnskap om hvem foreldrene er og hvordan de forholder seg til Den norske kirkes trosopplæringstilbud. Utvalget i undersøkelsen er foreldre som døde sine barn i Den norske kirke i 1996, 2002 eller 2010; og som var bosatt i en menighet i gjennomføringsfasen av trosopplæringsreformen. Vi var særlig interessert i å komme i kontakt med foreldre som nylig hadde barn som var døpt (født i 2010), foreldre til barn som i skolealder (født i 2002) og konfirmantforeldre (barn født i 1996). Da 9-åringer er gamle nok til å ta aktivt del i kirkens trosopplæring på egenhånd, samtidig som mye av dette arbeidet kan involvere foreldrene, og fordi mange menigheter har et opplegg for akkurat denne aldersgruppen (f. eks. Tårnagentene), valgte vi foreldre til barn som er født i 2002.

Surveyen har spørsmål om holdninger til kontakt med kirken, forventninger til og interesse for informasjon, ønske om kontakt med kirken, erfaringer med kirken, kjennskap til reformen, foreldres holdninger til religiøs oppdragelse, barnas religiøse praksis. Vi kartlegger også foreldrenes kirkelige og religiøse engasjement (ber kveldsbønn, har barnebibel), hvordan de forstår seg selv i forhold til religion og tidligere erfaring med kirken. Av bakgrunnsinformasjon om foreldrene i utvalget ble det spurt om kjønn, alder, sivilstand, bosted, utdanning, antall barn, og om de hadde barn/unge med spesielle behov.

Utvalget bestod av 4560 foreldre, tilfeldig trukket ut i fra Den norske kirkes medlemsregister. For å sikre anonymitet ble uttrekket, samt utsendelse av invitasjonsbrev, utført av Kirkerådet. Forskergruppen som evaluerer trosopplæringsreformen deltok ikke i uttrekningen, og har ikke hatt tilgang på informasjon som direkte kan identifisere respondentene.

Denne måten å gjøre utvalget på tar ikke hensyn til alderen til foreldrene, heller ikke foreldrenes sosiale status. Utgangspunktet for utvalget er barn som er medlem av Den norske kirke. I medlemsregisteret til Den norske kirke står døpte og tilhørige fram til 18 år. I registeret vil vi derfor ikke finne foreldre som ikke er medlem, men som har barn som er det. Det vil si at vi ikke kan gjøre et tilfeldig utvalg blant foreldre med barn som vi vet med sikkerhet er medlem av Den norske kirke. Hvor stor denne gruppen foreldre er, har vi ikke tall på. Trolig vil det utgjøre en liten andel av bruttoutvalget. Uavhengig av hvor stor denne gruppen er, er det først og fremst viktig å være klar over at utvalget foreldre i undersøkelsen er trukket ut fra barn i de aktuelle aldersklasser og som har én eller begge foreldre medlem av Den norske kirke.

Spørreundersøkelsen ble laget i det nettbaserte survey-verktøyet, "Questback". Siden kontaktinformasjonen bestod av postadresser, måtte vi utforme undersøkelsen noe annerledes enn det som er vanlig ved nettbaserte undersøkelser. Først ble det opprettet et subdomene på KIFOs hjemmesider (www.kifo.no/kirken). På den opprettede nettsiden ble det gitt informasjon om evalueringsarbeidet samt undersøkelsen, og plassert en lenke man måtte trykke på for å bli ført videre til selve spørreundersøkelsen.

Til respondentene ble det sendt ut et brev med to ark: ett informasjonsskriv om undersøkelsen fra KIFO, samt ett skriv fra Kirkerådet. I informasjonsskrivene ble det opplyst om undersøkelsen, i tillegg til at nettadressen til undersøkelsessiden ble oppgitt. For å delta i spørreundersøkelsen måtte respondentene først skrive inn lenken i sine nettlesere og deretter klikke seg inn på lenken til den nettbaserte spørreundersøkelsen.

Utsendelsen av invitasjoner til undersøkelsen skjedde i to omganger. Den første var 22. august 2011. Et påminnelsesbrev ble deretter sendt ut en drøy uke etterpå, i begynnelsen av september.

Ved utgangen av oktober er det registrert 523 svar. Dette vil si en svarprosent på kun 11,5 prosent. Årsakene til den lave svarprosenten må oppsummeres med at det har vært for krevende å delta i undersøkelsen. Deltakerne måtte gå fra brev til nettmedia og denne omstendelige veien fram til endelig å kunne besvare skjemaet har nok vært en viktig årsak til at bare de mest motiverte besvarte skjemaet. At undersøkelsen var relativt lang med mange spørsmål krever at en setter inn en stor innsats for å få deltakeren i utvalget til å besvare skjemaet. Det var bare økonomi til å sende ut ett påminnelsesbrev om undersøkelsen.

1.6.3 ANSATTEUNDERSØKELSEN

Det ble gjennomført en spørreskjemaundersøkelse blant ansatte i Den norske kirke som arbeider med trosopplæring. Spørreundersøkelsen skulle fange opp ulike yrkesgrupper som jobber med trosopplæringen i ulike menigheter i gjennomføringsfasen av reformen. Bakgrunnen for undersøkelsen var å studere arbeidet med å lage lokale planer, hvordan en arbeider med å nå alle døpte mellom 0-18 år, samarbeid og tverrfaglighet i reformen, og hvordan menighetene samvirker med hjem og familie.

Selve undersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av det nettbaserte survey-verktøyet Questback. Respondentene får ved denne tilnærmingen tilsendt en invitasjon via e-post, der det medfølger en

uthevet URL-lenke. Lenken aktiviserer nettleseren som viderekobler svareren til selve spørreskjemaet.

Utvalget av respondenter ble gjort ut fra Trosopplæringsreformens ressursbank. Ressursbanken er en database med oversikt over prosjekter, tiltak og ressurser til bruk i trosopplæringen. I ressursbanken ligger det informasjon om menighetene, samt kontaktinformasjon om personer som jobber med trosopplæringen. Kontaktinformasjonen var av varierende kvalitet. Enkelte kontaktpersoner manglet e-post eller var oppført feilaktig. Også personer som tidligere var ansatt sto oppført som kontaktpersoner.

Utvalget besto av et primær- og et sekundærutvalg. Primærutvalget var personer som sto oppført med e-postadresse i ressursbanken, og som jobbet i en menighet som befant seg i gjennomføringsfasen. Dette utvalget bestod av 530 personer. Sekundærutvalget besto av 95 tilfeldig valgte menigheter. I invitasjonen til menighetene i sekundærutvalget bad vi mottaker om å videresende e-posten til opptil fire andre i menigheten som jobbet med trosopplæring. Tanken bak dette var å kunne fange opp andre yrkesgrupper, samt personer som ikke var oppført i ressursbanken.

Spørreskjemaet ble sendt ut 8. juni 2011, etterfulgt av tre påminnelser den 15. og 28. juni og 29. august. Da spørreskjemaundersøkelsen ble avsluttet hadde vi 231 svar fra primærutvalget og 74 svar fra sekundærutvalget. På grunnlag av primærutvalget ga dette en oppslutning på 44 prosent. Det er ikke mulig å beregne en eksakt svarprosent på sekundærutvalget, siden mottakeren av e-posten i menighetene ble bedt om å videresende e-posten. Det man kan se er at 63 av svarene genererte 74 responser fra et utvalg av 95. Totalt sitter vi igjennom med et nettoutvalg på 305 respondenter.

1.6.4 RAPPORTENS DATAGRUNNLAG

Lav oppslutning om foreldreundersøkelsen gjør at vi må fortolke dataene med forsiktighet. I stedet for utelukkende å presentere tall fra undersøkelsen, og å analysere dem inngående ut fra respondentenes kjønn, bosted, erfaring med kirke, religiøs aktivitet i hjemmet, trosholdninger og så videre har vi derfor valgt å trekke inn andre kvantitative undersøkelser som har data på medlemmer i Den norske kirke.

Vi har gjort bruk av religionsundersøkelsene fra The International Social Survey Programme (ISSP) fra 2008, Statistisk sentralbyrå (SSB) og Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) sin studie Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) fra 2007/2008, Innbyggerundersøkelsen fra 2010, Konfirmasjon 2008 med data fra konfirmanter og konfirmantforeldre fra den norske delen av den internasjonale konfirmasjonsundersøkelsen fra 2007 og 2008, og eldre undersøkelser som Folkekirke 2000 fra år 2000 og Religious and Moral Pluralism (Ramp) fra 1998. Fra Innbyggerundersøkelsen vil vi presentere data fra brukerne av Den norske kirke, fra Ramp-undersøkelsen medlemmene i Den norske kirke og for Folkekirke 2000 der det er aktuelt data om medlemmer som er foreldre med barn under 18 år. Et mer spesifikt underutvalg, som foreldre til barn rundt ett år, på ni år og i konfirmasjonsalder er ikke mulig. Med unntak av LOGG, har de nevnte undersøkelsene for få respondenter til å kunne lage så spesifikke underutvalg og samtidig behandles dataene på en forsvarlig statistisk måte. Når det gjelder LOGG-dataene viste det seg å kreve flere ressurser enn det prosjektet hadde til rådighet å etablere slike underutvalg. LOGG-dataene er for

øvrige et relativt nytt og svært omfattende intervjudatasett (ca 26 000 respondenter), som også inneholder enkelte spørsmål om religion og religiøsitet. Dataene vi presenterer herfra er ikke differensiert på foreldreskap for barn under 18 år, men beskriver hele medlemsgruppen i Den norske kirke.

1.6.5 HVEM ER FORELDRENE I FORELDREUNDERSØKELSEN?

Av de 523 foreldrene som besvarte spørreskjemaet er to tredjedeler kvinner og en tredjedel menn. Ca fire av ti er mellom 30 og 40 år og ca like mange mellom 40 og 49 år. Nesten én av ti er mellom 18 og 20 år og én av ti er over 50 år. Nesten to av tre er gift eller registrert partner, tre av ti er samboer og fem prosent er separert eller enslig og tre prosent er enslig. Ca fire av ti har tre barn eller flere, 37 prosent har to barn og 22 prosent har ett barn.

Tabell 2 Fylke. Prosent og antall

Fylke	Prosent	Antall
Akershus	5,8	30
Aust-Agder	5,6	29
Buskerud	6,6	34
Finnmark	4,1	21
Hedmark	4,6	24
Hordaland	5,0	26
Møre og Romsdal	6,0	31
Nordland	4,1	21
Nord-Trøndelag	5,8	30
Oppland	7,2	37
Oslo	6,8	35
Rogaland	4,8	25
Sogn og Fjordane	6,8	35
Sør-Trøndelag	3,7	19
Telemark	4,3	22
Troms	3,7	19
Vest-Agder	4,6	24
Vestfold	5,8	30
Østfold	4,8	25
Totalt	100	517

Foreldrene fordeler seg temmelig jevnt mellom fylkene, bortsett fra at det er noen flere foreldre som kommer fra Oppland, Oslo og Sogn og Fjordane. Hadde utvalget vært helt representativt i forhold til medlemmer i Den norske kirke, skulle det vært en større andel respondenter fra Akershus, Vestfold og Hordaland. De fleste bor i en mindre by eller i et tettsted.

Tabell 3 Bosted. Prosent

	Prosent
En stor by	20
En forstad til, eller i utkanten av en stor by	7
En mindre by	27
Et tettsted	30
Spredtbygd strøk	19
Totalt	103

N=514

Tre av fire er yrkesaktive på fulltid og 16 prosent på deltid. Bare fem prosent er hjemmeværende med husarbeid og omsorg på heltid. Vi ønsket spesielt å fokusere på foreldre med barn i tre aldersgrupper; ettåringer (født i 2010), 9-åringer (født i 2002) og 15-åringer (født i 1996). 37 prosent (194 foreldre) har barn som er født i 2010, 32 prosent (167 foreldre) har barn som er født i 2002 og 35 prosent (180 foreldre) har barn som er født i 1999. Selv om flest foreldre har barn i disse tre aldersklassene har også en større andel foreldre barn som er født mellom 2006 og 2009 (27 prosent) og barn som er født mellom 2001 og 1998 (27 prosent). Av alle foreldrene har syv prosent av foreldrene barn som trenger tilrettelegging ut fra særlige behov.

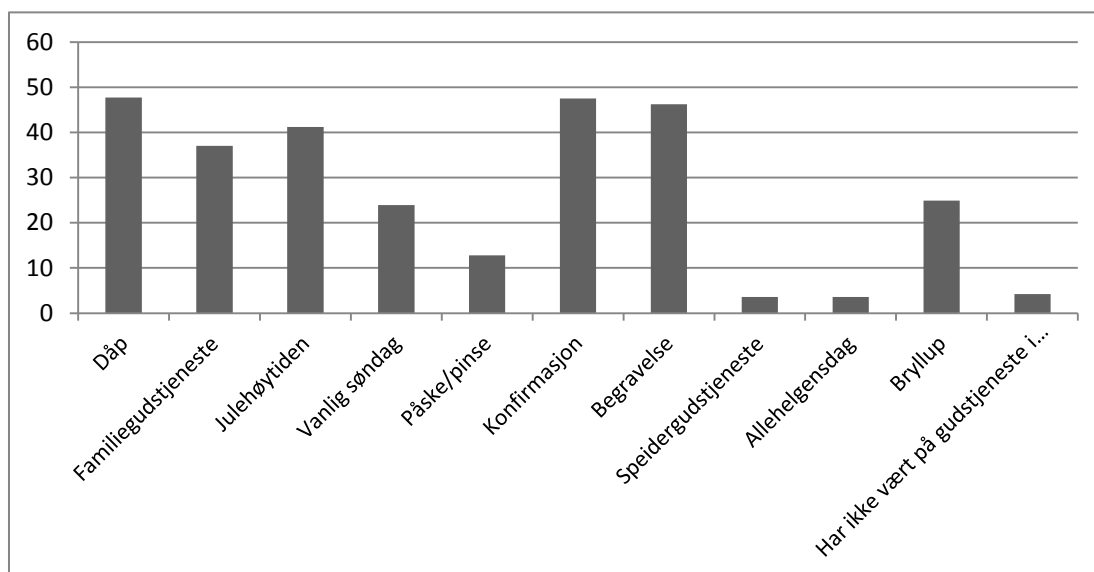
Sett i forhold til den totale medlemsmassen i Den norske kirke er foreldrene noe hyppigere kirkegjengere enn gjennomsnittet. Likefullt er nesten seks av ti aldri i kirken eller sjeldnere enn noen ganger i året. Andelen som betegner seg som bekjennende kristne ligger over gjennomsnittet hos foreldre som har barn under 18 år (Folkekirke 2000).

Tabell 4 Religiøs selvbetegnelse. Prosent

	Prosent
Jeg regner meg som bekjennende kristen	17
Jeg regner meg som kristen, men ikke bekjennende kristen	20
Jeg regner meg som kristen, men på min egen måte	38
Jeg har en tro, men regner meg ikke som kristen	14
Jeg har ingen religiøs tro	9
Vet ikke	3
Totalt	101

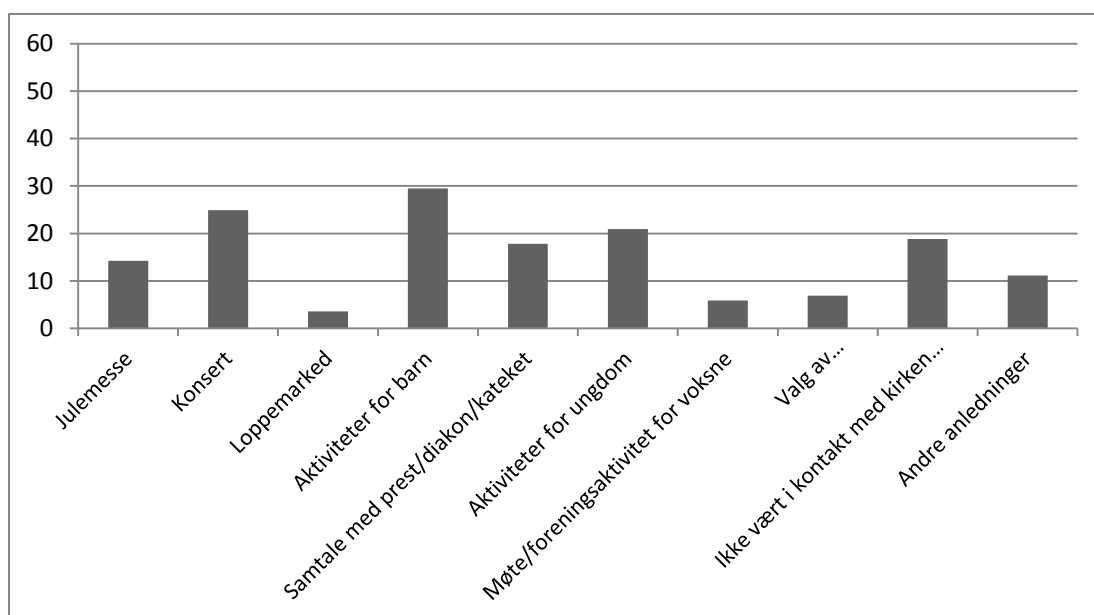
N=517

Figur 1 Har deltatt på gudstjenester siste 12 måneder i forbindelse med... Prosent

Naturlig nok har de fleste foreldre vært på gudstjeneste i løpet av det siste året i og med at mange av dem har barn som er i alder dåp og barn som er under konfirmasjonsforberedelser eller har blitt konfirmert. Ut over dåp (47 %) og konfirmasjon (48 %) har en del foreldre vært i begravelse (48 %) og på vielse (25 %). Bortsett fra overgangsritualene er det familiegudstjenester (37 %) og gudstjenester i forbindelse med jul (41 %) som flest foreldre har vært med på. Nesten hver fjerde mor eller far har vært på gudstjeneste en vanlig søndag i året. Dette tallet ligger et par prosentpoeng under andelen foreldre til barn under 18 år som hadde vært med på en vanlig gudstjeneste i 2000 (Folkekirke 2000).

Figur 2 Har vært i kontakt med kirken siste 12 måneder i forbindelse med... Prosent

Det er gjennom aktiviteter for barn de fleste foreldre (30 %) har vært i kontakt med kirken de siste 12 måneder i forbindelse med. Derneft kommer konsert (25 %) og aktiviteter for ungdom (20 %). En forholdsvis stor andel foreldre, hver femte mor eller far, har hatt en samtale med prest, diakon,

kateket. Dette må sees i sammenheng med at foreldre har barn i dåpsalder og barn i konfirmasjonsalder, hvor det i forbindelse med dåp og konfirmasjon er vanlig å ha samtale med en eller flere av de nevnte yrkesgruppene.

Tabell 5 Trosopplæring. Prosent

	Fått tilbud om å være med på trosopplæringsaktiviteter	Vært med på trosopplæringsaktiviteter
Ja	87	72
Nei	10	27
Vet ikke	4	1
Totalt	101	100

N=513 og 509

Foreldrene har i stor grad fått tilbud fra kirken om trosopplæringsaktiviteter for barn og unge, og mange barn og ungdommer har vært med på dem. Nærmere bestemt har nesten ni av ti foreldre fått et slikt tilbud, og godt og vel syv av ti barn eller unge, med eller uten foreldrene, har deltatt.

Tabell 6 Kjenner til at Dnk har satt i gang en trosopplæringsreform. Prosent

	Prosent
Ja	47
Nei	44
Vet ikke	10
Totalt	101

N=518

Nesten halvparten av foreldrene kjenner til at Den norske kirke har satt i gang en trosopplæringsreform.

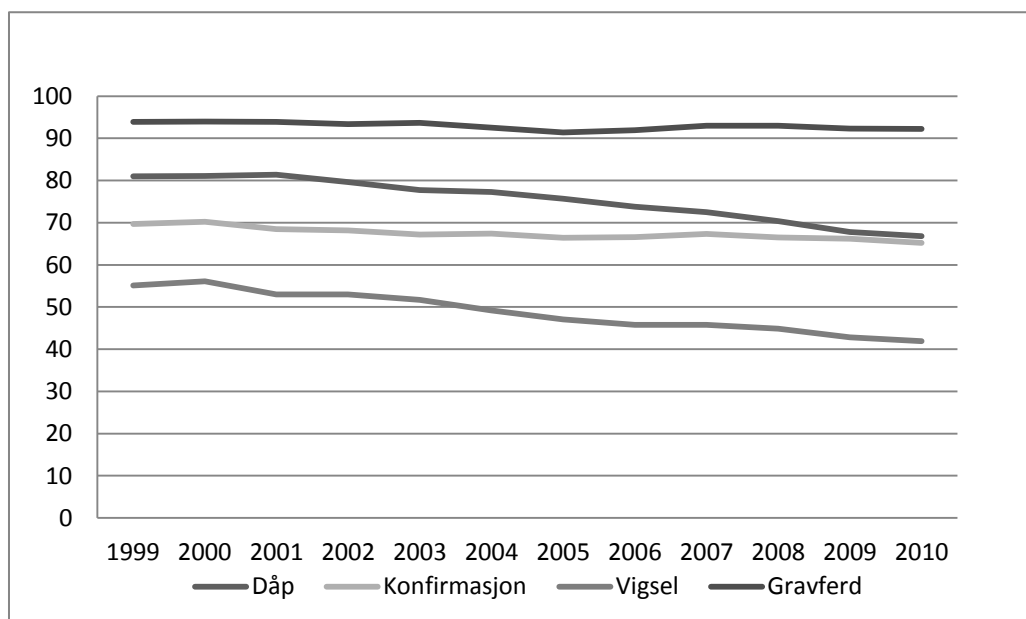
2 DÅP OG KIRKENS TILBUD TIL BARN

2.1 HOLDNINGER TIL KIRKENS OVERGANGSRITUALER

Dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse er selve ryggraden i Den norske kirke som folkekirke. Overgangsritualene er viktige kontaktpunkter i relasjonen til kirken og er et vesentlig grunnlag for medlemmenes erfaring med kirken. Det er når en skal gjennom en viktig endring i livet eller er til stede som venn eller slektning at majoriteten av kirkens medlemmer er i et kirkebygg, er med på en gudstjeneste og møter ansatte og frivillige i kirken. For hovedaktører eller nære pårørende involverer også disse ritualene som oftest kontakt med kirken i forkant og etterkant av gudstjenestene. Hvordan medlemmene fortolker og forstår gudstjenestene, hvilken betydning de har for dem og hvilke erfaringer de har som deltakere, er derfor helt avgjørende for synet på kirken og holdningen til kristendommen. Hvordan disse ritualene føyer seg inn i nasjonale, lokale og familiemessige tradisjoner og hvilke ressurser de utgjør i sosial forstand er vesentlig for tilknytningen til og samspillet med kirken.

Den norske kirkes overgangsritualer står sterkt i norsk kultur. På tross av at det har vært en betydelig nedgang i oppslutningen om dåp og kirkelige vielser det siste tiåret, velger fortsatt en overveiende stor andel av det norske folk å døpe barna sine i Den norske kirke. Dåpsprosenten henger sammen med medlemsandelen hos medlemmer i reproduktiv alder. Blant medlemmer mellom 30 og 39 år ligger medlemsprosenten på ca 70 prosent, mens den er lavere for 20-åringene og høyere for 40-åringene. Dåpsprosenten lå i 2010 på 67 prosent.

Figur 3 Kirkelige overgangsritualer 1999-2010. Prosent

LOGG-undersøkelsen viser at disse ritualene står sterkt blant medlemmene i Den norske kirke.

Tabell 7 Holdninger til religiøse overgangsritualer blant kirkens medlemmer. Prosent

Religiøse seremonier er viktige...	Viktig	Verken eller	Ikke viktig	Sum	N
For et barn når det er født (for eksempel dåp)	64	21	16	101	8578
For et par som gifter seg	60	25	15	100	8575
For en begravelse	79	14	7	100	8582

Kilde: Livsløp, generasjon og kjønn. LOGG 2007/2008

At ritualisering av livsløpsovergangene er en viktig grunn for å være medlem og er den måten flest medlemmer opprettholder kontakten med kirken på, er tydelig når vi sammenligner medlemmene i Den norske kirke med befolkningen forøvrig. Medlemmene i Den norske kirke ligger over gjennomsnittet i befolkningen i å vektlegge betydningen av religiøse seremonier ved livsløpsoverganger. Det problematiske med disse svarene er imidlertid at vi ikke helt vet hva de inneholder: Er det snakk om viktigheten av dåp, kirkelig vigsel og kirkelig begravelse eller kan det også innebære andre religiøse ritualiseringer av livsløpsoverganger? Tolker vi det i retning av kirkelige seremonier og sammenligner svarene med svar fra andre undersøkelser, ser vi at dåp ikke er det viktigste av livsløpsritualene for medlemmene, men heller den kirkelige begravelsen. At det er viktigere med et religiøst ritual i forbindelse med fødsel enn i forbindelse med ekteskapsinngåelse har vi sett i Ramp-undersøkelsen. I Folkekirke 2000 figurerte dåp som et viktigere religiøst ritual enn

kirkelig vielse. Sammenligner vi Ramp-undersøkelsen fra 1998 med LOGG fra 2007/2008 har det vært en liten økning blant medlemmene i viktigheten av dåp fra henholdsvis 62 prosent til 64 prosent.

LOGG-undersøkelsen sier ikke noe om konfirmasjon. Derimot har vi kunnskap om hvordan konfirmantforeldre i Den norske kirke forholder seg til konfirmasjon. Konfirmantforeldre ble i 2008 spurt om sine holdinger til konfirmasjon. I denne undersøkelsen blant 634 foreldre svarer nesten tre av fire (73 %) at det er viktig at barnet blir konfirmert.

Vi vet at ikke alle medlemmer døper sine barn og at heller ikke alle som er døpt i Den norske kirke velger å konfirmere seg. Hvor mange av medlemmene som velger alternative ritualiseringer har vi ingen sikre data på. I 2010 fikk nesten fire prosent av alle fødte barn det året en humanistisk navnefest. Human-Etisk Forbund (HEF) kan fortelle at de færreste av foreldrene som velger humanistisk navnefest er medlem av HEF. Resultatene fra foreldreundersøkelsen kan derfor gi oss interessante opplysninger om hvordan foreldre har forholdt seg til andre ritualiseringer. Tallene viser at ikke alle foreldre anser det som en selvfølge å døpe barnet sitt, og at de har vurdert andre ritualiseringsformer. Gruppen er i midlertidig liten og peker på at dåpen fortsatt er det mest selvfølgelige valget for de fleste foreldre som er medlem av kirken.

Tabell 8 Alternativer til dåp. Prosent

Vurderte du alternativer til dåp?	Prosent
Ja, jeg vurderte å bare ha en familiefest/vennefest	4
Ja, jeg vurderte humanistisk navnefest	4
Ja, jeg vurderte barnevelsignelse i en frikirkemenighet	1
Nei, jeg vurderte ikke alternativer til dåp	91
Husker ikke	1
Totalt	101

N=517

2.2 MOTIVER FOR DÅP

For foreldrene er det familietradisjon, muligheten for å skape gode valgbetingelser, estetikk og ønsket om å gi barnet tilhørighet til kirken som er de aller viktigste motivene for valg av dåp, hvor familietradisjon og en vakker høytidelighet ansees som de aller viktigste.

Tabell 9 Motiver for dåp. Prosent

	Viktig	Verken eller	Ikke viktig	Sum
I vår familie er det vanlig å døpe barna	76	19	6	101
Jeg ville ha en vakker høytidelighet for barnet/barna	73	20	7	100
Jeg mente at dåpen ville gi barnet/barna Guds bedre mulighet til å kunne velge selv senere i livet	68	26	6	100
Jeg ville at barnet/barna skulle være en del av kirken	68	23	9	100
Min ektefelle/samboer/kjæreste ville at barnet/barna skulle døpes	57	29	15	100
Jeg hadde/har en kristen tro	56	31	13	100
Jeg ville at barnet skulle vokse opp som kristen	44	38	18	100
Jeg ville at barnet /barna skulle bli Guds barn	44	36	20	100
Jeg tror at dåpen gir Guds beskyttelse	31	41	28	100
Andre i familien ønsket det	17	37	46	100

N= 480-518, Kilde: Foreldreundersøkelsen 2011

Nesten seks av ti foreldre begrunner valget med egen tro, mens fire av ti foreldre motiverer valg av dåp ut fra ønsket om at troen også skal være en del av deres barns liv og at dåpen sånn sett har en betydning for at de skal kunne vokse opp som kristne. Mellom 20 og 30 prosent av foreldrene legger ikke vekt på de religiøse begrunnelsene for valg av dåp. Det er en positiv sammenheng mellom å legge vekt på familietradisjon som et viktig motiv for dåp og motivene vakker høytidelighet og at andre i familien ønsket dåp. Det er en sterk positiv sammenheng mellom å legge vekt på at barnet skulle være en del av kirken og motivene at barna skulle bli Guds barn, vokse opp som kristen, at dåpen gir Guds beskyttelse og at en selv har en kristen tro.

Sammenligner vi denne undersøkelsen med resultatene fra Folkekirke 2000, finner vi at rangeringen er mer eller mindre den samme. De tradisjonelle faktorene veier tyngst hos flest foreldre, dernest kommer valgbetingelsene.

Tabell 10 Motiver for dåp blant foreldre med barn mellom 0 og 18 år. Prosent

	Viktig
Jeg er selv døpt	65
Jeg synes barnedåp er en fin tradisjon	82
Jeg ville ha en vakker høytidelighet for barnet/barna	59
Jeg mente at dåpen ville gi barnet/barna Guds bedre mulighet til å kunne velge selv senere i livet	67
Jeg ville at barnet/barna skulle være en del av kirken	52
Min ektefelle/samboer/kjæreste ville at barnet/barna skulle døpes	56
Jeg hadde/har en kristen tro	44
Jeg ville at barnet skulle vokse opp som kristen	37
Jeg ville at barnet /barna skulle bli Guds barn	44
Jeg følte at dåpen gir trygghet	51
Jeg opplevde press fra familien	7

N=592-618, Kilde: Folkekirke 2000

Kirken som tilhørighetsfellesskap ser ut til å ha økt i betydning hos foreldrene fra 2000 til 2011. I år 2000 la ca halvparten av foreldrene vekt på tilslutningen til kirken som et viktig motiv for dåp. I 2011 har andelen økt til nesten syv av ti foreldre. Dette tyder på at kirkens overgangsritualer evner å skape

bånd til kirken, om ikke alltid aktivitetsbånd så i alle fall tilhørighetsbånd, hvor tilslutning og medlemskap danner et viktig element i relasjonen til kirken.

Den estetiske siden ved de kirkelige overgangsritualene har alltid vært viktig, men ser ut til å ha økt i betydning det siste tiåret. Langt flere i foreldreundersøkelsen enn i Folkekirke 2000 legger vekt på de estetiske kvalitetene ved dåpsritualet. Dette korresponderer med norske og internasjonale trender på religion. Opplevelses-, sanse- og erfaringssidene ved religion ser ut til å bli viktigere sider ved religiøs tilhørighet og mening (Woodhead & Riis 2010). Det er ikke vanskelig å legge merke til at disse gudstjenestene har mange estetiske kvaliteter. Av det som kan fremheves er særlig prosesjonen med dåpsfølge, kirkelig ansatte og frivillige, vakkert dekorert døpefont, prest som står i presteklær foran forsamlingen, dåpsbarn i tradisjonelle dåpsklær og pyntet dåpsfølge, ofte i folkedrakter. Det vil ikke si det samme som at en familiegudstjeneste eller en annen gudstjeneste som også involverer barn ikke kan oppleves som en flott opplevelse hvor også andre estetiske sider ved gudstjenesten slik som sang, orgelmusikk, stillhet, lystenning og så videre sammen kan gjøre gudstjenesten til en vakker høytidelighet.

2.3 ERFARING MED MØTE MED KIRKEN I FORBINDELSE MED DÅP

Foreldrenes førstegangskontakt med kirken som foreldre eller kontakten med kirken i forbindelse med familieførøkelse er for foreldrene et positivt møte. Nesten ni av ti foreldre i foreldreundersøkelsen synes møtet med kirken i forbindelse med dåp var positivt eller meget positivt.

Undersøkelsen viser at kirken lykkes i stor grad med å skape et godt møte mellom kirke og foreldre når barn skal døpes. Et positivt møte i forbindelse med en viktig dag i livet skaper i første rekke et inntrykk av en velfungerende kirke som er dyktig på å kommunisere med sine medlemmer. Et positivt møte i forbindelse med en viktig begivenhet kan også innlede en relasjon eller danne et viktig grunnlag for å skape gode relasjoner mellom hjem og kirke i framtiden. Tilfredshet er som vi har sett i Peggy S. Brønn sin forskning en viktig indikator på suksessfulle relasjoner. Hvorvidt foreldrene føler at det er verdt å investere i relasjonen ut over der og da er et viktig spørsmål som vi må bringe med oss når vi studerer de andre sidene ved undersøkelsen om menighetenes samvirke med hjemmet. Likeså er det viktig å føre videre spørsmålet i hvilken grad foreldrene har tillit til kirken, og om det er noen form for gjensidighet i foreldrenes relasjon til kirken.

2.4 FORELDRES HOLDNINGER TIL DÅPSSAMTALEN

Foreldrene ble bedt om å ta stilling til hva som skal være hovedtemaene i dåpssamtalen. Ut fra tabellen ser vi at det viktigste dåpssamtalen skal dreie seg om er de praktiske forholdene ved dåpsgudstjenesten.

Tabell 11 Det viktigste dåpssamtalen skal dreie seg om... Prosent

(inntil 3 kryss)	Prosent
Hva kirken forstår med dåp	57
Foreldrenes forhold til kristen tro	13
Praktiske ting under dåpsgudstjenesten	76
Kirkens tilbud til barn	51
Hvordan foreldre kan formidle kristen tro til barna	34
Hvordan foreldre opplever det å bli foreldre	19

N= 328

Foreldre som har fått spørsmålet om dåpssamtalen er foreldre som har barn født i 2010. Blant dem er kirkegangsfrekvensen nesten den samme som for hele foreldreutvalget, bortsett fra at det er flere i denne gruppen dåpsforeldre som går sjeldnere eller aldri i kirken. Bare hver tiende forelder i denne gruppen har vært på gudstjeneste en vanlig søndag de siste 12 månedene. Det sterke fokuset på det praktiske må forstås ut fra at majoriteten av de som døper barnet sitt ikke er ofte på gudstjeneste, og at de derfor ikke har den kjennskapen til dåpsgudstjenesten som mange som går ofte på gudstjeneste har. Fordi de trolig mangler kjennskap til gudstjenesten er det viktig å få informasjon om den praktiske gjennomføringen for at de skal kunne oppnå kontroll og trygghet på egen rolle som dåpsfar eller dåpsmor.

Omtrent hver tredje forelder er opptatt av at dåpssamtalen skal dreie seg om hvordan de kan formidle kristen tro til barnet. Personlige forhold som hvordan de opplever å ha blitt foreldre eller deres forhold til tro er områder som få foreldre ønsker å snakke med presten om på dåpssamtalen. Derimot mener ca seks av ti at det er viktig å bli informert om hva kirken forstår med dåp. Halvparten av foreldrene synes også det er viktig å få informasjon om hvilket tilbud kirken har til barn.

At foreldrene er skeptiske til å åpne seg for presten om personlige forhold må sees i lys av at mange av foreldrene har hatt lite kontakt med kirken og at mange av dem har liten kjennskap til kirken. Bare halvparten av dåpsforeldrene visste at kirken hadde satt i gang en trosopplæringsreform.

Også prestene i Den norske kirke har en oppfatning av at foreldrene er opptatt av å få mye informasjon om dåpsgudstjenesten. Cecilie Holdø's studie av dåpssamtalen viser at prestene kan føle et forventningspress om ikke å oppfylle foreldrenes ønsker for dåpssamtalen, men heller det de forstår som kirkens forventinger om å gi noe mer. Hun mener derfor at intensjonene presten har med dåpssamtalen ikke alltid stemmer overens med foreldrenes. Mange prester gir uttrykk for at de tror foreldrene ønsker seg mest praktisk informasjon om dåpsgudstjenesten når det kommer til samtalen (Holdø 2009:105).

I de seks studerte menighetene legges det vekt på å snakke om trosopplæring i dåpssamtalene. Prestene sprer informasjon om trosopplæringen, og deler blant annet ut foldere og annet materiell. I Åsen menighet mottar foreldrene en dåpsperm hvor de hvert år får materiell som er tenkt brukt til trosopplæring i hjemmet. I Sletta menighet har de egne dåpsbesøkende som kommer på døra med gave på dåpsdagen de tre første årene. De fleste menigheter sender ut informasjon om dåpen i posten til nybakte foreldre. I alle de seks menighetene er det en utbredt oppfatning blant de ansatte om at dette er en vellykket strategi og at foreldrene setter pris på å få denne informasjonen.

Det er likevel ikke alle som mottar slik informasjon. I Viken menighet forteller en mor om hvordan hun selv måtte ta kontakt for dåpssamtale, og at hun ikke har mottatt noe informasjon om aktiviteter i menigheten. Hun sier hun er fornøyd med at det er slik, og at hun tar kontakt med kirken når hun selv trenger det. Denne mangelen på informasjon kan handle om at familien er relativ nyinnflyttet i bygda og handle om problemer med oppdatering av medlemsregister, noe vi kommer tilbake til i kapittel 4.

2.5 ERFARING MED DÅP

Foreldrenes hovedinntrykk fra dåpen er i likhet med erfaringene fra møte med kirken i forbindelse med dåp, positive. Ni av ti foreldre hadde et meget positivt eller positivt inntrykk av dåpsgudstjenesten. Også tidligere undersøkelser viser at medlemmene har gode erfaringer med dåpen i Den norske kirke. I *Folkekirke 2000* svarte 84 prosent at de hadde meget en positiv eller stort sett positiv opplevelse av dåpsgudstjenesten da barnet ble døpt (Høeg, Hegstad, Winsnes 2000: 51).

Mye kan forstyrre et positivt inntrykk av dåpen, men lite ser ut til å ha betydning når foreldrene til syvende og sist oppsummerer sine erfaringer. Et foreldrepar i Åsen menighet beskriver hvordan selve dåpsgudstjenesten kan oppleves som stressende fordi barnet gråter, samtidig som man prøver å følge med:

”Det er klart, det er litt – når du har en unge som skriker og du er litt sånn – ja – Men gudstjenesten i seg sjøl – hvis jeg hadde bare sittet og kunne – kunne være med i gudstjenesten uten å passe på henne, så var det en kjempefin gudstjeneste. Vi har – han presten er kjempeflink, og det er – det var veldig greit at det var HAN som skulle døpe henne. Det syns jeg nok, at det – det var litt – litt viktig for oss også, for han er på en måte den presten som vi har forholdt oss til nå lenge og vil forholde oss til. Så – men det var en veldig – veldig fin gudstjeneste. Og det sa de som – familien som kom fra utsida også sa at det var en veldig – ja – Og han er veldig – tilpasser seg nivået, på en måte. Når det er mye unger så blir det tilpassa til DET nivået.”

Disse foreldrene fremhever det positive ved å kjenne presten personlig, og er også glad for at opplegget tilpasses barna under gudstjenesten. De er også fornøyd med dåpspermen de har mottatt, som de mener gjør det lettere å følge med på hva som foregår i kirken.

En trebarnsfar i Åsen menighet fremhever at dåpsseremonien har endret seg, noe han er positiv til:

”Jeg syns de er veldig fine. De – Det er veldig greit at de har – Jeg syns kanskje at de har ungen mer i fokus nå enn – Sjølve seremonien rundt – en viser fram ungen og ... Ja – Jeg syns det er en veldig flott seremoni. (...) Nei, de var vel nettopp begynt med – Jeg tror det var første gang jeg så at barnet ble holdt fram og presentert for menigheten, det var med eldstemann. Det var første gangen jeg så det. Og det syntes jeg var veldig sånn – hei, velkommen (ler litt). Jeg syntes det var veldig – veldig flott.”

At barnet er i fokus er viktig for foreldrene, og i Åsen og Sletta menighet engasjeres også dåpsfolket til ulike oppgaver som lystenning og tekstlesning under gudstjenesten. Dette vurderes som positivt av dåpsforeldrene. I Viken menighet har også presten lært seg samisk liturgi som han tilbyr dem som ønsker det. Her mottar også barnet en samisk Bibel. Dette er ”(...) for mange en veldig viktig symbolverdi, at kirken tør å bruke det, og vil bruke samisk” (prest Viken). Samtidig forteller han at her må han trø varsomt, for ikke alle ønsker samisk:

”De sterkeste reaksjonene er vel egentlig fra samer som fornek... som fortsatt sliter med sår fra fornorskingspolitikken. Det er noen av de som vil ha seg frabedt alt sånn samisk. Det skaper vonde minner. Men som sagt, vi deler ut samisk barnebibel til dem det er aktuelt for, nå lurer jeg på om det står i planen, jeg er ikke sikker, nå ble jeg usikker, men dette med når vi har bibelutdeling til femteklasse, så har jeg i hvert fall tenkt at vi burde være litt mer offensive i forhold til å kunne dele ut samisk nytestamente eller Bibel til de det er aktuelt for.”

I de studerte menighetene ser det ut til at man i større grad retter fokus mot barna som skal døpes og legger vekt på at hele familien skal føle seg inkludert i menigheten gjennom å gi dem oppgaver, vise frem barnet, ønske det velkommen og så videre. At foreldrene føler seg godt i varetatt, inkludert og delaktig i liturgien kan skape et positivt inntrykk av kirkens evne til å utforme gode dåpsgudstjenester. Et positivt samspill mellom kirke og foreldre i liturgien, er trolig også viktig for å skape tillit mellom kirke og hjem. I likhet med erfaringene med det første møte med kirken i forbindelse med dåp, danner også disse erfaringene relasjoner mellom kirke og hjem. De etablerte relasjonene, basert på positive erfaringer, er et godt utgangspunkt for videre kontakt, samhandling og kommunikasjon mellom hjem og kirke.

3 TILBUD OG OPPSLUTNING OM TROSOPPLÆRING

I utvalget svarer 86 prosent av foreldrene at deres barn/unge har fått tilbud om å være med på aktiviteter, 72 prosent av dem har takket ja til ett eller flere tilbud. Vi ba foreldrene om å krysse av for hvilke tilbud de hadde fått og hvilke tilbud de hadde takket ja til. Foreldrene har krysset av for et vidt spekter av tilbud. Likevel er det to tilbud som foreldrene i større grad enn andre har fått tilbud om. Dette gjelder musikalske aktiviteter og utdeling av 4-årsbok. De tilbudene flest barn og unge har deltatt på er også utdeling av 4-årsbok. I tillegg kommer skolegudstjeneste.

Kirkens musikalske engasjement gjenspeiles både i tilbud gitt og i oppslutningen om dem. Blant samtlige tiltak er det flest foreldre som har fått tilbud om å være med på kor, sang eller musikk. Fra en annen undersøkelse, som bare undersøker hva kirken gir av tilbud til ungdom etter konfirmasjon, ser vi også at kirken satser mye på musikk. Blant samtlige tilbud som Den norske kirke har gitt til ungdom 15–18 år er musikk, sammen med ledertrening og klubb, blant de tilbudene som flest menigheter gir (Høeg, Morvik 2012).

Tabell 12 Tilbud og deltakelse

Fått tilbud om...	Tiltak	Vært med på...
Prosent		Prosent
29	Kor/sang/musikk	21
26	Utdeling av 4-årsbok	44
22	Skolegudstjeneste	44
21	Barne-/ familiegudstjeneste	29
13	Barnehagegudstjeneste	24
23	Babysang/trilletteff	17
17	Konfirmantleir	26
15	Tårnagent	8
14	Andre aktiviteter/arrangementer	14
11	Klubb	11
12	Utdeling av 6-årsbok	15
12	Lys våken/overnatting i kirken	7
8	Utdeling av bibel	17
8	Helgetur/leir for ungdom	9
9	Speider	8
7	Ungdomsgudstjeneste	10
7	Ungdomsklubb/kafé	8
5	Ledertrening for ungdom	3
3	Dåpsskole	3
2	Skolestartmarkering	3

Oppslutningen om kirkens musikalske tilbud til barn- og unge inngår i et større mønster av fritidstilbud til barn og unge. De siste tiårene har det vært en stor avskalling i det kristne organisasjonslivet for barn og unge, i likhet med de fleste andre barne- og ungdomsorganisasjoner, bortsett fra idretten (Selle og Wollebæk 2009). Bildet ser ut til å være i endring; i alle fall hvis vi legger til grunn tall og rapporter fra Landsforeningen for barne- og ungdomsorganisasjonene (LNU)¹ og statistikken til Fordelingsutvalget.² Dette gjelder også de kristne organisasjonene og deriblant dem som tilbyr musikk. Mye av kirkens musikalske virksomhet skjer i regi av de kristne organisasjonene. Tallene fra foreldreundersøkelsen gjenspeiles i Fordelingsutvalgets statistikk på kirkekor. Tar vi for oss tallene til Ung kirkesang, som ikke bare tilbyr kor for ungdom, men også barn, har det vært en jevn og trutt økning siden organisasjonen ble etablert i 1996. I dag organiserer foreningen 296 kor, med 8000 medlemmer (Fordelingsutvalget). Stor sett alle korene hører hjemme i menigheter i Den norske kirke. I tillegg til Ung kirkesang finnes det også andre organisasjoner som organiserer kor for barn. De sorterer hovedsakelig innenfor KFUK/KFUM og Acta.

Utdeling av 4-årsbok er det trosopplæringstiltaket nest flest foreldre har fått tilbud om. Dette er en tradisjon som går flere tiår tilbake i tid, og er det tilbudet til en bestemt årsklasse som etter konfirmasjon har størst oppslutning. Så godt som alle menigheter deler ut boka, og ca 40 prosent av

¹ LNU er et samarbeidsorgan og en interesseorganisasjon for 98 barne- og ungdomsorganisasjoner i Norge som blant annet forvalter støtteordninger for organisasjonene.

² Fordelingsutvalget er et forvaltningsorgan underlagt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, og har som hovedoppgave å tildele tilskudd til Norges frivillige, landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjoner.

4-åringene i Norge mottar boka. Blant døpte 4-åringer mottok 58 prosent boka. Utdelingen finner sted under en barne- eller familiegudstjeneste.

Tabell 13 Oppslutning om utdeling 4-årsbok 2010. Antall og prosent

	Antall	Prosent
Deltakere	23 323	
Antall døpte 4-åringer 2010	40 099	58
Antall medlemmer og tilhørige 4-åringer 2010	48 102	48
Antall 4-åringer pr.1. januar 2010	61 181	38

Kilde: SSB og Medlemsregisteret i Den norske kirke

I de siste årene har det blitt vanligere å tilby et opplegg i forbindelse med utdeling. Dette er gjerne dagen i forveien eller en kveld i uka hvor en bibeltekst, gudstjeneste eller kirkerommet er tema. I Ressursbanken inngår utdeling av 4-årsbok som et trosopplæringstilbud som mange menigheter har benyttet seg av. Menighetene i Lofoten har et opplegg i forbindelse med utdelingen på en gudstjeneste som kan stå som et typisk eksempel på hvordan mange av menighetene bruker denne anledningen til et mer utvidet tilbud: "I forbindelse med utdeling av bok til 4-åringer, ønsket vi å utvide tilbudet, med en "Bli kjent i kirka" samling, hvor 4-åringene blir kjent med kirkerommets ulike elementer og inventar. Vi lærer en sang fra boka, og leser en av fortellingene, samt en av bibelfortellingene representert i boka. 4-åringen skal kjenne seg hjemme i sin egen kirke ("dette er kirken min")" (<http://www.kirken.no>).

En gjennomgang viser at av 144 trosopplæringsmenigheter i 2010, hadde 140 utdeling av 4-årsbok, eventuelt i kombinasjon med et utvidet tilbud. Dette utgjør 97 prosent av trosopplæringsmenighetene.

Etter gudstjenesten hvor 4-årsboka blir utdelt er det skolegudstjenesten som flest foreldre har fått tilbud om å være med på. Skolegudstjenesten inngår ikke i trosopplæringen, i likhet med barnehagegudstjenestene og annet kirke- barnehage/skolesamarbeid. På tross av at evalueringen utelukkende skal fokusere på det som inngår i reformen, valgte vi å samle inn data på dette området fordi foreldrene med stor sannsynlighet ikke er klar over denne distinksjonen og anser dette som en naturlig og som vi skal se etter hvert, også som en viktig kontakt med kirken.

Babysang, småbarnssang eller trilletreff har på få år blitt et fast tilbud som mange menigheter gir til foreldre i foreldrepermisjon, og da fortrinnsvis mødre. Velferdssamfunnets permisjonsordning med rett til 12 måneders foreldrepermisjon har ført til at både frivillige organisasjoner, foreninger og kommersielle krefter har utviklet tilbud skreddersydd foreldrepermisjonen, slik som babysvømming, trim med barnepass, babykino, og ikke minst babysang. Den norske kirke er med andre ord ikke alene om å tilby noe foreldre kan gjøre sammen med barnet sitt i permisjonstiden, eller for de som velger å være hjemme med barn ut over den lovbestemte retten til lønnet permisjon fra jobb. Både kulturskoler, andre kirkesamfunn og musikk lærerforeninger arrangerer babysang. Her har kirken dyktiggjort trosopplæringsmedarbeidere og frivillige i babysang. IKO har utviklet materiell (CD og

hefte med sanger og noter til småbarnssang) og holder kurs i babysang.³ Dette kan tolkes som at kirken tar konkurranseforholdet på alvor og er opptatt av at tilbyderne skal ha inngående kjennskap til hva de holder på med, hvordan det kan fungere som et menighetsutviklende tiltak og gi tilbudet kvalitet.

Mange barn deltar på babysang. Tilbudenes karakter vil være litt ulikt fra menighet til menighet, og også hvilken aldersgruppe tilbudet er rettet inn mot. Legger vi tall for døpte i 2010 til grunn, har nesten halvparten av alle døpte tatt del i kirkens tilbud om babysang.

Tabell 14 Oppslutning om kirkens babysang/småbarnssang/trilletterf blant barn 0-5 år 2010. Antall og prosent

	Antall	Prosent
Deltakere 2010	19 152	
Døpte 2010	41 100	47
Fødte 2010	61 442	31

Kilde: SSB og Medlemsregisteret i Den norske kirke

Blant de andre tilbudene som foreldrene har fått tilbud om og som også en del av barna har benyttet seg av, er det vi kan kalle "de nasjonale trosopplæringstilbudene". Dette er tilbud det har blitt satset spesielt på fra kirken sentralt. Dette gjelder først og fremst Tårnagenthelg for 8-åringer og Lys våken for 11-åringer. Tårnagenthelg er et nasjonalt breddetiltak for 8-åringer utviklet av Kirkerådet i samarbeid med Søndagsskoleforbundet. I 2011 var 620 menigheter med på å arrangere dette. Det er utviklet en egen programpakke for tiltaket som er tenkt å inspirere barna til å utforske og bli kjent med kirkerommet, klokkene, kirketårnet og bibelfortellinger gjennom å løse mysterier og oppdrag. Tårnagenthelg har en egen ressurside for arrangørene (www.tarnagenthelg.no) og har også hatt programserie på NRK Super. Helgen ble utviklet i forlengelse med programserien.

Tallene for menighetens årsstatistikk som publiseres av SSB vil ha tall på oppslutningen om Tårnagenthelg. Tallene foreligger først 15. juni 2011, og vi kan derfor ikke si noe om hvor mange barn som deltok. Derimot har ressursbanken tall på en del menigheter som har lagt inn opplysninger om Tårnagent som en del av deres trosopplæring. Ut fra de menighetene som har registrert denne virksomheten (670 menigheter) og oppslutningen om tiltakene kan vi se hvordan engasjementet for gutter og jenter fordeler seg. Av deltakerne var det seks av ti jenter og fire av ti gutter som deltok. Noe av den samme fordelingen mellom kjønnene opplyser ressursbanken det er på Lys våken.

Lys våken er et nasjonalt breddetiltak som ble arrangert av rundt 600 menigheter i 2011. Arrangementet foregår vanligvis natt til første søndag i advent, og opplegget er tilpasset 11-åringer. Deltakerne overnatter inne i kirken og har et variert program som blant annet inneholder skattejakt, gudstjenesteverksted og så videre. Oppslutningen om Lys våken er god, tatt i betraktning de få årene tiltak har vært gitt. Hver femte døpte 11 åring deltar.

³ IKO tilbyr kurs i babysang i trosopplæringen. Hensikten med kurset er å inspirere og dyktiggjøre kirkelige ansatte og frivillige medarbeidere til å etablere og videreutvikle babysangtiltak i menighetens trosopplæring. I tillegg til praktisk opplæring, tips til materiell og Cd med aktuell sanger, gir kurset refleksjon over hvordan babysang kan fungere som trosopplæring og menighetsutvikling.

Tabell 15 Oppslutning om Lys våken (11-åringer) 2010. Antall og prosent

	Antall	Prosent
Deltakere	8 980	
Døpte 11- åringer	44 585	20
Døpte og tilhørende 11- åringer	50 864	18
Antall 11 åringer totalt pr.1. januar 2010	62 493	14

Kilde: SSB og Medlemsregisteret i Den norske kirke

Tårnagenthelg for 8-åringer og Lys våken for 11-åringer gis i menigheter fra sør til nord og fra øst til vest, på tvers av menighetenes størrelse, geografi og kultur. Etter hvert som de blir allment kjent, og mange vet hva tilbudene går ut på, slik som med 4-årsbok, vil det kunne senke terskelen for deltakelse. Kirkerådet har mottatt mange gode tilbakemeldingene på at opplegget har slått an i aldersklassene. Like fullt vet vi av erfaring fra utdelingen av 4-årsbok at det tar tid å bygge opp en fast ordning. De første årene vil tiltakene bære preg av deltakernes entusiasme over å få være med på noe nytt. Skal de bli like godt innarbeidet som 4-årsbok, ville disse oppleggene i mange år framover trenge markedsføring og oppmerksomhet, og kanskje også midler fra sentralt hold til selve gjennomføringen. Like fullt er positive tilbakemeldinger fra barn som har deltatt den aller beste måten å markedsføre tilbudet på. En slik respons på tiltaket vil kunne virke rekrutterende for kommende 8-åringer.

4 FORELDRES HOLDNINGER TIL BARNES DELTAKELSE

De foreldrene vi har intervjuet i de studerte menighetene har i likhet med foreldrene fra surveyundersøkelsen ulik tilknytning til kirken. Noen er kirkelig aktive, andre går sjelden eller nesten aldri i kirken. Noen regner seg som troende, andre ikke, men felles for dem alle er at de har valgt å sende sine barn på trosopplæringstiltak og at de stort sett har et positivt forhold til kirken. De som av ulike grunner ikke sender sine barn på slike tiltak vil kunne tenkes å være mer negative eller uinteresserte i kirkelige aktiviteter. Vi har ikke intervjuet disse, så vi kan ikke si noe om denne foreldregruppen og hvorfor de velger ikke å delta på disse arrangementene.

De intervjuede foreldrene kan deles inn i tre hovedgrupper ut fra hvordan de beskriver sitt engasjement i menigheten: de kirkelig aktive, de sporadisk aktive og de passive. De aktive har et tydelig uttalt ønske om at barna skal delta på kristne aktiviteter, derfor blir trosopplæringstilbudene en selvfølge å sende sine barn på. Det gjøres både for at de skal få formidlet den kristne tro, og for at de skal bli kjent med kirken og de andre barna der. For disse foreldrene er dette et bevisst valg. For de mer sporadisk aktive og de passive er det mer sammensatt. Her er det stort sett opp til barnet å bestemme. Hvis gode venner av barnet skal er det naturlig for dem å sende barnet, men her er det forbundet med barnets ønsker eller lyst til å være med. Noen fremhever også i denne gruppen at de ønsker at barna skal bli kjent med den kristne tro, og velger derfor bevisst å promotere kirkelige aktiviteter for barna. For også her er det ofte foreldrene som får brev i posten og deretter spør om barnet ønsker å være med på dette. Andre ganger kommer også barnet hjem og spør om det får være med fordi det har venner som skal, og da oppmuntres de til dette av de aktive foreldrene. For de passive og sporadisk aktive er barnets valg i sentrum, og for flere mer tilfeldig om de blir med eller

ikke. Andre fremhever at det er greit at barna er med på litt, men vil også prioritere andre aktiviteter. Ei mor fra Sletta menighet sier:

”Sønnen min har jo opplevd at kirken er god, når han var med på tårnagentene. Ikke sant, at det var gøy. At det var spennende. Men det er jo ikke sånn at han løper ned dørene. Men det går jo litt på meg også. Ikke sant.”

En undersøkelse om relasjonen mellom menighet og foreldre i trosopplæringen peker på at det for foreldre er en ”høyere terskel for å delta på noe i kirken for sin egen del enn at barnet skal delta” (Birkedal 2006:36). En slik holdning ser man også hos flere av foreldrene vi har intervjuet. Her er barnets ønsker i fokus, og foreldrene synes det er fint å delta om barna har lyst til å være med på kirkelige aktiviteter. En far sier: ”Nei, jeg syns at de er flinke til å ta imot dem på deres premisser og lage aktiviteter som er morsomme. De trives godt. Det er det viktigste for meg, at de trives.” Barnets trivsel og ønsker er i fokus her, gjerne kombinert med en ”passelig” dose forkynnelse. En far beskriver forkynnelsen som ”fin, uten å være påtrengende”, mens en annen sier: ”Syns det er – at de har aktiviteter som de syns er moro, samtidig som at de gjør det moralsk oppbyggende og ikke andre veien.”

Ei mor utmeldt av statskirken sier:

”Altså, jeg har vel de forventningene at han skal klare å ta sine valg. For nå står ikke jeg i statskirken. Nei. Men pappaen hans gjør det, og storebroren, begge guttene våre er døpt, og storebroren har valgt å konfirmere seg. Så vi synes de må ta sine valg, de skal ikke være påvirket av verken meg eller pappaen. Så derfor synes jeg det er veldig fint at han får den biten her, for da får han enda større grunnlag til å ta valg.”

På spørsmål om livssyn sier hun smilende at hun kaller seg hedning, men hun er positiv til opplegget sønnen er med på i kirken:

”Det viktigste er jo de faktisk gir barna en god start på sommerferien, og de fyller de med et veldig bra innhold, synes jeg. Med at de tar de til frokost og tar de litt med ord fra Bibelen og lærer de litt sånn. I hvert fall det jeg tror de gjør da. Og at de er i de forskjellige kirkebyggene våre, for de synes jeg jo er praktfulle. Så jeg synes det er veldig fint at de er på de forskjellige stedene og at ungene vet at vi har dem. At det ikke bare er den ene de kjører forbi stadig. Så jeg synes en flott helhet.”

Ei passiv mor sier ”Jeg er jo ikke så aktiv, men jeg er ikke så veldig kritisk heller. Jeg synes det er OK, det som foregår. Men de kunne sikkert vært med i mye mer, men det har vi liksom ikke prioritert.” Hun synes det er ok å være med litt i kirken, men ikke for mye.

Ei aktiv mor sier:

”Jeg synes totalpakken er veldig grei. For du blir jo litt kjent med folk i menigheten, det betyr jo en del. Og for det, en prøver jo å lære, altså at de skal få bibelhistorien i hjemmet på en måte, men du får ikke alltid gjort det. (...) Så jeg tenker de får jo litt i hjemmet, og så er det jo veldig bra at du får litt utenfor hjemmet også. Og at det er fellesskap, ikke minst og at de blir vant med kirken og være med på kristne aktiviteter, det tror jeg er viktig.”

Blant foreldrene er det ulike forventninger knyttet til barnas deltakelse. For de passive handler det mer om valg, eller at barna er med på noe de synes er greit, mens de mer aktive ønsker formidling av verdier, fellesskap og det å bli kjent med kirken. Selv om de fleste foreldrene vi har intervjuet er

positive til innholdet i materiell de får utdelt og til forkynnelsen i kirken hvor de mener hovedfokuset ligger på verdiformidling, er også noen foreldre kritiske til dette. Ei mor fra Viken menighet sier:

”Jeg vet ikke. Det jeg bare har tenkt litt, er at det er så veldig fokus på sånne fine verdier som å være venner og sånn type ting, og det er kjempeviktig altså, absolutt. Men det lærer barn alle andre steder også, og derfor så synes jeg når man først kommer til kirka, så må vi holde fram det som er spesifikt for kirka, og det er Jesus altså, synes jeg.”

Kritikken om for mye verdifokusering og for lite fokus på Jesus, kommer hovedsakelig fra foreldre som er aktive i kirken. De ønsker en tydeligere forkynnelse. En far fra Sletta menighet har en liknende holdning:

”Men det som en har pleid å skrive er mer sånn at kirken skal være åpen og inkluderende og plass til alle og snill og grei, og litt mer den romslig og raus og alt. Og det er vel noe med at kanskje en har prøvd å være sånn så lenge, og så ser en at folk ikke nødvendigvis strømmer på allikevel. Så jeg synes jo at det å lage noe som på en måte er enda mer Jesus-sentrert, det synes jeg er et steg i riktig retning. Og det jeg tenker er litt av poenget med trosopplæringsreformen, det er jo ikke å gi først og fremst ungene kunnskap om kristen tro, men det er like mye det å få erfaringer og få være i et fellesskap der de kan få oppleve. Ja, for så vidt få kunnskap, men så de kan ta egne valg og gjøre seg opp egne meninger rundt det.”

Men vi finner også et liknende Jesus-fokus hos flere av foreldrene som ikke er aktive. Men da med positivt fortegn som noe de forventer at barna skal få gjennom forkynnelsen i kirken. Ei mor i Sletta menighet sier:

”Det med Jesus som døde på korset. Ikke sant, det at det skal være godt, da. Jeg tror ikke på en Gud som er, jeg tror ikke Gud er ond, jeg tror ikke det. Det er jo det jeg synes da, ikke sant, og det får jeg jo spørsmål om ”hvorfors kan det skje”, sier han, og så sier jeg ”nei”. Og nå høres det ut som om vi snakker om det jevnt og trutt, men det gjør vi ikke.”

Ulike typer kirketilknytning skaper ulike forventninger til barns deltakelse og til hva trosopplæringen skal handle om. De aktive kristne ønsker å motivere sine barn til deltakelse og ønsker i større grad at de blir kjent med kirken og den kristne tro. De mer passive fokuserer på at barna må velge fritt hva de vil delta på og noen er opptatt av kirken som verdiformidler, mens andre hovedsakelig fokuserer på trivsel og at barna har det gøy. De passive og sporadisk aktive holder en viss avstand til kirken, og holdningen er at det er greit å være med litt, men ikke for mye. I tillegg til disse er det også foreldre som av ulike årsaker ikke deltar på trosopplæringstiltak og som heller ikke ønsker informasjon fra kirken om slike tilbud selv om de står som medlemmer.

Her er det relevant å trekke inn en artikkel som tematiserer trosopplæring i et familiepedagogisk perspektiv og som ser på hvordan kirken kan støtte foreldrene i oppdragelsen (Hallen 2006). Hallens artikkel bygger på tidligere undersøkelser med dåpsforeldre og foreldre til 4-åringer hvor han videreutvikler en typologi for intensjonstyper som han deler inn i fire ulike kategorier (Hallen 2006: 46-47):

Den trosintegrerende typen. Her ønsker man at troen skal bli en integrert del av barnets hverdag.

Den tradisjonsformidlende typen. Her er fokuset rettet mot formidling av kristen tro og verdier fra ens egen oppvekst eks. søndagsskole og aftenbønn

Den realitetsaksepterende typen. Her er man mer tilbakeholden og kritisk til formidling, og fokuserer på faktapreget kunnskap om kristendommen.

Åpen for alt som er positivt intensjon. Fokus på hva som er bra for barnet, og på kvalitetskriterier ved tilbudet.

Alle disse typene intensjoner finner vi igjen i foreldreintervjuene. De aktive fremstår som de tydeligst trosintegrerende, mens de sporadisk aktive er mer opptatt av tradisjonsformidling. De realitetsaksepterende finner vi blant de passive, og åpen for alt som er positivt er en innstilling man kan finne igjen på tvers av aktivitetsnivå og som er til stede hos mange av informantene. Hallen gir gode råd til hvilke behov og hjelp disse ulike foreldretypene kan trenge fra kirken, men i forhold til denne undersøkelsen mangler det en relativt stor intensjonsgruppe her, nemlig de religiøst uinteresserte. Dette er en gruppe medlemmer som ikke ønsker informasjon og som ikke deltar aktivt i kirken. Denne gruppen mener vi representerer en stor utfordring for kirken knyttet til relasjonsbygging, tillit og samarbeid. Spørsmålet er på den ene siden hva slags krav man skal stille til medlemmene, om man skal akseptere at medlemmer ikke ønsker å motta informasjon, og hvordan man skal forholde seg til trosopplæringsreformens breddeperspektiv i møte med denne gruppen.

Hallens beskrivelse av intensjonstyper kan også ses på som ulike forpliktelsestyper knyttet til medlemskap i kirken. Hvilke forpliktelser føler medlemmene til den norske kirke? I studier som tematiserer forpliktelser og samhold er sosial kapital et sentralt begrep. Den amerikanske sosiologen Robert Putnam definerer sosial kapital som "(...) features of social organisations, such as networks, norms, and trust, that facilitate action and co-operation for mutual benefit" (Putnam1993:35). Sosial kapital handler altså om ressurser man får tilgang til gjennom sosiale relasjoner samtidig som den har en mer strukturerende og hierarkisk funksjon ved at den inkluderer noen og ekskluderer andre. Denne dobbeltheten beskrives av Putnam henholdsvis som bonding (bånd) og bridging (broer). Bonding representerer den innadvendte gruppefokuseringen, som handler om å styrke de indre båndene i en gruppe og skape en felles identitet. Bridging er mer utadrettet og er i større grad egnet til å skape samhold på tvers av kulturelle og religiøse skillelinjer. Putnam sammenlikner de to formene med superlim og smøreolje, og begge kan bidra til ulike former for sosiale kapital (Putnam 2000:22-23).

Putnam med flere har fokusert på sosial kapital som et kollektivt og i stor grad også et offentlig gode som individer kan dra nytte av. Teori om sosial kapital er nyttig i forskning som omhandler fellesskap, trygghet, ansvar, forpliktelser og gjensidighet, og for å forstå hva som holder samfunnet sammen, dette "samfunnslimet" slik Putnam uttrykker det. I forhold til foreldres forpliktelser til kirken og selvsagt også omvendt kan vi si at trosopplæringsreformen i høy grad har en bridging strategi. Her forsøker man å nå bredt ut til alle medlemmene og finne fellestiltak som favner alle. Denne strategien ser ut til å fungere godt i forhold til en del passive medlemmer med barn som har et positivt forhold til kristne verdier. De mer kritiske medlemmene nås ikke på denne måten, og dette er en relativt stor gruppe. I tillegg er det mulig at trosopplæringsreformens brobyggerstrategi kan gå på bekostning av å styrke de indre båndene, altså å vedlikeholde trosfellesskapet for den aktive menighetskjerne og da spesielt i forhold til barne- og ungdomsarbeidets kontinuerlige tiltak som ofte drives på frivillig basis. Forholdet mellom kontinuerlige og tidsavgrensede tiltak vil også bli tematisert senere i rapporten.

4.1 POSITIVT OVERRASKET I MØTE MED KIRKEN

De foreldrene vi har intervjuet har gjennomgående positive erfaringer i sine møter med kirken. Flere fremhever at kirken har endret seg fra hva de selv opplevde som barn, og da handler det hovedsakelig om en endring fra strenghet til større frihet. Ei mor i Sletta menighet beskriver det som at kirken "(...) er mye mykere, og mye mer for ungene. Mye mer barnevennlig. Hvis du kan kalle det dét. Ikke sant, enn når vi var små. Så det synes jeg er veldig positivt, at det er liksom litt for alle. Tenker jeg."

Ei mor i Lien menighet sier:

"Jeg synes de virker proffe på hvordan de gjør det. Nå har de kanskje holdt på noen år, men jeg synes det er veldig bra. Og da kan jeg jo si det at jeg er i utgangspunktet litt kritisk. Det er nok fordi at jeg selv har et litt sånn anstrengt forhold til de religiøse miljøene. Så jeg var nok i utgangspunktet litt kritisk, men jeg ble positivt overraska."

Disse beskrivelsene av endringer i møte med kristen forkynnelse er i tråd med funn fra et forskningsprosjekt som har studert endringer i Sørlandets religiøse liv. Sørlandet har tradisjonelt vært preget av store pietistiske vekkelser på 1800-tallet, og har ofte blitt kalt "det mørke fastland". Denne landsdelen har fortsatt landets høyeste religiøse aktivitet, om lag 2 av 10 sørlandinger går regelmessig til gudstjeneste eller møter, mens mindre enn 1 av 10 på landsbasis gjør det (Repstad og Henriksen 2005). Dette prosjektet viser at kristendommen her har endret seg i en "mykere" retning hvor fokuset er på en kjærlig Gud, og tradisjonell doms- og syndsforkynnelse er stort sett forlatt både i presters forkynnelse, i kristne ungdomsmiljøer og også i kristen barneoppdragelse (Breistein og Leer Salvesen 2005, Hodne 2005, Sødal 2005, Trysnes 2010).

En annen side ved kirkens trosopplæring som fremheves av foreldrene er at opplegget er oversiktlig, trygt og sikkert. De har tiltro til de ansatte og føler seg trygg på at barna blir tatt godt vare på. Aktivitetene barna er med på karakteriseres også for "proffe", tilpasset barnas nivå, barna tas godt i mot og så videre. Kirken er også en lokal aktør de fleste har kjennskap til fra før. Flere foreldre uttrykker positiv overraskelse over det brede aktivitetstilbudet som mange steder finnes for barn.

4.2 HJELP TIL LIVSMESTRING.

Flere foreldre beskriver hvordan materialet de har fått fra kirken, eller samlingene barna har vært på på ulike måter har vært til hjelp i vanskelige situasjoner. Ei mor i Sletta menighet forteller:

"Ja, jeg tror de syns det er veldig spennende. Jeg hadde jo – hun nest yngste, hun – det var vel 6-årsbok det – Om disse tre oppi det treet som hun fikk når hun var 6 år. Nå er hun 7 ... Og da – for 2 år siden så mistet hun mormora si, og var med inn på sykehuset og så – så henne – lå i senga der og – og ... Hun sa – grein, ikke noen ting, og så var det jo mange rundt henne som grein – Så begynte hun bare å grine, og så //: Ja, hvorfor griner du nå? Nei, det bare begynte ... Og så ... hadde vi henne – de var jo med i begravelsen, og vi har snakket veldig mye om mormor og – nå er hun i himmelen, nå har hun det bra og alt dette her. Og så leste vi den boka som da forteller – jeg vet ikke om du har lest den, men -.... Det handler om tre venner som har en hemmelig klubb i et tre, og så møter du familiene, og den ene av disse ungene har en far som er organist, og så får de – kommer de inn i kirka da, og så ... mister den ene

farmora si eller noe sånt. Så går det liksom litt igjennom – Altså det er jo en fortelling, så det er ikke noe sånn fakta ... At nå døde hun og ligger i kista – Og når vi leste det, da fikk hun skikkelig sånn tilbakefall, og hun grein – jeg tror – jeg klarte ikke å trøste henne på 2 timer, og snakket om mormor og sånn – Samtidig så tror jeg det var veldig godt for henne, og sånne ting, så –”

Denne mora opplevde at boka fra 6-års klubben gav hjelp til å bearbeide sorgen over mormoren som var død. De leste den sammen og moren var der for å trøste og snakke med henne. På samme måten beskriver ei annen mor fra samme menighet hvordan familien fikk god hjelp og støtte da de opplevde å miste et barn:

”Jeg vil bare si at jeg er veldig glad og takknemlig for at jeg bor i Sletta kommune, altså Sletta menighet. Det har jeg også lyst til å si, i fjor da vi mistet et lite barn så opplevde jeg utrolig god omsorg og varme fra Sletta menighet. Og det var helt fantastisk rørende. Det var N.N. som er diakon i Sletta menighet, som ringte til meg, ja rett i etterkant av da det skjedde. Jeg var gravid da, det var sånn i svangerskapet, men ganske langt ut i svangerskapet. Hun kom på besøk her, på hjemmebesøk til meg og min mann når barna var lagt. Hun tilbød seg å komme flere ganger, og jeg kunne ringe henne på mobil når jeg hadde behov for å snakke med henne. Og hun ringte meg nå på ettårsdagen i januar, ringte hun, eller litt etterpå, for hun hadde glemt akkurat datoen, men hun ringte etterpå. Og vi var invitert på sånn Allehelgenskveld 1. november i høst i Sletta kirke, hvor alle de som hadde opplevd å miste noen siste året, navnet til babyen da ble lest opp og sånn. Også rørende og fint, så det, og så fikk jeg også telefon fra Sletta menighetskontor den gangen om vi ville ha det annonsert i Sletta menighetsblad at babyen var død, for det var litt dramatiske omstendigheter. Om vi ville ha det i stillhet, eller om vi ville ha det offentliggjort, og det ønsket vi å ha, vi ønsket det offentliggjort. Men det fikk jeg altså ta stilling til selv om vi ønsket, det synes jeg også var veldig fint gjort av Sletta menighetskontor å ringe om det, og det hadde jeg ikke forventet.”

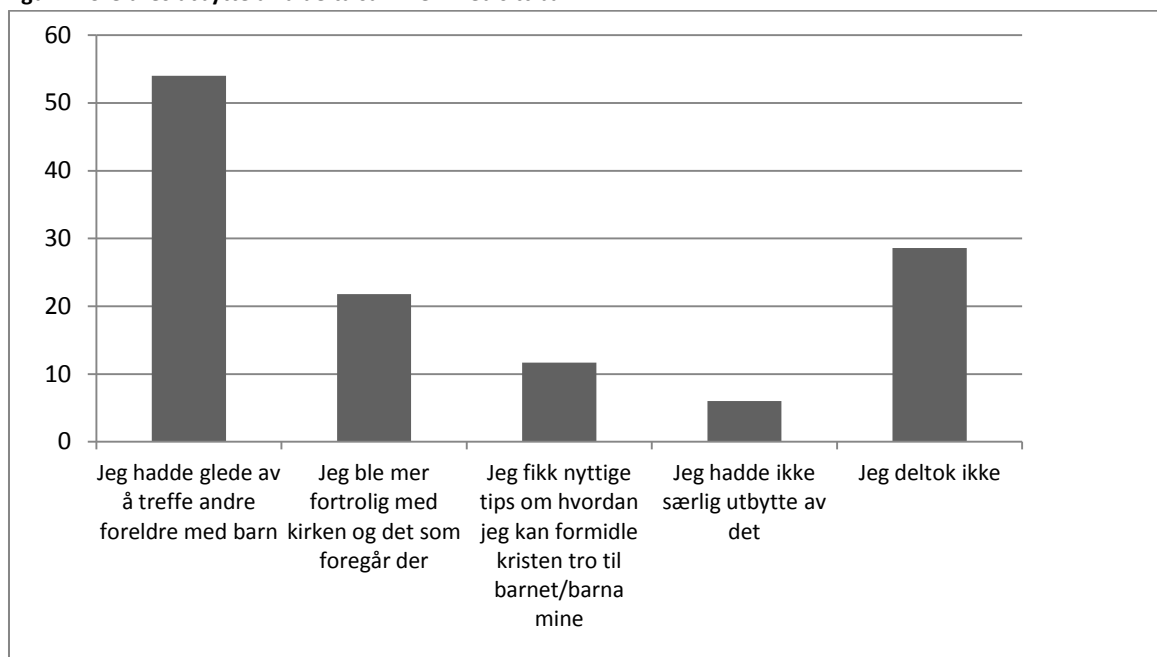
Denne familien opplevde at menigheten stilte opp da de trengte det mest. Samtalene med diakonen, at hun fikk velge om hun ville ha dødsannonsen i menighetsbladet eller ikke, gjorde at hun følte seg sett og ivaretatt i en vanskelig livssituasjon. Hun er ikke spesielt aktiv i menigheten, men den tette oppfølgingen fra diakonen har hjulpet henne å bearbeide sorgen. I Plan for trosopplæring er også ”kristen livstolkning og livsmestring” sentrale mål. Disse eksemplene viser at relasjonen til kirken kan oppleves som en ressurs som aktiveres i vanskelige situasjoner. Også andre studier peker på at kirken ofte refereres til som hjelp i livskriser (Birkedal 2006:38).

4.3 ET DELT SAMARBEID

Noen foreldre sender barna sine alene på et tiltak i kirken eller sammen med barnas venner, mens andre foreldre blir med. Foreldredeltakelse i tiltakene kan gi foreldrene større kjennskap til hva kirken holder på med, men også inspirere foreldrene til selv å bli mer aktive i formidlingen av kristen tro og kunnskap til barna. De aller fleste foreldre har vært med på tiltak (se Figur 4). Bare tre av ti har ikke deltatt. Det er på det sosiale området flest foreldres utbytte av deltakelsen ligger. Over halvparten av foreldrene hadde glede av å treffe andre foreldre med barn.

Ut over det sosiale er det få foreldre som har hatt utbytte av å delta. Bare hver femte mor eller far oppgir at de ble mer fortrolig med hva som skjedde i kirken. For foreldrene har heller ikke overføringsverdien for kristen formidling vært stor ved å delta på en aktivitet sammen med barnet. Bare hver tiende forelder mente at de fikk nyttige tips om hvordan de kunne formidle kristen tro.

Figur 4 Foreldres utbytte av å delta sammen med sitt barn

N= 367 (Kan sette inntil tre kryss)

Noen foreldre ser på formidlingen av kristen tro og kristne verdier som et delt samarbeid mellom seg og kirken. Samtidig understreker flere av dem vi har intervjuet at de ser på det som hjemmets oppgave å formidle gode grunnverdier til barna, men kirken blir en god støttespiller i så måte. En far i Åsen menighet sier:

”Jeg tror en kombinasjon er ... greit. Du kan si ... jeg tror at som foreldre så.. tenker vi mer på ... den grunnleggende etikken i vår tro, og holdninger og tradisjoner og sånt, der vi fokuserer på det i forhold til det. Mens – mens bakgrunnen – bakgrunnsopplæringa, den kommer nok hovedsakelig fra kirka. Jeg syns kombinasjonen er god. Jeg tenker – da tenker jeg mye på sammenhengen med den – de grunnholdningene vi har, og vår religion som er grunnlaget for de holdningene som vi har. De ville ikke jeg kunne klare å formidle på tilsvarende måte... Hvorfor ting er sånn som de er ... Jeg har mi – jeg har mi barnetru, og jeg setter veldig stor pris på de ... tradisjonene og kulturen som er – som kirka har og kirka representerer, samtidig som jeg ikke – jeg har ikke ei tru som er sterk nok til at jeg sjøl vil kunne ... verken forkynne eller – eller ... prøve å påvirke andre til innenfor religion. Det har jeg ikke.”

Flere foreldre ønsker seg en kombinasjon av egen og kirkelig formidling, der hovedvekten ligger på trygghet, barnetro og verdier. Ei mor i Sletta menighet bruker materialet hun har mottatt, selv om hun ikke har en personlig tro. Hun sier:

”Altså jeg er ikke så veldig aktiv, men vi leser i den derre – De har barnebibler, vi har lest i de av og til. Vi har lest fra den derre kirkeboka. Det er liksom på DET nivået. Noe mer enn det er det ikke. Eller hvis de spør så svarer jeg så godt jeg kan. Men det er veldig greit at andre også har den rollen. Jeg trenger ikke å være alene om det.”

Samtidig som foreldrene er positive til at kirken formidler tro og verdier, er de også opptatt av at dette må foregå i en trygg ramme. Press til tro er foreldrene sterkt i mot og noen forteller også om slike negative opplevelser knyttet til deres oppvekst. Dette ønsker de ikke for sine barn. Ei mor fra Viken menighet er kritisk til forkynnelse som ”skal være såpass så strengt at de får beskjed om at sånn og sånn må de ikke gjøre for da kommer helvete og sånne ting fra den gamle”. Det er de

positive sidene ved kristendommen de ønsker skal formidles til sine barn. Ei mor fra Sletta menighet sier:

”For meg, jeg tenker at kirken skal være en plass som det er godt, det skal ikke være fordømmende, den skal ta imot alle, og vi skal være tolerante, og hvis ikke kirken kan være tolerant tenker jeg, for de skal være veldig gode, eller Jesus er jo veldig god, ikke sant. Så for meg så er det viktig at vi kan være forskjellige, og alle kan være der, og det gjelder ALLE. På skolen, og overalt, jeg tenker at hvis ikke kirken klarer det, så... for de skal jo framstå som noe godt. Tenker jeg. Det er verdier da, egentlig.”

Erling Birkedal finner liknende holdninger hos foreldrene han intervjuer i forhold til deres forventninger til kirken. ”Det er gjennomgående at barna må oppleve trygghet, både i forhold til gudstro og i mellommenneskelige relasjoner” (Birkedal 2006:43).

5 BARNES ERFARING MED TROSOPPLÆRING

Vi er på padletur og er kommet midt ut på vannet. Trosopplæreren får alle til å legge kanoene ved siden av hverandre. Han skal fortelle en historie. En gutt får være Jesus, og han skal sove i båten. Det blåser opp til en veldig storm, forteller han. Og Jesus sov i båten. Barna får gyngende kanoene, og så må de rope på Jesus. – Jesus du må våkne, vi synker. Gutten som er Jesus reiser seg og står opp i kanoen. Han ber vinden være stille, og bølgene om å roe seg. Dette skjedde for lenge siden, forteller trosopplæreren. Vi kan lese om det i Bibelen. Barna lytter i stillhet. Et lyn flerrer himmelen, det kommer et veldig tordenvær rett over oss, og vi må padle fort inn til bredden og søke ly. Barna er opprømte, dette var spennende (feltnotat Åsen menighet).

Kombinasjonen av naturopplevelser og bibelfortellinger ser ut til å treffe disse barna, og det ”heldige” sammentreffet med tordenværet gir turen en spennende ramme. I flere av tiltakene vi har observert er barna også aktive i dramatiseringen av fortellingene, de får spille ut teksten, bruke kroppen og delta med alle sanser, noe som gir en annen opplevelse enn å være passiv tilhører. Dette fokuset på praktisk deltakelse kombinert med opplevelser er typisk for trosopplæringen i de studerte menighetene, noe som også ble fremhevet i evalueringen av forsøksfasen (Hegstad, Selbekk og Agedal 2008: 122–124). Vi skal i det følgende se på barns erfaringer med trosopplæringsaktiviteter, med utgangspunkt i foreldreundersøkelsen og de observerte tiltakene.

Kirkens trosopplæringstiltak treffer målgruppen, i alle fall hvis vi skal dømme ut fra foreldrenes observasjoner av deres barns erfaring med det de har vært med på. Spørsmålene (presentert i tabell 16) er ment å fange opp ulike dimensjoner ved trosopplæringstilbudene, sett ut i fra et deltakerperspektiv. Sosialt sett har tiltakene vært vellykket; barn og unges glede over å være sammen med andre barn og unge er stor. Også selve aktivitetene som tilbudet har vært fylt med, ser ut til å falle i smak.

Som vi har sett i intervjuene med foreldre er de opptatt av trygghet. Dette reflekteres også i surveyen. Syv av ti unge følte seg trygge på tilbudet. Trygghet er en helt nødvendig forutsetning for et sosialt utbytte og for å kunne lære. Hvis ikke eleven føler seg trygg i læringssituasjonen vil en ikke kunne greie å konsentrere seg, og motivasjon er også vanskelig å holde oppe. Her har kirken maktet å skape gode betingelser for læring, så vel som et godt grunnlag for gode sosiale erfaringer.

Tabell 16 Barnets utbytte av deltakelse. Prosent

	Passer godt
Hadde glede av å være sammen med barn og ung	87
Likte aktivitetene	79
Følte seg trygg	73
Snakket sammen om hva barnet hadde lært	59
Ble bedre kjent med det som foregår i kirken	53
Ble mer opptatt av spørsmål om tro og livssyn	23
Ikke utbytte	8

N= 358-364

Mange barn deler sine erfaringer i kirken med foreldrene. Erfaringene er ikke noe de holder for seg selv, eller noe som foreldrene ønsker at barna skal holde for seg selv. Nesten seks av ti foreldre har samtalt med barna sine om hva de har lært i kirken. Samtalene mellom foreldre og barna om hva barna har gjort i kirken kan være en måte å bearbeide tanker og følelser om det som har skjedd. I undersøkelsen har vi ikke vært generelle og spurt foreldrene om barna har meddelt seg om erfaringene i kirken, men innskrenket fokuset til hvorvidt foreldre og barn har snakket sammen om det barnet har lært i kirken. I intervjuene kommer foreldrene i liten grad inn på bestemte bibelhistorier eller bestemte pedagogiske opplegg som historiene ble formidlet gjennom. Derimot er foreldrene opptatt av barnas reaksjoner på møtet eller møtene med kirken. Foreldrene er opptatt av trivsel. I intervjuene formidler foreldrene at de har likt å være med på et kirkelig tilbud og at de har hatt det gøy i kirken.

Deltakelse gir orientering og oversikt over hva kirken gir av tiltak og tiltakenes karakter. Ca halvparten av foreldre har gjennom barnas deltakelse i kirken blitt kjent med hva som foregår i kirken.

Nesten hvert fjerde barn har blitt mer opptatt av spørsmål og tro og livssyn. Interessen for religiøse spørsmål gjenspeiler foreldres religiøse engasjement. Ser vi på hvem som har gitt dette svaret finner vi at religiøst aktive er overrepresentert, men at det ikke er bare kirkegjengere eller de foreldrene som kaller seg kristne som mener at deres barn har blitt mer opptatt av religiøse spørsmål. Også de andre foreldrene har barn som har blitt mer interessert etter deltakelsen i kirken.

I de seks menighetene vi har studert har vi også vært til stede og observert barn på ulike trosopplæringstiltak. Vi har snakket med dem under og etter oppleggene, spurt dem om hva de har likt og ikke likt ved arrangementene de har vært med på. Vi skal nå se på hvordan barna reflekterer og responderer på undervisningen de får i den kristne tro. Den følgende samtalen er hentet fra et trosopplæringstiltak i Sletta menighet:

Leder starter med å spørre om de vet noe om Jesus. Alle barna rekker opp hendene.

– Jeg vet at noen jegere kom og tok Jesus med til ei hule, sier ei jente.

– Å, sier lederen forskrekket.

– Ja, det har jeg også hørt, sier ei annen jente. De tok han inn i ei hule også pisket de han.

Lederen kommenterer det ikke, men går videre.

– Jeg har glemt det, sier nestemann. Jeg også, sier de tre fire deretter.

– Jeg vet at de tok på han tornekrone, sier en gutt.

– Jeg vet at Jesus er veldig snill, sier ei jente.

– Han hjelper oss så vi kan bli friske, sier ei annen.

Leder: "Jesus er venn med alle. Han er vår usynlige venn. Vi kan be til Jesus."

Barna spør videre om døden. Mange nevner olde- og besteforeldre som er døde, og noen snakker om Utøya. Mange har vært i begravelser her og de tenker mye på døden. Lederen prøver å vinkle det positivt, Jesus gir oss et håp etter døden. Evig liv. Plutselig sier en gutt: Jeg gleder meg til å dø, for da kommer jeg til paradiset. Leder: Ja, det er jo et godt håp. To gutter i kor: Vi vil dø. Leder avslutter samlingen og sier de skal leke en lek.

I denne samtalen får barna lov til å si hva de tenker, samtidig som samtalen styres og har et klart formål, nemlig å lære barna at Jesus er vennen deres. Det er den voksne som leder, stiller spørsmål og barna som svarer. Samtalen tar en litt spesiell vending, for barna er svært opptatt av å snakke om døden. Plutselig er rollene snudd og det er barna som stiller spørsmålene. De har mye som de lurer på. Lederen prøver å svare, men når de to guttene plutselig gleder seg til å dø bryter hun av med en lek.

Når vi spør barna hva de liker best er det ofte aktivitetene de nevner. En gutt på tårnagenthelg likte best å være oppe i kirketårnet og ringe med klokka. Det han likte minst var "å sitte i samlingen og bare høre på de voksne prate." Men flere barn fremhever at de liker kirkerommet. En gutt synes det er vakkert. Flere liker altertavlen og husker bildet der. To gutter liker stillheten, og synes det er fredelig der "når presten ikke taler. Og koret ikke synger, og det ikke spiller orgel."

En gutt synes det blir litt mye "being" og at det er kjedelig. Men på tross av at noe er litt kjedelig er barna veldig fornøyd med aktivitetene. De liker å være med, på en av aktivitetene får de lov til å leke "tikken" i kirka og det er stor stas. Her er presten opptatt av at barna skal lære at det er lov å "herje" i kirken, noe barna tydelig setter pris på. I de oppleggene hvor man legger opp til mye frilek, som for eksempel i Sletta menighet ser man også at barna leker seg gjennom opplegget de voksne har hatt tidligere på dagen. De spiller roller de voksne har hatt, dramatiserer fortellinger de har hørt på sin egen måte, og de snakker sammen om opplegget. En slik veksling mellom frilek i kirken og felles samlinger ser ut til å være en god måte for barna å bearbeide inntrykkene på, her får de muligheten til å leke det ut i fellesskap. Noen av barna fremhever også at de hadde ønsket seg mer frilek.

I menighetenes arbeid med å involvere foreldrene i kirkens trosopplæringsaktiviteter er foreldre og barns erfaringer med trosopplæringen viktig kunnskap for menighetene. Evalueringens observasjoner av barns deltakelse i trosopplæring og barns gjengivelse av erfaringer, sammen med hva foreldrene har erfart, er gjennomgående positive. Disse positive erfaringene er et viktig utgangspunkt for samhandling mellom hjem, familie og menighet. Når menigheten vet at foreldrene gjennomgående er fornøyd kan dette skape trygghet på eget arbeid. Dessuten vil hjemmets

tilfredshet med menigheten kunne forsterke samarbeidsrelasjonen hjem – familie og være en viktig byggekloss i arbeidet for tillitsvekkende og gjensidige relasjoner.

Deltakernes egne erfaringer og foreldrenes inntrykk av hvordan barna har det når de er i kirken og hvordan de forholder seg til den kristne forkynnelsen flettet inn i og i kombinasjon med praktiske gjøremål og lek kan være en god begynnelse eller startsted for å samtale mellom foreldre og barn. Intervjuundersøkelsen viser at en del foreldre er engasjerte i hva som skjer og er involvert i barnas kirkelige engasjement. Disse foreldrene snakker ikke bare med sine barn om de har vært fornøyd eller misfornøyd med kirkens tilbud, hva de har likt og hva de ikke har likt. Disse foreldrene går også inn på innholdet i tilbudet, slik som spørsmål om hvem Jesus er og hvorfor de har lært om Jesus i kirken.

Fra surveyundersøkelsen vet vi at mange foreldre (seks av ti) snakker med barnet om hva barnet har lært. Vi har også sett at noen foreldre driver med kristen formidling i hjemmet, og da ofte med utgangspunkt i litteratur. Gjenkjennelse og repetisjon er viktige pedagogiske prinsipper. Barnas positive erfaringer fra kirkens kunnskapsformidling og samtalene rundt det, kan gjøre innholdet i litteraturen som foreldre leser hjemme lettere tilgjengelig og mer aktuell for barnet. Menighetenes utdeling av litteratur vil bli nærmere behandlet i kapittel 9.

5.1.1 BARN OG TRO

Noen av barna vi har snakket med forteller at de ber, og da handler det ofte om bønn for familiemedlemmer som er syke, eller for ting som er vanskelig. Bønn brukes som hjelp i vanskelige situasjoner, som en form for livsmestring, slik vi også finner det hos ungdommene som vi skal se på i kapittel 7. Her er det også tydelige paralleller til foreldreintervjuene hvor flere informanter har opplevd kirken som en ressurs i vanskelige situasjoner. På noen av trosopplæringstiltakene vi har deltatt på praktiseres også bønn hvor man spør barna om de ønsker å be for noe spesielt. Her nevnes spesielt fattige barn, besteforeldre som er syke, og også oldeforeldre og besteforeldre som er døde.

En gutt i Skogen menighet forteller at han ikke ber selv, men at foreldrene hans gjør det, og at de ber aftenbønn hjemme.

Ei jente fra Viken menighet forteller at de skrev bønnelapper da hun var med på Lys våken. Hun skrev flere lapper blant annet: "la bestemor leve" og jeg skrev, jeg tror det var det jeg skrev, men jeg skrev to-tre bønner, men jeg skrev også "la bestemor leve", og "la familien være friske". Videre sier hun at når hun tenker på Gud så tenker hun på morgendagen og "da tenker jeg, da sier jeg, gud kan du la i morgen bli en fin dag og at ja, at det går bra og at ja, forskjellige ting jeg spør om." Gud representerer for denne jenta en trygghet som sørger for morgendagen, og som hun henvender seg med sine problemer.

Noen foreldre peker også på dette med barnetro som viktig, som noe trygt som barna får del i ved å være med i kirken. Ei mor i Lien menighet sier:

”Barn har jo en veldig klar barnetro og sønnen min ble jo kristen på et øyeblikk etter den fireårsklubben. Det var jo ikke noe tvil det, om at han tror på Jesus, sånn var det jo bare. Og jeg synes jo for så vidt at det er fint. Jeg slipper å snakke om alt det rotet liksom, etter hvert som det kommer.”

Denne moren sier de var et bevisst valg at barna gjennom å bli kjent med kirken skulle få ”muligheten til å velge å tro”. Hun beskriver det som positivt at kirken tar seg av den åndelige biten, at hun slipper å snakke med han om det selv fordi hun har et noe ambivalent forhold til kristendommen.

5.1.2 NYE RITUALISERTE PRAKSISER

Trosopplæringen har ført til nye ritualiserte praksiser, som for eksempel utdeling av 6-års bok i forbindelse med skolestart. Også flere slike tiltak forsøkes innført. Vi skal i det følgende se på ulike forsøk på nye ritualiseringer, samt utvidelse og opplæring i eksisterende som følge av trosopplæringsreformen.

Den norske kirke blir i flere sammenhenger karakterisert som en ritualekirke, hvor man har relativt høy oppslutning rundt ritualer ved store markeringer i livet, som dåp, konfirmasjon, ekteskap og begravelse. For øvrig har man lav oppslutning på ordinære gudstjenester. En trend etter innføringen av trosopplæringsreformen ser ut til å være at det stadig blir færre slike. De ulike trosopplæringstiltakene avsluttes ofte med en gudstjeneste hvor barna er bidragsyttere og får utdelt bok, CD, diplom eller liknende i kirken. Slike utdelinger er med på å trekke foreldre, søsken og kanskje også besteforeldre til kirken, og et eksempel på et godt integrert tiltak er utdeling av 4-årsboka. Utdeling av 6-årsbok i forbindelse med skolestart er eksempel på forsøk på å etablere et nytt overgangsritual (Hauglin, Lorentzen og Mogstad 2008:202).

Flere trosopplæringstiltak tar også utgangspunkt i de kirkelige overgangsritualene, og gjør barna kjent med disse. På 4-årssamling gjennomgås for eksempel dåpsliturgien flere steder, og barna ”leker” dåp ved å bruke dukke som dåpsbarn. På trosopplæringsaktivitet for 10–11 åringer i Skogen menighet gjennomgikk barna et ritual for hver dag. Leiren startet inne i kirken hvor man første dagen hadde dåp, neste dag konfirmasjon, så bryllup og til slutt begravelse. Dette var kjente ritualer som de alle fleste hadde vært med på før, og spesielt bryllup synes barna var artig å dramatisere, selv om den unge brudgommen var noe motstridende i starten.

I tillegg til fokus på ritualer, har man i trosopplæringsreformen valgt å arrangere flere aktiviteter som leirer, festivaler og events. Her er det fokus på opplevelser, følelser og mange aktiviteter som foregår i en kort og avgrenset periode. Trenden med økt festivalaktivitet er ikke noe som er spesielt for kristne miljøer, de er en del av festivaliserings- og eventkulturen som preger vårt moderne samfunn. Omfanget av festivaler som arrangeres har økt betraktelig i de senere år og lokale kulturbegivenheter har også endret seg til å bli festivaler eller events. I 2009 det ble rapportert inn 822 ulike festivaler og spel i Norge (Aagedal 2009:201). På festivalen opprettes det et eget tidsunivers hvor man ofte snur opp ned på døgnet, lik for eksempel under Lys Våken. Festivalverdenen kan også representere en slags ”time out” hvor man entrer et nytt univers hvor ”hverdagstiden” er borte og erstattet med en type opplevelsestid. Denne opplevelsestiden skiller seg også fra hverdagstiden ved for eksempel mangel på sosial kontroll hjemmefra.

Spesielt i forbindelse med konfirmasjonstida og tiltak for eldre ungdommer er festivaler populært, og flere menigheter samarbeider også med større festivalarrangører om egne konfirmantopplegg. Trenden med økt festivalisering fører også til økt konkurranse og spesialisering av de ulike tiltakene. Dette gjelder også for arrangementene som foregår i regi av Den norske kirke. Barn og foreldre har mange tilbud å velge mellom, og de vil ofte velge det som fenger barnet mest, noe som gjør at kvaliteten på informasjonen som sendes ut svært viktig. Utveksling av informasjon mellom hjem og menighet vil bli drøftet ytterligere i kapittel 9.

En slik konsumenttankegang overført på religiøst liv finnes igjen i en teoretisk retning som har fått betegnelsen *rational choice theory*. Dette er en teori om menneskelige relasjoner som har sitt utspring i økonomisk vitenskap, og har fått en viss tilslutning i sosiologien og også innenfor religionssociologien. Her overfører man økonomiske begreper som tilbud og etterspørsel, og konkurranse på religiøst liv. Tanken er at økt konkurranse er et gode som skjerper kvaliteten på produktene som tilbys. I følge en slik tankegang blir Den norske kirke en av mange tilbydere på det religiøse markedet. Disse teoriene har møtt mye kritikk både for å gi en reduksjonistisk fremstilling av mennesket, for ikke å ta hensyn til det spesielle ved religiøse aktører og for å fremstille mennesket som for fritt og ubundet og ikke ta hensyn til underliggende strukturer ved samfunnet (Høeg 2006:70-72). Når det er sagt er det mye som tyder på at de studerte menighetene på mange måter forholder seg til en slik konkurransesituasjon og at de er svært opptatt av å tilby kvalitet på tjenestene de tilbyr. Kvaliteten markedsføres ofte i form av trygge og inkluderende familieopplegg med lav terskel.

Mye av aktivitetenes underholdende og feirende preg kan minne om andre underholdningstilbud i kristelig regi som for eksempel julekonserter. Den norske religionssociologen Pål Repstad og språkforskeren Anne Løvland (2009) har gjort en studie av ulike typer julekonserter og de peker også på hvordan slike konserter kan være med å vedlikeholde privatreligiøsitet eller det Grace Davie beskriver som *vicarious religion*. Davie sikter her til en type religiøsitet som utøves av et aktivt mindretall på vegne av en større majoritet (Davie 2007:22). En slik tankegang finner vi også uttalt i foreldreintervjuene hvor man ofte ønsker at kirken skal ta seg av den åndelige delen med forkynnelse, bønn og utøvelse av ritualer, mens man selv kan bidra i form av praktisk organisering. Både julekonserter og trosopplæringstiltak representerer lavterskeltilbud og henvender seg også til mennesker som ikke er religiøst aktive til vanlig. Ved å delta på et slikt årlig arrangement opprettholdes eller vedlikeholdes et slags minimum av religiøsitet og en type minne som kan hentes frem i vanskelige situasjoner. Denne typen tilbud oppleves ikke som for påtrengende, men som akkurat passelig tilpasset hele familien (Preston 2006:60).

5.2 BARN OG NATTVERD

I 1968 ble aldersgrensen for nattverdsdeltakelse satt ned til 12 år. Denne begrensingen ble begrunnet kognitivt ut fra barns evne til å forstå hva nattverden handlet om (Hegstad 2008:88). I 1981 senket man den til seks år, mens Kirkemøtet i 1993 vedtok å fjerne den. Det ligger likevel fortsatt et krav om en viss kursing eller forståelse i forhold til mottakelsen av nattverden (Akerø 1995). Noen ganger blir også barna med opp, men ombestemmer seg i siste liten, eller bæres av foreldrene og er for små til å spise brød. Vi har da observert at det rettes et ekstra fokus mot disse

barna ved at presten legger hånda si på dem og velsigner dem. Også dette er en måte å vise at de minste barna er inkludert og velkommen i gudstjenesten. Inkluderingen av barna i nattverden indikerer også et endret syn på barnet, hvor man i større grad fokuserer på barnet som fullverdig menneske istedenfor å se på barnet som "en potensiell voksen" (Hegstad 2008:88). "Det er også grunn til å tro at barnenattverd er med på å endre selve opplevelsen og forståelsen av nattverden" (Hegstad, Selbekk og Agedal 2008:147-148).

I trosopplæringsreformen fokuserer man på barnet som subjekt og gir dem en mer aktiv rolle i utformingen av gudstjenesten. Denne endringen i synet på barnet har altså ført til en endring av nattverdspraksisen. Nattverden er et av kirkens viktigste ritualer som barn lenge var stengt ute fra. Det at man har åpnet opp for at barn kan delta i nattverden gjør også at man har endret praksisen for hvordan man organiserer nattverden. Ofte har man da kontinuerlig nattverd, det vil si at man ikke kneler ned ved alteringen. Noen steder hvor det har vært tradisjon med skriftemål i forkant har man utelatt dette. Andre menigheter har jobbet systematisk for å senke terskelen for å gå til nattverd, og bruker også barn som nattverdsutdelere (Malmbekk 2006:87). I evalueringen av reformens forsøksfase ble det også pekt på at en hovedtendens i prosjektene var "vektleggingen på fellesskapsdimensjonen, på gudstjenestens plass og at barn og unge skal inkluderes i menighetens ordinære gudstjenesteliv. Ikke minst kommer dette til uttrykk ved nattverdens endrede rolle, hvor den tidligere var endepunktet for trosopplæringen, mens den nå er blitt et sentralt virkemiddel i trosopplæringen" (Hauglin 2008:221).

To av de studerte menighetene er svært tydelige på at de praktiserer barnenattverd. Under observasjon av trosopplæringstiltak i Sletta menighet deltok vi på gudstjeneste hvor presten forklarte 6-åringene, som har deltatt på trosopplæringstiltak denne helga, om nattverden:

Når vi spiser dette sier vi at det er Jesu legeme og det betyr kropp og at vinen er Jesu blod. – Lukter det blod av dette? Spør hun. Nei, svarer barna. Nei, det er ikke ordentlig blod, men det betyr at vi kan være sammen med Jesus når vi spiser og drikker dette. Det er for alle. Små og store. Før tenkte man at små barn ikke kunne gå til nattverd, men nå kan alle som vil. Noen tenker at det er bare for dem som tror masse, men det er det ikke. Det er for alle som ønsker å være sammen med Jesus, sier hun. Og alle dere barn skal få lov å smake å få nattverd hvis dere vil. Kirka er nesten fullsatt og de har to stasjoner hvor man først mottar brødet, dypper det i vinen og deretter setter seg. Nesten alle går frem til nattverd. Barn, foreldre, dåpsfolk. De fleste 6-åringene som har deltatt på leiren går frem. Noen med foreldre, men flere alene. Det er lang kø. (Feltnotat gudstjeneste 6-årsbok Sletta menighet).

Presten sender rundt vinen og brødet og lar barna lukte og ta på det. Hun forsøker å "avmystifisere" nattverden og senke terskelen for deltakelse. Dette gjør at en nesten fullsatt kirke går frem og mottar nattverd. Praksisen med kontinuerlig nattverd gir den et mindre høytidelig preg. I tillegg blir den enkelte mer anonym enn når han eller hun går frem og kneler foran alteret. Flere informanter beskriver denne formen som mer lavterskel.

I Sletta menighet er det også vanlig at barna går frem alene uten foreldrene. Ei mor beskriver hvordan sønnene hennes på åtte og ti år har gått til nattverd flere ganger:

"Han gikk til nattverd, for han har en kompis som, de er aktive. Jeg har min barnetro, jeg har gått i kristne miljøer når jeg var ung, men jeg kom liksom vekk fra det igjen. Men for meg er det veldig naturlig å være i en kirke og være der, men vi er kanskje ikke så aktive som mange andre er. Ikke sant. Det er jo de tingene han har hørt av meg, de tingene som han forteller på en måte. Pluss at han har vært på

skolen og alt sånn, på en måte. Han har kompis, de er veldig aktive. Når han skulle gå opp der, så selvfølgelig skulle han ha nattverd. Så han har tatt nattverd flere ganger, og han andre sønnen min også, han har en kompis som er, og da tar de nattverd på en måte. Det føler jeg også at jeg har sluppet for, akkurat når jeg var ung, hvis du tok nattverd, så var det veldig alvorlig. Du kan ikke knusle med det, på en måte. Og jeg tror ikke de knusler eller tuller noe mer med det nå. Men jeg føler at det er ikke så strengt og høytidelig.”

På tross av at nattverden nå oppleves som mindre alvorlig og streng nå, føles det som et for stort skritt å ta å delta for denne kvinnen. Hun er glad for at barna får en annen opplevelse av kirken, og synes det er positivt at de går til nattverd.

Åsen menighet har valgt å flytte nattverden bak i kirken, man har også blandet druejuice i vinen for å gjøre den mer barnevennlig. I tillegg kurses barna i nattverdsfeiring. Dette har ført til økt nattverd deltakelse i menigheten, og da spesielt blant barna. Foreldre fra Åsen menighet som vi har intervjuet er stort sett positive til denne praksisen, selv om de synes det er vanskelig å svare når barna spør om hva nattverd er:

Foreldre1: Datteren min har spurt. Hvorfor, hvorfor liksom. Jeg prøvde å forklare så godt jeg kunne.

Intervjuer: Hva er det du har sagt da?

Foreldre1: Nei, det er jo det med å få forlatelse for syndene og Guds velsignelse. Og... ja, så hun ville nå gå i dag.

Foreldre2: Jeg synes selv det er litt vanskelig. Nå har ikke jeg fått noe informasjon, men...

Foreldre1: Jeg synes også det er veldig vanskelig. ”Dette er Jesu legeme. Dette er Jesu blod.” Det er liksom, hva er det for noe, hvorfor? Det er ikke så lett for...

Foreldre4: Jeg tror kanskje de er i minste laget til dette, for jeg har hørt på hva de sier, men jeg tror ikke de skjønner.

Foreldre1: Jeg tror det er veldig lurt å begynne tidlig fordi at vi som begynte senere, vi har fått en sperre for å gå til nattverd. Slik at vi tror at vi må, veldig mange tror at de må være perfekte troende og alt sånt for å gå der. Vi har..., slik at er de så små så blir nattverd noe en gjør. Kanskje.

Foreldre3: Det var litt sånn, jeg gikk før jeg var femten. Jeg tror jeg var fjorten og konfirmant. Så det er litt som du sier, at vi tror vi må være perfekte for å gå.

Ei mor er inne på at barna ikke forstår hva nattverden innebærer, at de er for små. En ansatt i menigheten responderer på slik på spørsmålet om hva barna forstår:

”(...) La meg få si deg noen ting – Et døme som pedlæreren min tok da jeg tok utdanninga mi – et barn kan kjøre forbi en låve – og jeg har brukt denne pedagogikken senere – eller jeg kan si: Det er et fjøs. En rød bygning, et fjøs. Men hva er et fjøs? Neste gang kan du se kyr som går utenfor – Ja, det er kyr, og de bor – de hører til i det fjøset. Så melker de kyrne i det fjøset. Et barn vil ikke skjønne fortsatt – hva er å melke kyr for noe – hvis du ikke har vært inne. Og da tenker jeg – filosofien går på det. Du har knagger. Du putter på litt hver gang – første året forstår de litt, andre året forstår de litt mer, tredje gangen forstår de enda litt mer. Så dette her har med å fylle på erfaring og kunnskap og oppleving. Du trenger ikke å forstå – hvorfor skal du forstå – det er vi voksne som skal forstå, som skal forklare. Hva med opplevelsen? Opplever de mystiske – jeg tenker litt på den katolske kirke – få opplevelsen – det er DET

jeg syns er viktig – å få opplevelsen. Etter hvert kan forståelsen komme – sånn som jeg ser det. Da kan du fylle på med kunnskap.

I denne menigheten er det barnas opplevelse som er fokuset, kunnskapen vil komme når barnet blir eldre. Det handler om gode opplevelser, å være en aktiv deltaker slik at nattverden fremstår som noe kjent og trygt, at det blir en internalisert praksis hos barna. I denne menigheten går også flere barn til nattverd mens foreldrene blir sittende igjen i benkeradene. En far fra samme menighet går ikke selv til nattverd, men er positiv til at barna går. Han sier:

”Tja – Jeg ... Jeg er av den typen som ikke går til nattverd. For jeg – jeg føler at det er et ganske tydelig steg å ta... Og jeg – men ungene mine gjør det hver gang de er i kirka. Og hvis jeg hadde vært alene i kirka så hadde jeg gått ilag med dem og gjort det samme, sjølsagt. Men jeg tror for deres del så føler jeg at ... det er en fin måte å inkludere og alminneliggjøre de handlingene som er i kirka.. i mye større grad enn det var for meg når – Det var litt fremmedgjort og ... - for meg, når jeg var – Jeg tror jeg har vært med EN gang, og det var i forbindelse med konfirmantopplæringa. (...) Så jeg – jeg tror at det er lurt at de – at det ikke er noen grense for hvor tid du kan gjøre det. Fordi at når du er konfirmert så er det et mye større standpunkt å ta å være med eller ikke være med, når du ikke har fått lov fram til da, og så skal du gjøre det.”

Denne faren ville selv gått med barna til nattverd om han hadde vært alene med barna i kirken, selv om han bare har fått nattverd i forbindelse med konfirmasjonen. Andre foreldre i Åsen beskriver hvordan barna går til nattverd mens de selv sitter igjen fordi terskelen fremdeles føles for høy fra deres barndom. Noen følger dem også opp, uten selv å motta. De synes likevel det er positivt at barna kan delta aktivt i dette når de selv ønsker det.

I Viken menighet har man også forsøkt å endre nattverdspraksisen fra kneling rundt alterringen til kontinuerlig med intinksjon i midtgangen. Denne menigheten har en del medlemmer som er læstadianere og disse er svært kritiske til denne praksisen, de ønsker også skriftemål hver gang det er nattverd. Den nye nattverdspraksisen gjør at flere av dem holder seg borte fra kirka. Samtidig har kontinuerlig nattverd ført til at flere deltar. Soknepresten forsøkte seg på en kombinasjon av intinksjon og kneling, men dette fungerte dårlig. En mann med samisk bakgrunn forteller hvordan han reagerte på innføringen av den nye praksisen:

” Jeg har ikke snakket om det, men jeg hørte presten sa det, det var jo en sånn gudstjeneste i vinter hvor det var det her sånn nattverd foran første kirkeradbenken, foran, og jeg så jo hva som ville skje så jeg ble veldig sånn der skuffet i meg selv og urolig og så tenkte jeg når jeg går fra kirka så tenkte jeg at da kan jeg sitte å se hva som skjer og sånt og så tenkte jeg at kanskje hvis man går nå, så er det kanskje å snu ryggen til nattverd og det, jeg fikk ikke til å gå heller, men så ble det nattverd og så gikk jeg nå ikke til nattverd på grunn av at det var der fremme på gulvet, ikke for at det ikke hadde vært skriftemål. Og da hadde jo presten sett at jeg, jeg vet ikke om han så at jeg gikk men han hadde i alle fall spurt hvor jeg ble av på det årsmøtet etterpå. Så ringte han nå etter fjorten dager og vi snakket nå og, mye om det der og hva jeg syns og sånn der, og da nevnte han faktisk at ungdommen, nei konfirmantene de hadde liksom, de hadde savnet skriftemål i kirka. De som er i år. De hadde i alle fall nevnt det at de synes det burde være skriftemål. Så jeg ble nå litt overrasket av det.”

I forbindelse med innføringen av nye nattverdsformer er det en del lokale skikker og tradisjoner som står sterkt. Her står valget mellom å øke nattverdsdeltakelsen, noe som gjør at man mister kirkegjengere som vil holde på det gamle, eller holde på de lokale tradisjonene, noe som fører til

færre deltakere ved nattverdsbordet. I dette tilfellet har man valgt en "middelvei" hvor man veksler mellom ulike nattverdsformer, og å ha skriftemål ved enkelte anledninger.

Tidligere var et argument for ikke å ha nattverd på for eksempel familiegudstjenester at dette virket ekskluderende på kirkefremmede. I dag forsøker man å inkludere alle i nattverdsfellesskapet, men fortsatt oppleves nattverden som noe "påhengt" eller noe som bidrar til å forlenge en allerede innholdsrik gudstjeneste. Ei mor sier:

"Nei – det kan være blanda litt – for barneforeningen også har jo vært med og bidratt på en gudstjeneste i løpet av høsten, og N var med der. Og da tenker jeg at når det er for barn og det er masse små barn og familier og gjerne – ja, altså mange yngre søsken – så tenker jeg at det er kanskje ikke nødvendig ... å ha nattverd, f.eks., på akkurat de dagene når det er noe ekstra innslag av barn. Det er jo – det er jo koselig at både barneforening og kor og diverse bidrar, det syns jeg er helt OK. Men de kunne kanskje ikke trengt å ha nattverd de gangene der... For da blir det jo veldig lenge å vente. Og selv om ungene løper litt, så er det jo – det er litt sånn stressmoment for foreldrene, for det er jo ikke alltid så gøy å ha ungene løpende over alt. Så jeg tenker at – selv om de sier de liksom. Og der de har – og de – ungene syns sikkert det har vært stas å være med og holde klut og .. alt sånn. Men jeg tenker på – hvis det er sånn barnegudstjeneste så tenker jeg at ... en dåp og det dåpsbarnet og alt det – jeg skjønner ikke hvorfor de alltid må ha det med – alt på en og samme dag. Men jeg tenker at de trenger ikke å ha – Ja, men jeg vet ikke helt åssen reglene er for sånne ting. Men jeg tenker at nattverden kan de i alle fall legge unna sånn."

Hun legger litt spøkefullt til at det kan være nok med "ett underholdningsinnslag hver gang", noe som indikerer at hun ser på kirken som en fritidsaktør på linje med idrettsforeninger og liknende. Hun er ikke spesielt opptatt av det religiøse innholdet, men barna er med på aktivitetene fordi de ønsker det. Nattverden kan fremstå som uforståelig og annerledes for kirkefremmede foreldre, og som et ekstra "påheng" som trekker det hele ut.

Praktisering av barnenattverd synliggjør pluraliteten hos deltakerne i trosopplæringen. I denne sammenheng gjelder det både barna og deres foreldre og søsken. Praktisering av nattverd i trosopplæringen både splitter og forener. Nattverden splitter familier ved at noen barn deltar i nattverd, mens foreldre ikke gjør det og tilsvarende for menigheten ved at noen deltar mens andre blir sittende i benkeradene. Nattverden er et tydelig uttrykk for at barna og deres familier som tar del i trosopplæringen er forskjellige, og at kirkens foreldre forholder seg ulikt til praktisering av barnenattverd. Foreldrene som ikke deltar selv i nattverd har to ulike strategier i tilnærmingen til spørsmålet om barn skal delta i nattverd. Sentralt hos begge gruppene foreldre står spørsmålet om de kan leve med ulik praksis mellom dem selv og barna. Den ene gruppen foreldre er tydelige på at det er vanskelig å akseptere at små barn deltar i nattverd, enten fordi de ikke kan forstå hva nattverd er eller fordi barna ikke skal delta på noe som de ikke forstår hva er. De foreldrene som ikke har vanskelig for å akseptere har en innstilling til spørsmålet som tydelig viser at de forholder seg til barnet som et myndig barn med rett til å ta en egen avgjørelse i spørsmålet. Disse foreldrene respekterer barnas praksis, selv om det går på tvers av egen praksis. Det viktige for dem er at barnet selv får bestemme og kan være tilfreds med valget.

En god relasjon mellom to parter bygges på gjensidighet. I gjensidigheten ligger det en enighet om hvem som har rett til å påvirke hvem (Peggy 2008). Til grunn for den kritiske innstillingen til de av foreldrene som ikke selv praktiserer nattverd og som også synes det er vanskelig at kirken inviterer deres barn til nattverdbordet, kan det ligge en uenighet mellom dem og kirken i kirkens rett til å

påvirke. Menighetenes praktisering av barnenattverd kan for den gruppen foreldre virke inn på deres erfaring med kirkens trosopplæring, deres ønske om å forplikte seg til å bidra trosopplæringen og foreldrenes ønske om å åpne seg for dem som er ansvarlige for trosopplæringen.

I menighetenes samvirke med hjemmet er det viktig å ta høyde for denne pluraliteten hos barn og foreldre. I praktiseringen av barnenattverd tar menighetene sjanser. De viser fram kirkens gudstjenesteliv, innfører barna i praksisen og inviterer store og små til deltakelse. I denne formen for trosopplæring risikerer de å skape hindringer så vel som åpninger for et godt samvirke med hjemmet. Blant foreldre som er skeptiske til praksisen ser det ikke ut til at det har ført til at de ikke vil sende barna sine til kirken. Hvilke konsekvenser det på lengre sikt har for foreldres relasjon til kirken er usikkert. Kommunikasjon ser ut til å kunne lette noe på hindringene for samvirke som en så pass kontroversiell praksis kan skape. Noen av foreldre vet ikke selv hva nattverd er. I praktisering av barnenattverd ser det ut til at menighetene må være flinke ikke bare i å kommunisere med barna om hva nattverd er, men også med foreldrene. Her holder til ikke å informere om hvordan de går fram for å introdusere barna for nattverden. Menighetene må også informere om hva kirken forstår med nattverd, og hvorfor kirken anser nattverd som så viktig at den vil introdusere den for barn som ikke er konfirmanter.

6 UNGDOMMERS ERFARINGER MED TROSOPPLÆRING

Majoriteten av foreldre (77 %) er meget tilfreds eller tilfreds med deres datters eller sønns konfirmasjonstid. På lik linje med konfirmantenes foreldre er også konfirmantene i Den norske kirke godt fornøyd med konfirmasjonstiden. I 2008 oppga 72 prosent av konfirmantene at de var tilfredse med konfirmasjonstiden (Høeg 2009: 230).

De ungdommene som er intervjuet i de fem menighetene er også positive til konfirmasjonstiden. De fremhever spesielt leirer og turer som det de likte best. Disse ungdommene er eksponenter for en generell trend i Norge og i resten av Norden. Av en rekke sider ved konfirmasjonstiden er leirer og dagsturer det området flest konfirmanter er tilfreds med, bare slått av opplevelsen av fellesskap med andre konfirmanter i konfirmasjonstiden (Høeg & Krupka 2010: 181).

Ungdom som deltar i konfirmasjonsopplegg hvor weekender og leirer over flere dager inngår som en vesentlig del av konfirmasjonsundervisningen har alt i alt et større utbytte av konfirmasjonstiden, både sosialt og religiøst, enn de som har et undervisningsopplegg hvor reiser og overnattinger ikke inngår. Også leirenes varighet har betydning for utbytte av konfirmasjon. Jo flere dager konfirmantene tilbringer på leirer og weekender jo mer tilfredse er de med det sosiale livet i konfirmasjonstiden og konfirmasjonstidens gudstjenester og andakter. Konfirmasjonstid med vekt på leir og weekender har også betydning for de endringene som konfirmanter gjennomgår i løpet av konfirmasjonstiden. Antall overnattinger skaper større religiøs endring i retning kristen tro (Niemelä 2010: 252).

To ungdommer fra Sletta menighet synes det var for mange storsamlinger i løpet av konfirmasjonstida. En gutt sier: "Vi hadde jo sånne store møter hele tida. Jeg ville heller at vi skulle ha delt det mer opp og vært i mindre grupper. Så vi hadde noen ganger at vi gikk– at vi ble delt opp i

små grupper på 5–6 personer, der vi gikk hjem til folk i menigheten i og snakka om kristendommen. Følte jeg fikk veldig mye mer utav det enn de store møtene. Dette fremheves som positivt fordi noen hadde tid til å lytte til dem, de kunne diskutere tro og snakke sammen.

En litt eldre gutt fra sammen menighet, men som konfirmerte seg et annet sted, hadde en negativ erfaring knyttet til konfirmasjonen og bruk av tvang.

”Jeg følte jo mye at jeg – det var noe jeg MÅTTE gjøre da, i de obligatoriske fremmøtene, blant annet. Og ... vi måtte jo sitte og – Eller vi ble tvunget til å lese høyt da. Det husker jeg – det var litt kjedelig, fordi en av mine beste venner, han hadde veldig problemer med at han stammet – og stammet veldig mye, og var sjenert. Jeg var også sjenert – men han hadde en del problemer med uttale da. Så jeg syntes det var ... ganske trist at han måtte sitte foran folk han gikk på skolen med hver dag og måtte gjøre noe som han ikke likte å gjøre.”

Denne gutten opplevde det som svært ubehagelig på kameratens vegne når han slet med å lese og likevel ble tvunget til å lese høyt. Dette var med på å gi ham en negativ opplevelse av hele konfirmasjonstiden.

Blant de motivene de fleste konfirmanter i Norge legger størst vekt på er ønsket om å ha en fin markering med familie og venner på konfirmasjonsdagen (58 %), fellesskap med andre konfirmanter i løpet av konfirmasjonstiden (53 %), tradisjon (52 %) og økonomisk gevinst (52 %). Nesten fire av ti ønsket å konfirmere seg for å gjøre seg opp en mening om hva de tror på, og hver tredje legger vekt på å bli velsignet på konfirmasjonsdagen (Høeg 2009: 230). Valgene er ikke så ulike til ungdom i de andre nordiske landene. I Danmark er flere konfirmanter opptatt av markeringen med venner og familie, i Finland og Sverige det sosiale utbyttet; å treffe ungdom og få venner, og i Finland å få penger og gaver (Høeg 2010:238-239).

Ungdom i de seks studerte menighetene framhever tradisjon som en viktig grunn til at de valgte å konfirmere seg. Ei jente sier også: ”Jeg syntes det var enkelt og greit, og jeg liker faktisk å gå i kirken. Jeg synes det er så god stemning, jeg liker å synge i kirka, og jeg følte ikke at alternativene var så mye bedre.”

Få konfirmanter i Norge mener at foreldre, venner eller besteforeldre i stor grad har påvirket deres beslutning om kirkelig konfirmasjon. Faktisk er det flere som legger vekt på egen forståelse av seg selv som kristen enn andre personers innflytelse på valget (Høeg & Krupka 2010:173):

”Så begynte å få litt venner som jeg skulle konfirmere meg med, og ... alle vennene mine på skolen skulle jo konfirmere seg kristelig. Så jeg fulgte jo litt med strømmen. Men likevel så var jeg jo kristen da – Nei, så det var egentlig mer – du ble liksom ... nesten – du ble bedre kjent med seg sjøl. F.eks. på (nevner en Kristen ungdomsfestival)” (jente Sletta menighet).

6.1 TROEN: EN RESSURS TIL LIVSMESTRING

De av ungdommene som har en personlig, tro beskriver hvordan troen på mange måter fremstår som en ressurs til livsmestring. Livsmestring er et sentralt begrep i trosopplæringsplanen og inngår som en del av hovedmålsettingen om å ”fremme kristen tro, gi kjennskap om den treenige Gud, og gi hjelp til livstolkning og livsmestring” (Gud gir – vi deler 2010: 3). Ungdommene beskriver ei tro hvor

det handler om å få hjelp i vanskelige situasjoner, en trygghet, en fred ofte i sammenheng med bønn. Ei jente beskriver hvordan hennes mor hadde en spesiell opplevelse i forbindelse med at hennes far var utsatt for ei trafikkulykke:

”Ellers så hadde – har vi hatt det i familien med – som vi har – det har blitt ... - da kjenner jeg liksom at ... han er her virkelig, liksom... Når faren min var i ei bilulykke ... så merka mora mi at – eller før det da, at ... at noe skulle skje han, liksom, at det kom til å hende noe ... Så hun ba om at det måtte gå bra, at han bare måtte være med han da ... Så ringer han senere at det – at de var – de var i ei ulykke – front til front – og – men i den andre bilen så var det noen som hadde dødd, men alt var greit med han ja, liksom – De var – de kjørte sammen flere da - sånn hjem fra jobben... Men det var egentlig veldig sterkt da – liksom ... at mor fikk rede på at det skulle – om at det skulle skje noe, men at – vi visste ikke hva, liksom.” (ungdom Sletta menighet).

En gutt forteller at han har bedt før eksamener og ”det har gått strålende” (ungdom Sletta menighet). Samtidig er han opptatt av at han ikke må belaste Gud for mye: ”Han som har SÅ mye annet å tenke på.” Ungdoms forhold til gud som ressurs er også beskrevet i en internasjonal studie som tematiserer ”Religion and Life Perspectives of young people” (RaLP-prosjektet) (Ziebertz og Kay 2006:10). Prosjektet fokuserer på ungdom og religiøsitet, og flere europeiske land var med i studien.⁴ Norge var ikke med i undersøkelsen, men det vil være relevant å sammenlikne med funn fra våre naboland Sverige og Finland. Funnene fra disse landene er relativt like. De fleste ungdommene i undersøkelsen er medlemmer av et kirkesamfunn, men svært få av dem er religiøst aktive. Religionen ses på som et privat anliggende og ungdommene i undersøkelsen er gjennomgående kritiske til ”(...) authoritative system of beliefs and practices in the form of church-related religiosity” (Helander 2006:172). Ungdommenes religiøsitet er preget av individualisering og religion forstås i større grad som en ressurs eller en kilde til hjelp til livsmestring i vanskelige situasjoner (Helander 2006:172-173, Pettersson 2006:155-156).

En studie av unge mennesker på kristne sommerstevner gjør liknende funn. Her fremstilles Gud både i forkynnelsen på stevnene og av ungdommene selv, som en ressurs i vanskelige situasjoner, og det fokuseres på hvordan man får et bedre liv ved å bli kristen og at Gud er nær venn og hjelper. Gudsrelasjonen er preget av få krav, det fokuseres på omsorg og kjærlighet. På mange måter er det en terapeutisk gudsrelasjon som presenteres. Gud hjelper og støtter, han gir livet mening og man får det bedre, blir gladere og kan kjenne på gode følelser ved å bli kristen (Trysnes 2010).

6.2 TIDEN ETTER KONFIRMASJON

I Norge, sammenlignet med våre naboland Finland og Sverige, er det forholdsvis få ungdommer som ønsker å være med i menighetenes ungdomsmiljø etter konfirmasjon (Jouko 2010). Bare hver femte ungdom (22 %) oppgir på slutten av konfirmasjonstiden at de ønsker å fortsette kontakten med kirken på denne måten. At tallet er så pass lavt må forklares med at slett ikke alle ungdommer har et reelt tilbud etter konfirmasjon. Ikke alle menigheter i Den norske kirke har noe å tilby ungdom etter konfirmasjon. I 2009 var det bare 52 prosent av menighetene i Den norske kirke som kunne gi et

⁴ Tyskland, England, Wales, Polen, Nederland, Sverige, Finland, Irland, Kroatia, Israel og Tyrkia var med i studien.

tilbud til denne aldersgruppen. Riktignok har det i løpet av trosopplæringsreformen skjedd en betraktelig økning i antall menigheter med tilbud til ungdom etter konfirmasjon. I 2005 var det bare 44 prosent av menighetene som hadde et tilbud til ungdom etter konfirmasjon. Av alle tilbud i 2009 som menighetene ga til ungdom etter konfirmasjon var forekomsten størst av ledertrening (39 %), kor, sang, musikk (20 %) og klubb, kafé og sosiale samlinger (13 %) (Morvik & Høeg 2011).

Det er på trosopplæring for ungdom etter konfirmasjonsalderen at de studerte menighetene sliter mest. Viken, Lien og Åsen menighet har ingen tilbud til ungdom etter konfirmasjonsalder. I Viken har de sponset ungdom på leir, men ellers finnes ingen faste aktiviteter. Alle de seks menighetene har startet med de yngste og tenker å utvide tilbudet etter hvert. Ressursmangel kombinert med at flere ikke har gjennomført hele den lokale planen ennå, gjør at man ofte har tilbud som strekker seg frem til konfirmasjonen, og ofte mest for barn frem til tidlig skolealder. I tillegg har trosopplæringsreformen også ført til at kontinuerlige tiltak som for eksempel ungdomsklubber og foreninger blir nedprioritert og ikke fulgt opp på samme måte som før. Ei mor og leder for et kor i Sletta menighet, mener de ansatte her bare satser på trosopplæringsaktiviteter og "glemmer" andre tilbud. Hun er oppgitt og føler ingen har tid til å satse på koret som har svært mange medlemmer. En liknende oppgitthet finnes blant ungdommene i menigheten. De beskriver hvordan de mangler ressurser og at ungdomsklubben deres ligger nede. Det er få på møtene, og vanskelig å få i gang ting. Ungdomsarbeideren som driver dette bruker også en del av jobben sin på trosopplæringsaktiviteter og er ikke så ofte til stede på møtene. Ungdommene opplever at de må drive dette selv uten særlig drahjelp fra noen. En av ungdommene her sier:

"Og det syns jeg er veldig dumt, at det ikke er - ... Jeg ser lite til miljøer ... fra Den – eller under Den norske kirke da, som – eller generelt som bygger videre på ... på konfirmasjonen, som bygger videre på noe annet enn det stereotypiske bildet man har av den slitne gamle presten som står i en stor trekirke med gamle damer som sitter og harker lenger baki der (litt latter). For det er jo veldig mye det – Jeg tror det er det bildet veldig mange har – Og det er veldig synd. Men det er jo også igjen veldig bra at det finnes andre menigheter som .. som på en måte tar det mellomstadiet –

I: Ja, du føler det er lite for din aldersgruppe?

M: Ja. Da må jeg til – Jeg må til ... "(han nevner en frikirkelig menighet i området med stort ungdomsarbeid).

Disse ungdommene beskriver hvordan de må ut av Den norske kirke for å finne egnede ungdomsmiljøer de kan gå i. De har valgt å fortsette med å drive denne ungdomsklubben fordi de er de eldste der nå, og de ser på det som en viktig oppgave å ta tak i. De ønsker ikke at tilbudet skal forsvinne, men føler seg litt alene i menigheten. De samarbeider også noe med andre frikirkelige menigheter i området, og går også på møter hos dem for å få "påfyll", som en av dem uttrykker det.

I evalueringsrapporten av forsøksfasen i trosopplæringsreformen ble det også påpekt at man i forsøksfasen hadde lagt mest vekt på å utvikle barneteologien, mens ungdomsteologien hadde fått en begrenset plass i arbeidet (Hegstad 2008:90). I tillegg viser også evalueringen av forsøksfasen at aldersgruppene fra 12-14 år og 15-18 år ble vurdert som vanskeligere å jobbe med enn yngre barn. Det var også flest tiltak som ble satt i gang blant de yngre aldersgruppene i forsøksmenighetene (Hauglin og Lorentzen 2008:122). Kirken skal nå gi en systematisk trosopplæring til alle medlemmer mellom 0 og 18 år. I de seks studerte menighetene ser vi også en tydelig skjevhet i satsingen på de ulike aldersgruppene. Her har man valgt å fokusere på de yngste barna. Vi ser også at det kan være

problematisk å sammenholde trosopplæringstiltakenes punktuelle tiltak med de mer kontinuerlige tiltakene i menighetene. Dette handler mye om ressursmangel, og at reformen har ført til at trosopplæringstilbudene er blitt profesjonalisert, mens de frivillige kristne organisasjonens arbeid og det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet som ikke inngår i menighetens trosopplæring gjøres på frivillig basis. For å løse dette problemet har man i Sletta menighet forsøkt å bruke kontinuerlige tilbud som kor, barneforeninger, speider, ungdomsklubb osv. i de avgrensede tilbudene. På den måten har en forsøkt å sluse deltakerne i de punktuelle tilbudene inn i menighetens kontinuerlige tilbud. Det som er vanskelig er når menigheten ikke har ressurser eller nok frivillige til å drive begge deler, i Lien menighet er det slik:

”Vi prøver å følge dem opp, men det er litt sånn når vi ikke har noen fast aktivitet å tilby dem, så er det litt dumt. Dessverre. Sånn som disse seksåringene som spør etter kor, og så ble vårt barnekor lagt ned i fjor, det er jo trist. Det er litt sånn dumt å si ”nei, nå er det neste som skjer her for deg, det er Lys Våken når du blir ti år” (trosopplærer Lien).

Ei mor i Lien menighet er veldig fornøyd med oppleggene, men synes det blir for lite til at ungene blir kjent. Hun er også usikker på hvor mye de får ut av dette. Hun sier:

”Jeg har bare tenkt litt på det at det er, for det er virkelig gode opplegg. Men så tenker jeg at, hvor fruktbart er det når man på en måte, når det er annethvert år. At man blir liksom sankt inn da, at man skal komme til kirka, eller får invitasjon. Og så blir de, men det blir de små dryppene, men man må vel kanskje tenke at det er veldig verdt det. Og det er det jo, selvfølgelig. Det er bedre enn ikke noe overhodet.”

Ei annen mor i Sletta menighet stiller seg spørsmålet om det ikke er mer trosopplæring i at barna samles hver uke til kor gjennom flere år, enn at de møter til samling en gang i året. I trosopplæringen er selvsagt de kontinuerlige og de tidsavgrensede tilbudene tenkt å henge sammen og dra gjensidig nytte av hverandre. På steder hvor det finnes få kontinuerlige tilbud blir dette problematisk, og på steder med et velutbygd kontinuerlig tilbud blir det ei utfordring å integrere de ulike delene i hverandre.

Ungdoms erfaring med konfirmasjon og tiden etter konfirmasjon peker på at kirken står overfor store utfordringer. Kombinasjonen tidsavgrensede breddetiltak og kontinuerlige tilbud er en krevende oppgave for en menighet eller en trosopplæringsenhet. En slik modell for ungdomsmiljøet i menighetene krever et etablert og ressurssterkt ungdomsarbeid og mye frivillighet. Spørsmålet er om ikke det kontinuerlige tilbudet kan få drahjelp fra de tidsavgrensede tiltakene, og at breddetilbudet sånn sett er viktig for å opprettholde rekrutteringen til det kontinuerlige arbeidet. Trolig vil de kontinuerlige tilbudene til ungdom fra og med konfirmasjon være helt nødvendige for at menigheten skal kunne være en arena for ungdom, og for at ungdom skal kunne bygge varige relasjoner etter konfirmasjon. I og med at dette ser ut til å være forbeholdt ressurssterke menigheter, er det viktig at konfirmantledere har kjennskap til andre menigheter i området som makter å levere begge deler, og formidler denne informasjonen til ungdom som er ferdig med konfirmasjon. På den andre siden, hvis de tidsavgrensede tiltakene krever så mye ressurser at de taper menigheten for å kunne danne en arena med mer kontinuerlige tilbud, er det viktig å spørre om denne modellen med kontinuerlige tilbud og tidsavgrensede breddetiltak er liv laga, eller om flere av de kontinuerlige tilbudene må kunne defineres som trosopplæringstiltak for at menighetene skal kunne greie å innfri timekravet til trosopplæring.

6.3 TROSOPPLÆRINGEN AKTIVERER OG AKTIVISERER KONFIRMANTFORELDRENE

Trosopplæring engasjerer ikke bare store grupper av barn og unge i kirkens barne- og ungdomsarbeid, men også foreldre. I konfirmasjonstiden skal konfirmantene delta på minst åtte gudstjenester (Gud gir – vi deler 2010: 61). På disse gudstjenestene deltar trolig også mange av foreldrene. I alle fall oppgir konfirmantforeldrene at de deltar på flere gudstjenester i deres barns konfirmasjonstid enn de gjorde før datteren eller sønnen ble konfirmert. Nærmere bestemt oppgir to av tre foreldre at de har gått oftere i kirken enn de gjorde før deres datter eller sønn begynte på konfirmasjonsforberedelsene. Hver tredje mor eller far sier at de har deltatt på samme nivå som før.

Fra 2007 og 2008 har vi også data fra et representativt utvalg konfirmantforeldre i menigheter i Den norske kirke. I denne undersøkelsen var vi opptatt av å se om konfirmasjonstiden har økt foreldrenes kirkelige engasjement og involvering. Også i denne undersøkelsen ser vi at kirkegangen har blitt hyppigere i konfirmasjonstiden enn den var før barna var konfirmanter, men da ikke på langt nær så mange foreldre med økt deltakelse enn i foreldreundersøkelsen fra 2011.

Tabell 17 Konfirmantforeldres deltakelse på gudstjeneste i konfirmasjonstiden

	Foreldreundersøkelsen 2011	Konfirmantundersøkelsen 2007/2008
	Prosent	Prosent
Mindre enn før	1	1
Akkurat som før	33	51
Oftere enn før	66	48
Total	100	100
N	171	634

Undersøkelsen fra 2007/2008 gir også ytterligere kunnskap om foreldrenes involvering i barnas konfirmasjonstid. For mange foreldre innebærer det å ha et barn som er konfirmant en endring i holdning til menigheten. 55 prosent oppgir at de har blitt mer positive til menigheten, 41 prosent har uendret holdning og 4 prosent har blitt mer negative. Positive erfaringer med barnas konfirmasjonstid og for mange en mer positiv innstilling til menigheten endrer ikke nødvendigvis på interessen for religiøse temaer. I den samme undersøkelsen oppgir bare én av ti foreldre at de i løpet av barnas konfirmasjonstid har blitt mer interessert i religiøse temaer. De andre foreldrene mener at det ikke har skjedd noen forandring.

Praksisen med å involvere foreldre i menigheten i løpet av de månedene barna er konfirmanter, ser ut til å være ulik fra menighet til menighet. I følge foreldrene selv ble bare halvparten av dem spurt om å hjelpe til med noe i løpet av konfirmasjonstiden. Av de som oppgir å ha blitt spurt, bidro syv av ti. Grunnen til at menighetene ber foreldre om å bidra er primært et ønske om å trekke foreldrene inn i kirkens trosopplæringsarbeid, for på den måten å vise at hjem og menighet står sammen om trosopplæringen. Dessuten har i all hovedsak ikke alle menigheter nok ressurser til å finansiere hele konfirmasjonstiden. Foreldrene blir derfor bedt om å bidra økonomisk i form av en konfirmasjonsavgift. I undersøkelsen fra 2007/2008 ble også foreldrene spurt om hva de synes om nivået på avgiften. 88 prosent synes at avgiften er akkurat passe, fire prosent mener den kunne vært høyere, mens 12 prosent synes den er for høy.

Den store oppslutningen hos foreldre som ble spurt om å bidra viser at det er et stort potensial i foreldremedvirkning. Uansett hva foreldrene bidro med, om det var stort eller smått, ligger det en vilje til å gjøre en innsats når en blir spurt. I alle menigheter finnes det knapphet på goder, og konfirmasjonstiden koster penger. I denne sammenheng er foreldremedvirkning et kjærkomment bidrag til å holde kostnadene nede eller å realisere noe som ville vært helt umulig uten deres bidrag. Skulle det vise seg at konfirmantforeldrene stort sett har bidratt med praktiske oppgaver, er like fullt denne måten å investere tid og penger på i barnas konfirmasjonstid en tydelig erklæring om støtte til ungdommens valg av kirkelig konfirmasjon.

Et annet perspektiv på foreldrenes bidrag er å se på det som en realisering av et delt samarbeid mellom hjem og kirke om konfirmasjonstiden. Trosopplæringen har et sterkt anliggende om at trosopplæring ikke bare er noe som menighetenes aktive og profesjonelle driver for en bestemt målgruppe, men at målgruppen selv og deres foresatte skal involveres. I et slikt perspektiv er det helt nødvendig at foreldre på en eller annen måte støtter opp under konfirmasjonstiden. At bare halvparten av foreldrene har blitt spurt viser at menighetene har et langt stykke igjen til å tenke på konfirmasjonstiden som et delt samarbeid mellom hjem og kirke. En tradisjonell måte å tenke konfirmasjon på kan være grunnen til at det ligger en ubrukt ressurs i foreldregruppen. En annen forklaring kan være mangelfull kompetanse på å organisere frivillig innsats. Involvering fra foreldrenes side krever at de ansvarlige for konfirmasjonen setter av ressurser til å tenke igjennom hvordan de skal samarbeide med foreldrene. Her vil det nødvendigvis ikke bare dreie seg om hvilke bidrag som trengs og hvordan bidragene skal organiseres, men også menighetens innstilling til å gi foreldrene muligheten til påvikning og medbestemmelse. Om foreldremedvirkningen vil bli en suksess, vil det trolig også være avhengig av menighetenes rimelighet i forventningene til foreldrenes involvering.

Om foreldrenes bidrag i konfirmasjonstiden kan styrke samarbeidsrelasjonen mellom foreldre og menighet, avhenger av om foreldrene synes at konfirmasjon er viktig. En grunnleggende betingelse for engasjement, involvering og forpliktelse, er holdningen til hvor vidt noe er viktig. Som vi tidligere har sett mener de fleste konfirmantforeldre at det er viktig at barna blir konfirmert i kirken. Dette er et godt utgangspunkt for å skape et godt samarbeidsklima mellom foreldre og menighet. Når foreldrene synes det er viktig, skulle en også tro at de ønsker å samarbeide med menigheten om å gjøre konfirmasjonstiden til en flott tid for barna sine.

7 FORMIDLING

7.1 FORELDRES HOLDNINGER TIL FORMIDLING AV KRISTEN TRO OG VERDIER

Bønnepraksisen i Norge har endret seg. Voksne ber i mindre grad selv og foreldre ber i mindre grad med sine barn. I 2008 oppga 20 prosent av befolkningen å be aftenbønn med barn og 38 prosent av foreldre med barn under 12 år (Høeg 2010:192). I foreldreundersøkelsen oppgir langt flere å be aftenbønn med barn. Blant foreldre som har barn som er født før 2001 svarer nesten halvparten at de ber aftenbønn med barna.

Foreldrene ble spurt om i hvilken grad de selv ønsker å formidle kristen tro til barna sine. Foreldre er delt i spørsmålet om å formidle tro til barna sine. De to største foreldregruppene er de som i stor grad ønsker det (i meget stor grad eller i stor grad) og de som både ønsker og ikke ønsker det. Hver femte mor eller far ønsker i liten grad eller ikke i det hele tatt å formidle kristen tro til barna.

Tabell 18 Foreldres holdning til selv å formidle kristen tro til barna

	Prosent
I meget stor grad	10
I stor grad	29
Hverken eller	42
I liten grad	16
Ikke i det hele tatt	3
Total	100

N=514

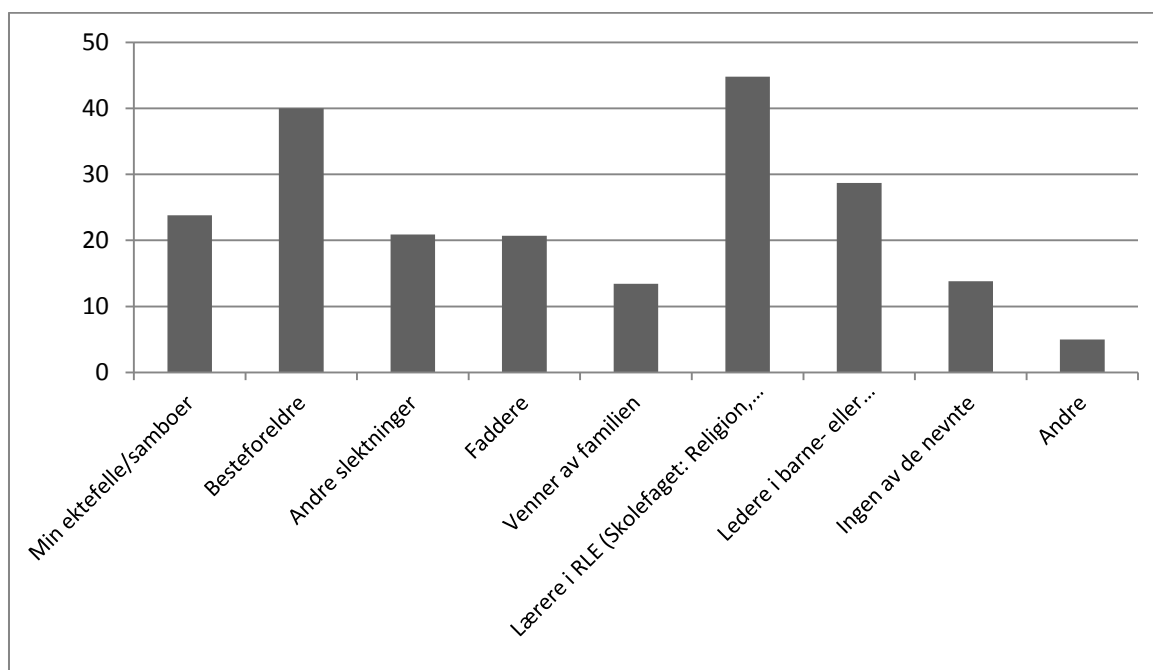
Kirken har lenge før trosopplæringsreformen ble innført oppfordret foreldre til å markere dåpsdagen. Sekulære og kristne forlag har gjennom en årrekke produsert materiell til bruk i hjemmet. Iko-forlaget har i dåpsklubb til foreldre Tripp tapp produsert materiell til bruk i hjemmet, deriblant hvordan en kan gjøre bruk av dåpslyset. Trolig har foreldrene blitt kjent med denne ordningen gjennom denne dåpsklubben eller fra dåpsamtalen i kirken. Introdueringen av praksisen har hos en del foreldre appellert til dem og ført til at de har markert dagen. Hver fjerde mor eller far pleier å markere eller markerte dåpsdagen det første året eller de første par årene etter dåpen.

I norsk kultur har alltid skolen vært en viktig formidler av kunnskap om kristendommen (se figur 4). Lenge var også skolen en formidler av kristen tro. Skolen er den institusjonen som flest foreldrene (49%) mener formidler kristen tro til barna. Formidlingen skjer gjennom lærere i skolefaget Religion, livssyn og etikk (RLE). Religion er en kilde til kontinuitet på tvers av generasjoner. Besteforeldre er fortsatt en viktig formidler av religiøs tro. Fire av ti foreldre er av den oppfatning. Nesten en av fire foreldre mener at ektefelle/samboer er viktig. Andre slektninger (22 %) er på samme nivå som fadderne (22 %) i formidling av kristen tro.

Bare 29 prosent av foreldrene mener at ledere i barne- og ungdomsarbeidet i kirken formidler kristen tro til sine barn. Av foreldrene som er med i foreldreundersøkelsen har syv av ti foreldre barn eller ungdom som har vært med i trosopplæringsaktiviteter. Ser vi bare på denne gruppen foreldre som har barn som har erfaring med kirkens barne- og ungdomsarbeid, svarer nesten fire av ti (38%) at lederne formidler kristen tro til barna deres. Dette kan være erfaring basert på aktiviteter i kirken i år og tidligere år. At ikke tallet er høyere kan muligens ha sammenheng med at de foreldrene som har svart på spørsmålet har barn eller unge som ikke nødvendigvis tar del i kirkens trosopplæring da de fikk spørreskjemaet og skulle besvare det. Spørsmålet gjaldt hvor vidt noen av personene/institusjonene på daværende tidspunkt formidler kristen tro. Det mest sakssvarende er derfor å se hvordan foreldre svarer som har barn eller ungdom som tar del i kirkens barne- eller ungdomsarbeid da de skulle besvare skjemaet. Blant konfirmantforeldre svarer også 38 prosent at de mener at ledere i barne- og ungdomsarbeidet i kirken formidler kristen tro til barna deres. Henholdsvis 40 og 37 foreldre har barn som har vært med på relativt nylanserte tiltak i Den norske kirke som Tårnagethelg og Lys våken. Nå er dette en svært liten gruppe foreldre, og svarene må ikke tillegges for stor vekt. Blant disse foreldrene mener langt flere at ledere i barne- og ungdomsarbeidet

i kirken formidler kristen tro til deres barn. 78 prosent av "Tårnagentforeldrene" og 78 prosent av "Lysvåkenforeldrene" er av den oppfatning.

Figur 5 Personer og institusjoners formidling av kristen tro til barna. Prosent.

I barneoppdragelsen står verdien religiøs tro svakt blant medlemmene i Den norske kirke. Omtrent like få som jevnlig går på gudstjeneste (en gang i måneden eller oftere) mener at religiøs tro er viktig i barneoppdragelsen. Ser vi også på dem som sier det er *ganske* viktig, vektlegger hvert femte kirkemedlem tro som viktig i barneoppdragelsen.

Tabell 19 Medlemmer i Den norske kirkes syn på verdier i barneoppdragelsen

	Veldig viktig	Ganske viktig	Verken viktig eller uviktig	Ikke viktig	Sum	N
Toleranse og respekt for andre mennesker	81	18	1	0	100	8577
Selvstendig	76	23	1	0	100	8584
Ansvarfølelse	74	25	2	0	100	8573
Veloppdragen	65	32	3	0	100	8582
Besluttsomhet	36	56	8	0	100	8561
Uselviskhet	35	48	14	2	100	8513
Fantasi/ oppfinnsomhet	34	50	16	1	100	8563
Lydighet	25	45	26	4	100	8576
Hardt arbeid	16	52	28	5	100	8534
Sparsommelighet	16	56	27	1	100	8572
Religiøs tro	5	13	37	46	100	8542

Kilde: LOGG 2007/2008

Den ovenfor nevnte undersøkelsen presenterer tall fra medlemmer i Den norske kirke, deriblant foreldre til barn og unge. I foreldreundersøkelsen (se tabell 20) har vi spurt samtlige foreldre om hvilke verdier og religiøse trosholdninger som de synes er viktig å formidle til barna sine. De fleste foreldrene er opptatt av å formidle kristen kultur slik som kristne høytider og hva dåp er, og verdier

som kristendommen deler med andre religioner og livssyn. Dette gjelder verdiene nestekjærlighet, ansvar for jordkloden og tilgivelse. Også en stor andel foreldre; syv av ti, synes det er viktig å formidle sentrale sider ved kristendommen som de ti bud og tekster fra Bibelen. Fra den kristne forkynnelsen er mange foreldre opptatt av å formidle troen på en kjærlig og omsorgsfull Gud.

Tabell 20 Viktig å formidle til barna. Prosent

	Viktig	Verken viktig eller uviktig	Uviktig	Vet ikke	Sum
Respekt for medmennesker	95	4	1	0	100
Kristne høytider	91	7	1	0	100
Nestekjærlighet	88	10	1	0	100
Ansvar for jordkloden	80	17	3	1	100
Tilgivelse	75	18	5	1	100
Hva dåp er	73	24	3	1	100
De ti bud	71	25	4	1	100
Sentrale tekster fra Bibelen	69	23	6	2	100
At Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt	65	26	8	2	100
At vi kan be til Gud	63	26	10	2	100
Respekt for det hellige	56	36	6	2	100
Å bli kjent med Jesu	42	40	16	3	100
Trosbekjennelsen	42	43	12	3	100
Gudstjenesten og hva som skjer der	41	47	10	2	100
Gud har skapt verden	39	38	20	3	100
Hva nattverd er	37	45	15	3	100

N= 487-505, Kilde: Foreldreundersøkelsen

To av tre foreldre legger vekt på at barna deres skal vite at Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt. Ikke på langt nær så mange foreldre er opptatt av å formidle til sine barn troen på Gud som skaper av verdenen. Majoriteten av foreldrene synes enten ikke det er viktig eller de synes at det verken er viktig eller uviktig å bli kjent med Jesus, kjenne innholdet i trosbekjennelsen, gudstjenesten eller nattverden.

7.2 FORELDRES HOLDNINGER TIL KIRKENS FORMIDLING TIL BARN

Kristen tro er for de fleste foreldre ganske perifert og heller ikke veldig viktig. Dette kommer fram i oversikten over hvem som formidler kristen tro til barna, hvor få foreldre oppgir at de har en partner eller ektefelle som formidler kristen tro til barna, i synet på hva dåpssamtalen skal dreie seg om og hvor vidt de ønsker selv å formidle kristen tro til barna sine. Derimot er de aller fleste foreldre opptatt av å formidle til sine barn kristen kultur og sentrale kristne verdier som nestekjærlighet, ansvar for jordkloden og tilgivelse.

Sentralt i menighetenes samvirke med hjemmet er foreldres vurdering av kirken som formidler av kunnskap om kristendommen. Kirken ser på seg selv som en viktig læringsarena som byr på mange muligheter for å lære gjennom å praktisere tro (Gud gir – vi deler 2010: 10). Flere foreldre er mer

opptatt av at kirken skal formidle kunnskap om kristendommen enn at de selv skal formidle kristen tro til barna.

Over halvparten av foreldrene i foreldreundersøkelsen er i stor grad opptatt av at kirken skal gi deres barn kunnskap om kristendommen. For fire av ti foreldre er det ikke så viktig, og for hver fjerde mor eller far er det ingen interesse for at kirken skal formidle denne kunnskapen.

Tabell 21 Foreldres holdninger til kirkens formidling av kunnskap om kristendommen

	Prosent
I meget stor grad	12
I stor grad	34
Hverken eller	42
I liten grad	11
Ikke i det hele tatt	1
Total	100

N= 515

Blant foreldre som har barn som er født i 2010 spurte vi om hvordan de forholder seg til kirkens tilbud til barn, og hvilke av de ulike tilbudene kirken gir som de anser som aktuelle tilbud som barna kan delta på når de vokser opp. Foreldre kunne markere for de mest aktuelle tilbudene ved å sette inntil fire kryss. Vurderingene av de ulike tilbudene på listen kan gi indikatorer på foreldres holdninger til kirkens bidrag i deres barns oppvekst. Tar vi for oss tilbud for tilbud sier også svarene en del om hvilke tilbud de opplever mest aktuelle for deres barn.

Tabell 22 Gode tilbud til barna når de vokser opp

	Prosent
4-årsbok	58
Adventsverksted/juleverksted	56
Kor	49
Speider	42
Barnehage-/skolegudstjeneste	39
Søndagsskole	30
Familiegudstjeneste	28
Besøk av presten eller kateketen i barnehage/skole	26
Barnegruppe med ukentlige samlinger	21
Få tilsendt litteratur, CDer, DVDer til bruk i hjemmet.	18
En årlig samling i kirken for aldersgruppen	18
Kristent barnarbeid i samarbeid med aktivitetsskolen/SFO	13
Ingen av delene	3

N= 194

Det er de mest kjente av kirkens innarbeidede ordninger og aktiviteter som flest foreldre synes er ønskelig å sende barna sine på. 4-årsbok har størst appell til foreldrene, dernest kommer de aktivitetene på listen som knytter seg til kulturelle begivenheter og tradisjon i norsk kultur hvor kirken er en viktig leverandør. For nesten seks av ti foreldre appellerer tilbud som inngår i kirkens

tradisjoner på å forberede seg til julehøytiden – verksted for barn. Nesten halvparten av foreldrene er positivt innstilt til kirkens kortilbud.

Kirkens invitasjon til skolen om å delta på gudstjeneste eller samarbeide om en gudstjeneste gjelder som oftest julegudstjeneste. Av kirke/skolesamarbeidet er det flere foreldre som synes skolegudstjenester er et godt tilbud enn at prest eller kateket kommer på besøk i barnehagen eller på skolen. Når det gjelder kirkens samarbeid med skolens aktivitetsskole eller skolefritidsordningen (SFO) er dette ikke et tilbud mange foreldre er positive til at barna er med på. Gudstjenestedeltakelse i forbindelse med jul for skole og barnehage føyer seg inn i mønsteret med kirken som en viktig leverandør på tradisjon og høytid, og er trolig forklaringen på at flere foreldre heller ønsker at sitt barn skal delta på en slik tilstelning enn at prest eller kateket besøker skolen. Går vi nærmere inn på hvem som har svart at de ønsker at sitt barn skal delta på skole-/barnehagegudstjeneste, ser vi at det er et flertall som går i kirken på julaften. Det vil si at de som var på gudstjeneste i julen i større grad enn de som ikke var det ønsker at barnet skal ta del i skole- eller barnehagegudstjeneste.

Gjennom trosopplæringsreformen ser man at det er vanskelig å komme i kontakt med foreldre som ikke selv går hyppig i kirken og som heller ikke har barn som deltar på kirkelige arrangementer. Arbeidet med å gi alle menigheter oppdaterte medlemslister, slik at de kan kommunisere med medlemmer per post har vært viktig for kirken. Hovedsakelig i forbindelse med konfirmasjon, men også i forkant av de nasjonale trosopplæringstiltakene, slik som 4-årsbok, Lys våken og Tårnagethelg, kommuniserer kirken sine tilbud til medlemmene. Trosopplæringsreformen har ført til at mange menigheter ikke bare informerer per post om hva de har av tilbud til barn og unge med invitasjon om deltakelse, men sender også ut pedagogisk materiell til bruk og opplæring i hjemmet. Av foreldrene til barn født i 2010 er hver femte interessert i å få tilsendt litteratur, CDer, DVDer til bruk i hjemmet.

7.3 KONFIRMANTFORELDRES HOLDNINGER TIL KIRKENS FORMIDLING

Konfirmantforeldre er ikke særlig forskjellig fra småbarnsforeldre i synet på hvilke verdier, hvilken kunnskap og hvilke trosholdninger kirken bør formidle til den oppvoksende generasjon. De fleste småbarnsforeldre synes i likhet med de fleste konfirmantforeldre at det er viktig at kirken formidler respekt for andre mennesker. En nærliggende forståelse av respekten for enkeltindividet og hver enkelts integritet i kirkelig sammenheng er den individuelle friheten til å kunne ta stilling i tros- og livssynsspørsmål.

Tabell 23 Konfirmantforeldres oppfatning av hva konfirmanter bør lære. Prosent

	Viktig	Nokså viktig	Uviktig	Total
Respekt for andre mennesker	94	6	1	101
Nestekjærlighet	89	10	2	101
Tilgivelse	81	16	4	100
Kristne høytider og hva de betyr	76	23	2	101
Hva dåp er	72	24	4	100
At Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt	67	21	13	101
At vi kan be til Gud	64	24	12	100
Hvem Jesus er	57	32	11	100
Miljøspørsmål og vern av skaperverket	55	38	7	100
Respekt for det hellige	55	35	10	100
Kropp og seksualitet	44	46	11	101
Hvordan leve som en kristen	42	39	19	100
Andre religioner	38	48	14	100
Gudstjenestens ledd og betydning	29	52	18	99
Hva nattverd er	18	38	44	100

N= 163-171

Også verdiene nestekjærlighet og tilgivelse er det viktig for de aller fleste konfirmantforeldre at kirken formidler til konfirmanter. Flere småbarnsforeldre enn konfirmantforeldre legger stor vekt på kristne høytider, mens formidling av kunnskap om dåpen har like stor oppslutning fra småbarnsforeldre som konfirmantforeldre. På sin side er flere konfirmantforeldre enn småbarnsforeldre opptatt av at kirken skal formidle tilgivelse og kunnskap om Jesus. Derimot er andelen tilnærmet like stor blant småbarnsforeldre og konfirmantforeldre i synet på viktigheten av å formidle trosholdningene at Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt, respekten for det hellige og at vi kan be til Gud.

Spørsmålet om miljøengasjement er formulert på noe ulik måte for småbarnsforeldre og foreldre til konfirmanter, men er like fullt ment å fange opp foreldres holdning til at kirken skal legge vekt på miljøspørsmål. Småbarnsforeldre ble spurt om verdien av ansvaret for jordkloden og konfirmantforeldre om miljøspørsmål og vern av skaperverket. Langt flere småbarnsforeldre mener at det er viktig at kirken formidler et miljøengasjement enn konfirmantforeldre.

Temaet nattverd engasjerer mange i kirken. Som vi har sett er bruk av nattverd i gudstjenesten og tiltak for å få flere til å gå til nattverd et aktuelt tema for ansatte og frivillige i menighetene. I to av de studerte menighetene er det ulike oppfatninger om bruken av nattverd. I Viken menighet er det flere som er uenig i at nattverden ikke knyttes til skriftemålet. Åsen menighet har et sterkt fokus på å gi barn opplæring i nattverd, og legger praktisk til rette for at barn skal delta i nattverdsfeiringen. Noen foreldre synes dette er fremmedartede og lar være å delta i nattverden selv om deres barn gjør det. At nattverd er kontroversielt i mange menigheter er nok årsaken til at forholdsvis få konfirmantforeldre og foreldre til barn er opptatt av at kirken skal vektlegge nattverd i formidlingen.

Det er stort samsvar mellom foreldres oppfatning av hva som er viktig at ungdommen lærer i konfirmasjonsundervisningen og hva konfirmanter faktisk sitter igjen med etter konfirmasjonstiden. I følge konfirmantforeldrene har åtte av ti foreldre (83 %) inntrykk av at barna deres har lært det de som foreldre anser som viktig i konfirmasjonstiden.

Konfirmasjon skaper en forskjell for konfirmantene (Høeg 2009, Niemela 2010). I løpet av konfirmasjonstiden deltar konfirmantene i mange trospraksiser og rituelle handlinger. Deres forhold til gudstjenester, andakter, bønn og nattverd endrer seg i løpet av konfirmasjonstiden. Et eksempel på det er konfirmantenes holdning til selve konfirmasjonsdagen med konfirmasjonsgudstjeneste og fest i etterkant med familie og venner. Den familiære siden ved konfirmasjon (en høytidelig dag sammen med venner og familie) var for mange konfirmanter et viktig motiv for valg av konfirmasjon, sammen med den materielle siden (å få penger og presanger). For ganske få konfirmanter var gudstjenesten med velsignelse et viktig motiv. På slutten av konfirmasjonstiden er alle de tre sidene ved konfirmasjonsdagen (den familiære, gudstjenestelige og den materielle) av betydning for mange konfirmanter. Sett i forhold til hvordan disse sidene ble målt som motiv for konfirmasjon, har økningen i vurderingen av den rituelle dimensjonen (den familiære og den gudstjenestelige) økt mest i verdi (Høeg 2009).

Tabell 24 Motiver for konfirmasjon (Stilt til konfirmantene på begynnelsen av konfirmasjonstiden). Prosent

For å ha en fin markering med familie og venner på konfirmasjonsdagen	58
For å få penger og presanger	52
For å bli velsignet på konfirmasjonsdagen	35

N = 2206-2233

Tabell 25 Holdninger til konfirmasjon (Stilt til konfirmantene på slutten av konfirmasjonstiden). Prosent

Når du tenker på konfirmasjonsdagen hvor viktig er det...	
å ha en fin markering med venner og familie på konfirmasjonsdagen	89
å få penger og presanger på konfirmasjonsdagen	75
å bli velsignet på konfirmasjonsdagen på konfirmasjonsdagen	62

N = 2292-2298

I konfirmasjonstiden er det ungdommen det dreier seg om og ikke foreldrene. Følgelig er det konfirmantene som står i sentrum for kirkens undervisning, kommunikasjon og samhandling. Foreldre lever sammen med konfirmantene i hverdagen og følger konfirmasjonstiden fra sidelinjen. Hvis ikke foreldrene bidrar i konfirmasjonstiden med planlegging og gjøremål, danner de seg oppfatninger av barnets konfirmanttid gjennom informasjonsmøter og gudstjenester, men stort sett skjer det nok på grunnlag av det konfirmanten selv formidler. Ut fra foreldrenes oppfatninger skaper ikke konfirmasjonstiden stor interesse for kristendommen for mange av konfirmantene. Bare en liten andel ungdom (4 %) har blitt mye mer interessert i kristendommen enn de var før. Fire av ti foreldre sier at det har vært en forandring mot *noe* mer interesse og nesten halvparten mener at det verken har skjedd en endring mot mer eller mindre interesse. Ganske få foreldre oppgir at konfirmanten har blitt mindre interessert (3 %) og noen få foreldre vet ikke (6 %).

Fokuset i konfirmasjonstiden skal være på å "gi en helhetlig oversikt over et møte med troens innholds-, praksis- og fellesskapsdimensjoner i dialog med konfirmantens livsspørsmål" (Gud gir – vi deler 2010:23). Læring gjennom sosialt samvær og kristne trospraksiser hvor konfirmantenes egne spørsmål og funderinger kommer til uttrykk kan oppsummere innholdet i konfirmasjonstiden. Tabellen nedenfor (Tabell 26) forsøker å dekke konfirmasjonstidens ulike dimensjoner ved å spørre foreldrene om hva de mener er det viktigste kirken kan bidra med. Spørsmålene er noe overlappende

med tabell 25, da det også her spørres etter innholdet i konfirmasjon og hvilke av de mange sidene ved undervisning og samvær som bør prege konfirmasjonstiden og konfirmantenes utbytte.

Tabell 26 Det viktigste kirken kan gi konfirmantene er... (Kan sette inntil fire kryss). Prosent

	Prosent
En fin tid sammen med andre ungdommer	80
Kjennskap til kirken og kirkens arbeid	67
Større fortrolighet med innholdet i Bibelen	33
Hjelp til å velge livssyn	33
Kristen tro	30
Hjelp til å finne sin egen vei til Gud	31
Hjelp til å bli sosialt moden	30
Hjelp til å leve etter de ti bud	13

N= 180

Foreldrene er samstemte i synet på at det viktigste kirken kan gi konfirmantene er en fin tid sammen med andre konfirmanter. Foreldrenes vurdering av et godt sosialt miljø blant ungdommen er sammenfallende med konfirmantenes egne holdninger til konfirmasjon. Både når det gjelder motiver for konfirmasjon og utbytte av konfirmasjon er de fleste konfirmanter opptatt av den sosiale siden ved konfirmasjonstiden. Tre sider ved den sosiale dimensjonen ble målt hos konfirmantene. Dette gjaldt å oppleve mye action, være sammen med venner og bli kjent med jevnaldrende og oppleve fellesskap med andre konfirmanter. Å oppleve fellesskap med andre konfirmanter var konfirmantene i størst grad var motivert for. Av de sosiale faktorene var det også fellesskapsfaktoren som flest konfirmanter som på slutten av konfirmasjonstiden mente at de hadde fått innfridd (Høeg 2009).

Bibelkunnskap, hjelp til å velge livssyn, få en kristen tro og finne sin egen vei til Gud er omtrent hver tredje mor eller far opptatt av at kirkens skal gi konfirmantene. Sammenligner vi igjen foreldre og konfirmanter kan vi på grunnlag av konfirmantundersøkelsen fra 2007 se at konfirmantene er mer opptatt av de spesifikt religiøse sidene ved konfirmasjon, både som motiv for konfirmasjon og i holdninger til hva konfirmasjon er enn deres foreldre (Høeg 2009).

8 MOTTATT MATERIELL TIL BRUK I HJEMMET

Ut fra listen over tilbud som foreldrene anså som gode tilbud når barna vokste opp (se Tabell 22) vet vi at blant de fire aktuelle aktivitetene/arrangementene som foreldrene kunne krysse av for var det bare hver femte mor eller far som hadde satt et kryss ved å få tilsendt litteratur, CDer, DVDer til bruk i hjemmet. Blant foreldrene som har barn som er født mellom 1998 og 2011 har ikke flere enn hver tredje forelder mottatt materiell til bruk i hjemmet.

Tabell 27 Mottatt materiell til bruk i hjemmet. Prosent

	Prosent
Ja	33
Nei	58
Vet ikke	9
Total	100

N= 436

Blant de som har mottatt materiell er det mange som har anvendt det, men få foreldre som har gjort det i særlig stor utstrekning.

Tabell 28 Anvendt tilsendt materiell. Prosent

	Prosent
Ja, mye	12
Ja, litt	75
Nei	11
Vet ikke	3
Total	100

N= 145

Få foreldre er kritiske til materialet de har fått fra kirken. Langt på vei de fleste har et positivt inntrykk av det. Av de som har svart på spørsmålet har flest foreldre krysset av at de synes det var interessant og dernest lærerikt. Hver tredje forelder synes det var inspirerende (se Tabell 29). Utfordringen for kirken er tydeligvis ikke å lage et bedre informasjonsmateriell, men heller å motivere, legge til rette og gjøre det naturlig å bruke materialet. Ut fra tabell 28 ser vi at det er få som har brukt materialet mye. Samtidig er det få som ikke har anvendt det i det hele tatt, noe som viser at de fleste tester ut det barna mottar fra kirken i alle fall minst en gang. Det er også bare 4 prosent av foreldrene som vurderer materialet som vanskelig å forstå, noe som tyder på at det utdelte materialet i stor grad er tilpasset målgruppen og at det fungerer etter hensikten.

Tabell 29 Syn på mottatt materiell. Prosent

(Kan sette inntil 3 kryss)

	Prosent
Interessant	50
Alt for omfattende	3
Overfladisk	10
Inspirerende	23
Lærerikt	39
Vanskelig å forstå	4

N= 125

8.1 TYPE MATERIELL TIL BRUK I HJEMMET

Type materiell som deles ut skal rapporteres i ressursbanken. Ut fra hva menighetene her har rapportert ser vi hva slags materiell som deles ut på samlinger eller sendes til hjemmet.

Tabell 30 Type materiell til bruk i hjemmet

Type materiell	Antall 2010	Antall 2011
Bøker	507	946
Folder, brosjyre	176	108
Musikk, CD	130	101
Lys, smykke, annet materiell	5	137
Bilder, plakat	44	59
Film, DVD	28	43
Smekke, T-skjorte, sekk, spisebrikke	7	33
Dåpsperm, kalender	2	4
Diplom, sertifikat	2	11

Kilde: Ressursbanken

Tabellen ovenfor er relativt mangelfull på grunn av at emnefeltet *type materiell* bare er fylt ut av 148 enheter i 2010 og ennå færre i 2011. I 2010 har 213 enheter latt være å besvare dette feltet, mens tallet er 318 i 2011.

På grunn av at svært få menigheter har fylt ut dette feltet har vi derfor valgt å gå inn i alle tiltak for 4- og 6-åringer i de menighetene som har slike tiltak. Det samme har vi gjort dersom det i type tiltak for 4- og 6-åringer nevnes utdelinger. På begge disse feltene har vi sjekket type materiell som er utdelt. En del menigheter nevner ikke type materiell, bare at de har utdelinger. Da har det ikke vært mulig å ta disse menighetene med i beregningen.

Tabell 30 viser en stor overvekt av bokutdelinger. Dette er hovedsakelig 4-årsbøker, som de aller fleste deler ut. Bøker til seksåringer, konfirmantbibler, Det nye testamente og barnebibler er også vanlig, samt billedbøker til mindre barn. Noen menigheter deler også ut CD-er istedenfor 4-årsbøker. Noen menigheter nevner også at de deler ut salmebøker til barn. Tallene for 2011 er vesentlig høyere enn 2010 på bøker. Det kan komme av at flere er i gang med 6-årsutdelinger og også utdelinger til andre årskull. Av filmer er det Kirkerottene som brukes hyppigst. Ellers er det også noen som deler ut plakat eller bilde til å ha over sengen til barnet i forbindelse med dåp. Folder og brosjyrer er også vanlig å dele ut i forbindelse med dåpen. I 2011 ser vi også at det er en del som deler ut dåpslys og dåpsklut. Tallene er nok vesentlig høyere for dette både i 2010 og 2011, men på grunn av mangelfull rapportering her har det ikke vært mulig å gå inn i hver enkelt plan for å sjekke hva som deles ut.

Vi har også sett på type materiell i de seks casemenighetene. Tabellen under viser hvilke utdelinger som foregår ut fra alderstrinn.

Tabell 31 Utdeling av materiell casemenigheter i 2011

	Åsen	Skogen	Sletta	Lien	Viken	Dalen
0 år	Innrammet bønn, Dåpsperm (CD)	Folder Dåpslys Sanghefte Plakat	Dåpsbok	Bok	Brosjyre Barnebibel Dåpslys Diplom	Brosjyrebrev Dåpslys CD Sanghefte
1-5 år	3 Brev Sanghefte	Kveldsbønn Velsignelse Fadervår	Smekke CD Bok plakat	Bilde CD Bok Krone	Hilsen i posten	Bok Sangark Brosjyre
4-åringer	Bok	Bok	Bok	Bok	Bok	Bok
5-åringer			Male- og tegnebok			
6-årsbok	Bok	Bok	Bok	Bok	Bok	Bok
7-åringer			Kristuskrans			
8-åringer			Diplom Lage påskebok			
9-åringer	Bok					T-skjorte
10-åringer	Bibel/ny-testamente				Bibel	Bok
11- åringer (evt. i forbindelse med Lys våken)			Nytestamente	T-skjorte Refleks	T-skjorte	
Tårnagentene			Diplom	Bok		Buff
Annen utdeling av materiell til barn/ungdom under konf.alder				Skrivesaker bibel- leseplan		
Konfirmant	Kristus-krans Hefte		Bibel	Bibel		Sølvkors

Av tabellen ser vi at det også i disse menighetene er bokutdelinger som dominerer. Til sammen har de seks menighetene 26 slike utdelinger. Dette samstemmer med inntrykket fra ressursbanken om at det er bokutdelinger som er i stor overvekt. Alle de seks menighetene har også innført utdeling av 4- og 6-årsbok. De gir også dåpsgaver, og fire av menighetene gir gaver til konfirmantene. Selv om det er bokutdelinger som dominerer her er også CDer og tekstiler med trykk eller smykker noe barn og unge får med seg i trosopplæringsløpet. Det ser også ut til at det er tette oppfølging i form av utdelinger og utsendelser de første årene, og at dette avtar noe etter seksårsalderen. Dette skyldes at man de fleste steder har valgt å starte opp med tiltak for de yngste og tenker å bygge ut reformen år for år slik at det til slutt er i gang tiltak for alle de ulike årsklassene fra 0-18.

Det meste av materialet deles ut i forbindelse med samlinger, klubber eller gudstjenester i kirken. De første årene praktiseres også gave i posten eller ved hjemmebesøk i disse menighetene. Det meste av materialet stammer fra Iko-forlaget, men også bøker fra Bibelselskapet, Verbum og Søndagsskoleforbundet anvendes i casemenighetene. Det ser ut til at menighetene velger materiell ut fra kvalitetskriterier, ikke pris. De fremhever at kvalitet er viktig for dem og de vurderer at materialet som deles ut som holder et høyt nivå og at det ivaretar deres målsettinger og visjoner for trosopplæringen. Man er også interessert i tilbakemeldinger fra brukerne om deres vurdering av

materiellet. Noen menigheter får slike vurderinger på mail eller muntlig, men de er ikke i gang med noen systematisk evaluering av materialet ennå.

8.2 VURDERING AV MATERIELL

I forbindelse med trosopplæringsreformen er det utarbeidet en del materiell og også "skreddersydde" opplegg lik Lys våken og Tårnagent. I tillegg legger man stor vekt på lokal tilpasning i reformen og innenfor de ulike oppleggene ligger det også en rekke valgmuligheter. I casemenighetene har ansatte pekt på at det er enklest å få med seg frivillige på slike "skreddersydde" opplegg som de kan gå rett inn i, og ut fra vurderingene i ressursbanken ser man også at flere menigheter ønsker seg flere slike opplegg som kan kjøpes og anvendes på nye tiltak.

Tabellen nedenfor viser menighetens vurdering av behov for nytt materiell fra 2010. For 2010 har mange menigheter felles rapporter for hvert sokn, derfor er tallene her noe lave. Det er 180 rapporter som har svart på dette feltet. 41 av disse er fornøyd med det materiellet som finnes, eller har ikke kommet så langt i utviklingen i reformen at dette er aktuelt. En del presiserer også at de har hatt stor glede og nytte av opplegg som Lys våken og Tårnagent. Det er det også 142 rapporter som ikke har besvart dette punktet. Vi har valgt ikke ta med 2011 her på grunn av manglende rapportering på dette punktet.

Tabell 32 Behov for utvikling av nye typer materiell

Type materiell	Små barn	Mellomfasen	Ungdom	Voksne
Planer /opplegg for gudstjenester og samlinger	13	13	22	
Skreddersydde opplegg	10	10	13	
Idébanker på nett, nyhetsbrev, sosiale medier	5	6	5	1
Logoer, brosjyrer, maler	5	5	5	
Dataspill, filmer	5	4	6	
Musikk, sang- og salmebøker som er bedre tilpasset	5	5	4	
Materiell som er tilrettelagt for funksjonshemmede, spesielle behov	4	4	4	1
Materiell på nynorsk, samisk	4	4	4	
Mer tilrettelagt barne- ungdomsbibel med materiell	4	1	4	
Artefakter, accessories med trosbudskap	4	2	3	
Opplegg tilpasset høytider	2	3	2	
Hefter, forklaringer til reformen	2	2	2	
Tilpassede bøker til utdeling	1	2	2	
Ledermateriell			1	3
Bedre rapporteringsverktøy, evalueringsverktøy				4

Kilde: Ressursbanken

I rapporteringsfeltet nevnes økonomi flere ganger. Mange menigheter ønsker seg rimeligere materiell og også gratismateriell som kan deles ut som reklame for trosopplæringsreformen. Ellers nevnes materiell tilpasset ungdom både i forbindelse med bibelstudieopplegg, gudstjenester og mer skreddersydde breddetiltak som viktige behov. Som vi tidligere også har vært inne på i denne rapporten har trosopplæringsreformen til nå hovedsakelig nådd ut til barn frem til

konfirmasjonsalderen. Fasen etter konfirmasjonsalderen står som en særskilt utfordring for mange menigheter og her ønsker man seg gode opplegg og spesialtilpassede ressurser.

8.3 FELLES SAMLINGER MED UTDELING I KIRKEN

Ressursbanken beskriver ulike samarbeidstyper mellom menighet og hjem. De menighetene som har svart på dette punktet har fremhevet ulike typer samarbeidsrelasjoner. Vi har gjennomgått alle de 503 svarene fra 2010 og 490 fra 2011, og ut fra disse har vi forsøkt å lage en tabell som viser ulike typer samarbeidsrelasjoner i menighetene. 80 menigheter har ikke besvart dette punktet i rapporten for 2010 og 107 har ikke besvart for 2011.

Tabell 33 Typer samarbeid hjem-menighet

Type samarbeid	Antall samarbeidsformer 2011	Antall samarbeidsformer 2010
Felles samlinger med foreldre og barn i kirken	222	314
Utdeling av materiell til hjemmet	206	238
Samtaler og kurs, foreldremøter	196	241
Praktisk samarbeid	116	116
Evaluering	65	62
Planarbeid som involverer foreldre	29	46
Komiteer, råd, utvalg	36	28
Samarbeid om innhold, forkynnelse	36	20
Hjemmebesøk	14	15
Undersøkelser, intervju	7	7

Kilde: Ressursbanken

De fleste menighetene viser til flere typer samarbeidsformer, mens en del av utfyllingene gir så generelle beskrivelser at det ikke er mulig å si noe om hvordan de konkret ivaretar samarbeidet med hjemmet.

Av tabellen ser vi at felles samlinger med foreldre og barn i kirken er den vanligste samarbeidsformen. Her nevnes ofte gudstjenester i forbindelse med trosopplæringstiltak hvor hele familien inviteres til å delta, ofte kombinert med utdeling av materiell. Også aktiviteter som babysang i kirken, samlinger for yngre barn med foreldre inngår her. Utdelingen av materiell er en type samarbeidsform som mange nevner her. Bøker, CDer, dåpsperm er de viktigste typene materiell som deles ut til hjemmet, og som nevnt, foregår denne typen utdelinger som oftest på samlinger i kirken.

Av samtaler, kurs og foreldremøter er det dåpssamtalen som de fleste menighetene fremhever. En del praktiserer også foreldremøter, ofte i forbindelse med konfirmasjonen. Foreldrekurs og foreldresamlinger nevnes også som viktig i flere menigheter.

Foreldre er involvert i praktisk samarbeid med menigheten, og lite i arbeid med planer, innhold og forkynnelse.

Av tabellen ser vi at undersøkelser i form av foreldreintervjuer og generelle spørreundersøkelser er lite brukt. De menighetene som nevner dette bruker det for å forsøke å kartlegge foreldres ønsker og behov i forbindelse med oppstart av trosopplæringstiltak.

Hjemmebesøk er også en lite anvendt form for samarbeid. Det skjer hovedsakelig på mindre steder og ofte i forbindelse med dåp ved at presten kommer hjem, eller ved utdeling av gave fra menigheten på dåpsdagen.

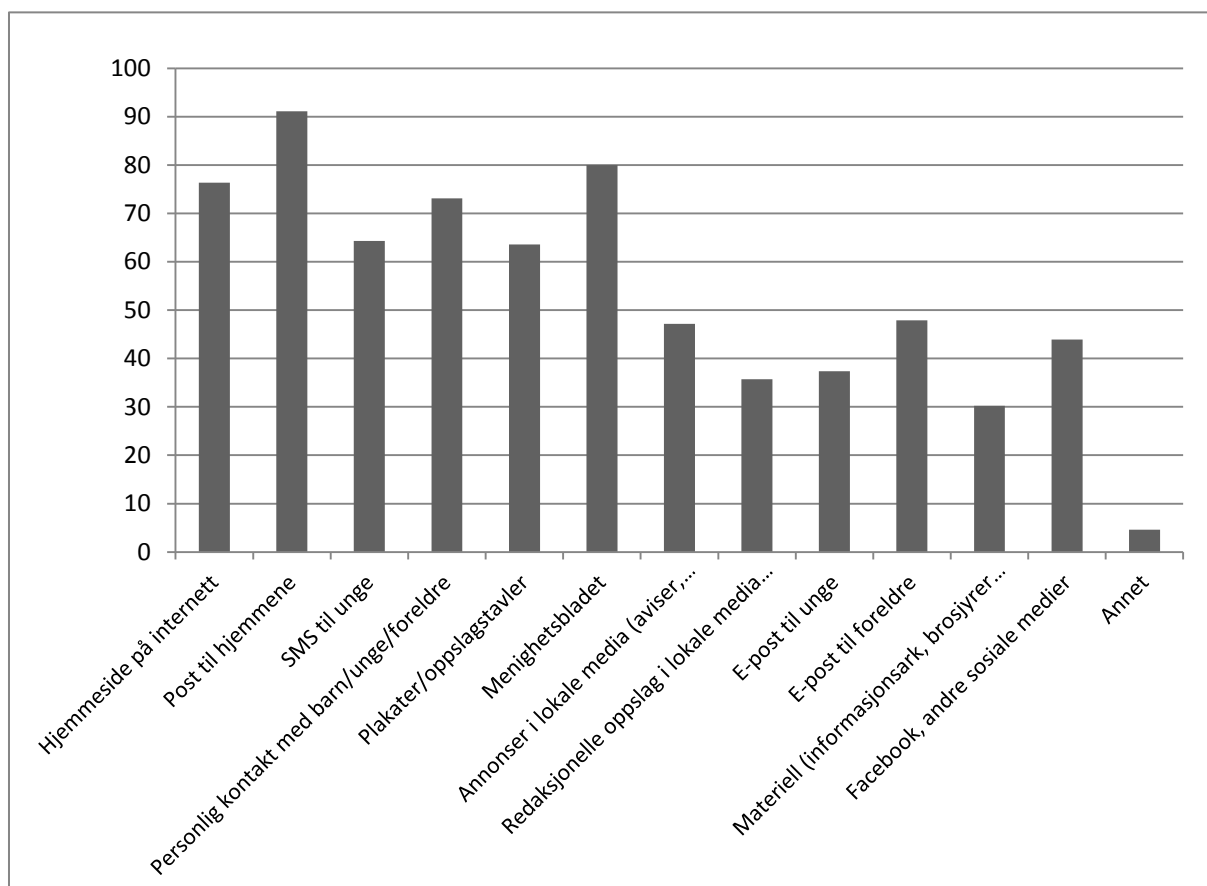
9 INFORMASJON

9.1 ANSATTES BRUK AV INFORMASJONSKANALER

De ansatte tar i bruk mange informasjonskanaler for å informere barn, unge og foreldre om trosopplæringstilbudet, men fortsatt er det de tradisjonelle informasjonskanalene som er de mest brukte. Ut over post til hjemmet og menighetsbladet seiler hjemmesiden opp som den tredje mest brukte måten å informere på, og personlig kontakt med barn/unge/foreldre som den fjerde mest brukte kanalen.

Når menigheten skal informere foreldre er det vanligere å bruke e-post enn det er i kontakten med ungdom. Menigheten kontakter ungdom i større grad ved hjelp av SMS enn e-post. Nesten to av tre ansatte sier at de kontakter ungdom via SMS. Kirken bruker også sosiale medier i kontakten med foreldrene. Fire av ti menigheter (44 %) bruker Facebook eller andre sosiale medier når de skal informere. Nå har vi ikke spurt spesielt om dette er mer utbredt i kontakten med ungdom enn i kontakten med foreldre, men skal en dømme ut fra den informasjonen mange menigheter har om sitt ungdomsarbeid, ser det ut til at flere og flere bruker Facebook for løpende informasjon om tilbud og arrangementer.

Figur 6 Kanaler menigheten benytter for å informere barn, unge og hjem om trosopplæringstilbudet

N= 231

Muligens vil vi i framtiden se at menighetene i større grad gjør bruk av Facebook for å informere ungdommen, og at Facebook vil supplere eller overta for e-post. Den nasjonale trenden viser at nordmenns brukervaner har forandret seg og forandrer seg fortløpende. I følge Post- og teletilsynets undersøkelse fra andre kvartal 2011 snakker nordmenn mindre i telefonen og sender færre SMS-meldinger enn tidligere, og gjør mer bruk av sosiale medier. Skal Den norske kirke være i takt med tiden, er det derfor viktig å kjenne nordmenns kommunikasjonsvaner og bruke de samme kanaler som de fleste bruker for kontakt og informasjon. Ikke minst gjelder det å intensivere bruken av de sosiale mediene i kontakt med ungdom. Post- og teletilsynets undersøkelse viser at ungdom 15–25 år er den store brukeren av sosiale medier. 88 prosent bruker sosiale medier daglig. På tross av at bruken avtar med alderen, bruker også mange voksne sosiale medier daglig. Henholdsvis 60 prosent av voksne mellom 26 og 35 år og 40 prosent mellom 36 og 45 år gjør det så ofte som hver dag (Befolkningens bruk av elektroniske kommunikasjonstjenester 2011:21).⁵ Det vil si at kirken gjennom sosiale medier både kan nå mange ungdommer og foreldre med barn som er i kontakt eller ønsker kontakt med kirken.

⁵ Rapporten fra Post- og teletilsynet (PT) analyserer hvordan befolkningen i Norge benytter de viktigste elektroniske kommunikasjonstjenestene. PT legger to ganger i året fram statistikk som viser hovedtrekk ved utviklingen i markedene for elektroniske kommunikasjonstjenester. Målgruppen for undersøkelsen er forbrukere på ekomarkedet. Undersøkelsen er gjennomført blant personer mellom 15 og 85 år og hadde en oppslutning på 24 %.

Undersøkelsen om nordmenns bruk av elektroniske kommunikasjonstjenester gir også interessante opplysninger om de ulike aldersgruppenes vaner, noe som er viktig å legge merke til for dem i kirken som er engasjert i trosopplæring. Undersøkelsen viser at det er betydelige forskjeller i hyppighet i bruk av SMS mellom aldersgruppene. Generelt bruker få nordmenn sjeldent eller aldri SMS, med unntak for aldersgruppene fra 66 år og oppover, hvor bare 33 prosent bruker det daglig. 86 prosent av ungdom 15–25 år sender eller motta SMS daglig, 11 prosent ukentlig, 2 prosent sjelden og 1 prosent vet ikke eller har ikke svart. Den daglige bruken av SMS avtar hurtig med stigende alder. I de tre yngste aldersgruppene (15–25 år, 26–35 år, 36–45 år) er andelen daglige brukere på over 80 prosent. I de eldre aldersgruppene er den andelen betydelig lavere (Befolkningens bruk av elektroniske kommunikasjonstjenester 2011:18).

I de studerte menighetene er det store variasjoner i hvordan man kommuniserer med deltakerne. I Åsen menighet bruker organisten aktivt SMS-meldinger for å informere barn og deres foreldre om koret. Både i forkant av øvelser og opptredener går kontaktene på SMS. Organisten synes at det fungerer bra, og at det er helt påkrevd for at menigheten skal kunne ha kor. Korene i Åsen er små, med ca 10 korister pr kor. Tatt i betraktning de små korene, er det trolig helt nødvendig at korister og foreldre får tett oppfølging. Når mer enn én skulle glemme øvelse eller opptreden vil lett fraværet blir så stort at koret kan gå i oppløsning.

I mindre sammenhenger fungerer SMS godt, men det er ressurskrevende for ansatte å sende ut til over 100 konfirmanter til hver samling. Dette gjøres i Sletta menighet. En ansatt beskriver hvordan alle konfirmantene får:

“en påminnelse før, det er gjerne samme dagen da. Ikke sant, husk sånn og sånn, og så sees vi i kveld. Et eller annet sånn. Og så går det jo ut informasjon på foreldremøtet, og så går det ut informasjon på e-post, med også da påminnelser. Det er kanskje en av de store frustrasjonene da, hvis en kan si det sånn, i jobben, ikke sant, det har vi ikke fått, den har ikke fått den informasjonen, nei vel, og så går vi på e-post da, ikke sant. Så det er på en måte, jeg får jo beskjed på min maskin hvis noe ikke er sendt. Ikke sant.”

I Skogen menighet brukes også SMS i forbindelse med korvirksomhet. Disse korene er relativt store, og også her er de stadige påminningene ressurskrevende. Informasjonsutvekslingen tar tid og oppleves til tider svært frustrerende. Likevel mener en ansatt i Sletta menighet at det er nødvendig med så tett oppfølging av de unge, ellers møter de ikke opp. Ofte bruker de her en kombinasjon av SMS og e-post til foreldre, hvor de bruker SMS til å minne foreldrene på at de har mottatt en e-post.

På mindre steder hvor de fleste kjenner hverandre, er den personlige informasjonen den mest effektive. Slik beskriver organisten i Viken menighet hvordan det er enklest å rekruttere. Det hjelper å bli kjent med folk, og derfor er det også noe frustrasjon blant de ansatte her fordi de mener trosopplæringsreformens punktuelle karakter gjør at de ikke får et personlig forhold til foreldrene slik de gjør det med kontinuerlige tiltak. Samtidig når de flere, men det blir ofte med det ene tiltaket i året. Presten i Viken forteller at han kjenner nesten alle småbarnsforeldrene i menigheten og at “det er klart det betyr noe for når du inviterer til disse større tingene spesielt, når de føler at de kjenner meg så er det på en måte lettere å sende av gårde, ungene sine. Det er ikke bare til en, kan du si, en anonym menighet, men det er personer der de kjenner”. Denne typen kontakt på mindre steder skaper en type tilhørighet og trygghet i forhold til kirken, og terskelen for å si nei til slike tilbud blir selvsagt også større gjennom personlig kontakt. En slik personlig kontakt brukes også i Åsen menighet, her ringer de ofte for å minne foreldrene på trosopplæringstiltak. Åsen er også ei mindre

bygd hvor mange kjenner hverandre, noe som gjør det mer naturlig med personlig kontakt enn på større steder.

I intervjuene med de ansatte fremgår det blant annet at det i starten har vært vanskelig å vite hvordan man skal informere foreldrene om selve reformen før den faktisk er innført. En ansatt i Sletta menighet beskriver hvordan denne usikkerheten kom til uttrykk hos foreldrene på følgende måte:

“(…) altså vi skulle jo hente ungene i barnehagen, og vi skulle jo liksom ha de i ”kjerka”, og undervise de der og levere de tilbake. Og da var det litt sånn usikkerhet tror jeg, i foreldregruppen, om hva dette er for noe, ikke sant. Hva er dette? (...)så jeg tror nok informasjonen er god, men det er det å på en måte for foreldrene å se sammenhengen i dette, hva er dette egentlig. Og det er jo ikke så lett, når vi på en måte ikke har denne veggen foran deg, og kan se helt konkret hvordan vi skal jobbe systematisk med trosopplæring i mange år framover.”

Informanten beskriver hvordan foreldrene reagerte med tilbakeholdenhet overfor noe de opplevde som nytt i menigheten. Han mener det tar tid å innarbeide nye tiltak, og å få ut tilstrekkelig informasjon om dem. Spesielt er det et dilemma i forhold til hvor mye informasjon som skal sendes ut om selve reformen. Det handler om å tilpasse mengden slik at foreldrene leser den, samtidig som de må få nok informasjon til å se sammenhengen. I Sletta menighet har de også vært opptatt av at de ikke ville gi ut for mye informasjon før planen var godkjent, derfor vet ikke foreldrene så mye om selve reformen ennå, fordi det er så nytt. Flere informanter presiserer også at de er opptatt av kvaliteten på informasjonen som sendes ut. Presten i Sletta sier dette handler om:

“(…)kvalitet på den måten at vi har styr på allergier, transport og ordentlig kontakt med hjemmet, og fullmakt til barnehage og skole og tydelig informasjon i brev og at en tilrettelegger for alle, altså at det skal være kvalitet på det. Det tenker vi er veldig viktig i forhold til å få et godt rykte og at ungene selv og foreldrene har lyst til å være med.”

Informasjonen må være ryddig, informativ og inkluderende, samtidig som den også skal fenge barna. Ofte sendes det personlige invitasjoner til barna i posten med utfyllende informasjon til foresatte. Kirken må konkurrere med mange andre tilbud og derfor er det viktig at den informasjonen som kommer holder best mulig kvalitet. En ansatt i Lien menighet sier:

“Skal kirken være relevant, så må det være bra. Og så har begge kirkene tradisjon for å være åpne og inkluderende fellesskap, som ønsker å legge til rette for hele mangfoldet av folk med både sosiale evner og seksuelle legning og kognitive egenskaper. Så dette her med å være inkluderende, når vi inviterer så står det at trosopplæring er for alle og det vil legges til rette for alle behov. Så det er noe som både har blitt fokusert på selvølgelig fra sentralt hold, men som en hadde det meste her fra før også, i kirkene her.”

I forhold til utsendelse av brev påpeker flere ansatte at medlemsregistrene er dårlig oppdatert. Dette fører til at det sendes ut en del informasjon til mennesker som er utmeldt av Den norske kirke, og at tilflyttere ikke får den informasjonen de skal ha.

9.2 FORELDRES HOLDNINGER TIL KIRKENS INFORMASJONSARBEID

De fleste foreldre har mottatt informasjon om kirkens tilbud til barn og unge. Tre av fire foreldre har fått informasjon, mens én av fire har ikke fått det. Når vi spør foreldrene om hva de synes om informasjonen, kan fire av fem svare på spørsmålet fordi de har sett på eller har kjennskap til den informasjonen de har fått tilsendt. Av de som har sett på informasjonen synes de fleste den er bra (62 %) og hver tiende er meget godt fornøyd. Dette tilsvarer den andel som kommer fram i andre sammenhenger når kirkens medlemmer har blitt spurt om hva de mener om informasjonen fra kirken.

Tabell 34 Holdning til informasjon. Prosent

	Prosent
Meget bra	9
Bra	62
Hverken eller	27
Dårlig	1
Meget dårlig	1
Sum	100

N= 353

I Innbyggerundersøkelsen fra 2010, som ble utført blant kirkens medlemmer som har hatt erfaring med kirken som pårørende eller som bruker, får også kirken generelt gode anmeldelser for sitt informasjonsarbeid. Medlemmene synes det er lett å finne fram til informasjon om kirken og å finne fram til veiledende informasjon om dåp, konfirmasjon osv. De mener også at de ansatte i stor grad gir nødvendig informasjon. Når det gjelder informasjonskanalen Den norske kirkes internettside, og medlemmenes generelle vurdering av den, er 69 prosent av medlemmene bare delvis fornøyd (Difi-rapport 2010).

På spørsmålet i foreldreundersøkelsen om hva foreldrene synes om informasjonen de har fått fra Den norske kirkes internettside er holdningene langt mer positive enn i Innbyggerundersøkelsen. I foreldreundersøkelsen svarer åtte av ti at informasjonen er meget bra eller bra. Den høye andelen som svarer at de er godt fornøyd må sees i lys av at få foreldre har erfaring med kirken på dette området. Bare 22 prosent i foreldreundersøkelsen har søkt eller fått informasjon om kirkens tilbud til barn og unge via hjemmesidene. De aller fleste har med andre ord ikke benyttet seg av denne informasjonskanalen.

Innbyggerundersøkelsen er en representativ undersøkelse blant brukerne av kirken, deriblant den gruppen som foreldreundersøkelsen omfatter. I vårt tilfelle foreldre som har barn i dåpsalder og foreldre som har barn i konfirmasjonsalder, i tillegg til foreldre til 9-åringer. I og med at utvalgene har flere likhetstrekk, er det verdt å merke seg resultatene fra innbyggerundersøkelsen. At syv av ti bare er delvis fornøyd med kirkens hjemmeside, peker på at kirken må intensivere arbeidet med denne informasjonskanalen.

Både de menighetene som driver med informasjonsformidling til andre menighetsmedlemmer og vanlige menighetsmedlemmer som sørger for informasjonsinnhenting om menigheten anvender tradisjonelle i valg og bruk av informasjonskanaler. Menighetsbladet er en viktig informasjonskanal for foreldrene. Bortsett fra de som ikke får menighetens menighetsblad i posten (én av ti foreldre),

leser nesten alle andre menighetsbladet. Også tidligere undersøkelser, som er representative for kirkens medlemmer, rapporterer om at medlemmene leser menighetsbladet (Folkekirke 2000). Mye taler derfor for at kirkens aktive informering av tilbud til barn og unge gjennom menighetsbladet ikke er formålsløs. Hvis menighetene fortsatt ønsker å nå foreldre med informasjon om trosopplæringen, bør de derfor fortsette å legge arbeid i dette informasjonskrivet.

Menighetens bruk av menighetsbladet til å informere om trosopplæringen og foreldres bruk av menighetsbladet, kan ikke tjene som en støtte til ikke å arbeide med moderne informasjonskanaler, slik som Internett. Det finnes flere gode argumenter for å ha en informativ, appetittvekkende og pedagogisk oppbygd hjemmeside. For det første kan foreldrene finne løpende oppdatert informasjon når på døgnet en måtte ønske det. For det andre kan informasjonsmengden være stor, men ikke nødvendig å forholde seg til hvis søkeverktøyet er godt. Og for det tredje er det foreldrene som søker informasjon fra kirken, og ikke kirken som henvender seg til foreldrene. Det siste argumentet er viktig når vi ser på tabellen nedenunder. Ikke alle foreldre ønsker at kirken skal være for påtrengende i sin informasjon til foreldrene. Godt og vel hver fjerde mor eller far vil bare ha informasjon av og til, hver femte en sjelden gang og nesten hver tiende vil ikke motta informasjon.

Tabell 35 Holdninger til å motta informasjon fra kirken om tilbud for barn/unge. Prosent

	Prosent
Jeg ønsker å motta informasjon av og til	37
Jeg ønsker å motta informasjon hver gang kirken har et tilbud	29
Jeg synes det er OK å få informasjon en sjelden gang	20
Jeg ønsker ikke å motta slik informasjon	8
Vet ikke	5
Totalt	99

N=515

9.3 KONFIRMANTFORELDRES INFORMASJONSBEHOV

Vi stilte to spørsmål til foreldrene om deres holdning til kirkens informasjon. Det ene spørsmålet gjaldt deres generelle holdning til informasjonen. På dette spørsmålet har vi sett (se tabell 32) at syv av ti var fornøyd. Dette spørsmålet ble stilt til alle foreldre. Til konfirmantforeldrene stilt vi også et spørsmål om hvorvidt informasjonen dekket deres informasjonsbehov. Mange foreldre er godt fornøyd med kirkens informasjon. Nesten syv av ti mener at informasjonen fra kirken har fullt ut dekket informasjonsbehovet.

Tabell 36 Holdninger til kirkens informasjon. Prosent

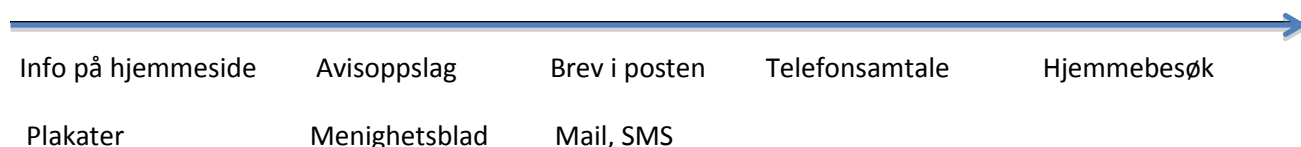
Informasjonen fra kirken har...	Prosent
fullt ut dekket mine behov	68
delvis dekket mine behov	23
ikke dekket mine behov	5
jeg kan ikke huske å ha mottatt informasjon om dette fra kirken	4
Sum	100

N= 171

9.4 INFORMASJONSKANALER OG RELASJONSBYGGING

De ulike typene informasjonskanaler som tas i bruk kan plasseres på en skala i forhold til grad av personlig kommunikasjon, samhandling og kontakt mellom menighet og hjem.

Grad av personlig kontakt

Man kan tenke seg plakater og informasjon på hjemmeside som de mest uforpliktende og minst personlige måtene å formidle informasjon på. Disse er nok også de minst tilgjengelige. Avisannonser og menighetsblad kommer hjem i postkassen til de fleste og leses av mange. Her er også informasjonen mer generell og retter seg mer generelt mot et årskull eller liknende. Brev i posten, mail og SMS er personlige henvendelser med navn, og brevene er ofte adressert med barnets navn. Her er det likevel ingen direkte kontakt mellom mottaker og avsender, slik det vil være i en telefonsamtale eller et hjemmebesøk.

De foreldrene vi har intervjuet som har deltatt på trosopplæringstiltak med sine barn er stort sett fornøyd med informasjonen de har mottatt. De fleste fremhever det å få brev i posten fra kirken som noe positivt. Noen er også inne og sjekker aktivitetstilbudet på hjemmesidene. Informasjonen i brevform eller på mail oppleves som god og informativ. I tillegg synes barna det er gøy om brevet er adressert til dem. Noen menigheter velger å skrive brev tilpasset barna som foreldrene kan lese opp for dem. Dette er en form for personlig kontakt disse foreldrene setter pris på og som nok har ført til at flere har valgt å sende barna sine på trosopplæringstiltak. Flere foreldre fremhever at det var det personlige brevet til barnet som gjorde utslaget for deltakelse på aktiviteten. Ei mor i Sletta menighet beskriver hvordan "de fikk en litt sånn gøy invitasjon, at dette her var spennende, at de skulle være etterforskere i kirken og liksom sånn da. Og det fenget han veldig. Og så agent, og så hadde de et sånn kodeord som de måtte pugge før de kom da" (Intervju med mor til 8-åring på tårnagenthelg). Hun beskriver hvordan denne informasjonen fra menigheten var utslagsgivende for at sønnen ønsket å delta på tårnagent, og hvordan de alle opplevde et positivt møte med kirken gjennom dette, selv om de ikke er aktive til vanlig. Ei mor i Lien menighet var også veldig positiv til brevet datteren fikk til 6-års klubb. Det var: "Nydelig sånn bilde liksom, og skrevet til barn også, på en veldig fin måte. Det er

jo halve stasen altså, å få brev i posten. Det er rett og slett skikkelig stas, når det bare er til henne. (...) Ja, så henger det på kjøleskapet og så gleder man seg.”

Den personlige henvendelsen til foreldre og barn i brevform ser altså ut til å vurderes positivt av foreldre som har deltatt på trosopplæringsaktiviteter. Også de som ikke er aktive i kirken til vanlig liker å få slik informasjon. I en hektisk hverdag blir dette en grei måte å holde seg orientert om hva som skjer i kirken på, og foreldrene har muligheten til å velge fritt om de ønsker å delta eller ikke. I tillegg opplever de seg som inkludert, og noen beskriver også hvordan de etter trosopplæringsreformen har fått mer informasjon om hva som skjer i kirken. Selv om kirkelige aktiviteter ikke er hovedprioriteten for mange foreldre mener flere at det er greit å få muligheten til å velge og å motta slik informasjon. Ei mor sier: ”Ja, når man er i statskirken så synes jeg jo ikke det er urimelig i det hele tatt. Jeg synes tvert i mot at det er viktig, for det er jo også, hvis man da ikke ønsker det, så er det kanskje lettere å ta det valget å melde seg ut?” Liknende resonnementer finnes også hos flere foreldre som ikke er kirkelig aktive, men som er positive til å motta informasjon fordi de har valgt å være medlemmer av statskirken. Tre foreldre fra Sletta menighet som ikke er aktive til vanlig, ønsker seg flere aktiviteter og mer informasjon. De mener slike invitasjoner er med på å gi dem et lite ”puff” til å delta på aktiviteter i kirkelig sammenheng, og synes det er flott at kirken er blitt mer aktiv på tilbydersiden for barn og unge. Ei annen mor fra samme menighet beskriver en liknende holdning. Hun sier familien ikke er aktive brukere av kirken, men at de stiller opp ”når en blir kalt inn.” I forhold til innkalling gjelder dette trosopplæringsaktiviteter med begrenset varighet. Ei mor i Lien menighet mener den økte informasjonen fra kirken er med på å aktivisere passive medlemmer:

”Jeg tror det er veldig viktig at kirken er sånn aktiv. Opplegget. Jeg tenker at vi er midt i målgruppen med en sånn aktivitet, nemlig vi som er i statskirken men er passive medlemmer. Eller oppleves som passive medlemmer fordi vi ikke er i de vanlige aktivitetene. Og da tenker jeg at nettopp sånne, en så konkret invitasjon, er veldig viktig og positivt.”

Flere foreldre fremhever at hverdagen er hektisk, og at de holder seg lite oppdatert på hva som skjer i kirkelig sammenheng. Gjennom personlige brev til barna får de et innblikk, og slike brev er i vår tid en sjeldenhet og oppleves derfor som noe positivt. Slike invitasjoner ser altså ut til å kunne bidra til at en del ikke aktive medlemmer melder seg på trosopplæringstiltak, og også ønsker å delta på flere aktiviteter i etterkant.

Informasjon som er god gjør deltakelse på tiltaket betryggende. I Sletta menighet har de lagt en del trosopplæringsaktiviteter i barnehagetida, hvor de har egne sjåfører som henter og bringer barna til kirken. Et foreldrepar beskriver hvordan barna ble presentert for sjåførene på forhånd slik at de kjente navnet og visste hvem de skulle kjøre med. Det ble også vurdert positivt å ha et slikt opplegg på dagtid uten å involvere foreldrene:

”Ja, dette er ganske smart, fordi at her henter, hvis du skal snakke om, nå er ikke vi så opptatt av begrepet tidsklemme, men i hvert fall at det skjer ganske mye i en familie med flere barn, så er det jo utrolig gunstig at noe kan skje i barnehagetiden. Ikke at, altså barnehagetiden er viktig. Men at en kan legge inn sånne økter der, er jo, det er veldig greit for oss som foreldre” (far Sletta).

Ei mor fra Sletta menighet var imidlertid kritisk til dette opplegget og valgte ikke å sende datteren sin på det fordi hun ikke kjente sjåførene og hun ønsket ikke at barnet skulle sitte på med fremmede. Hun forteller også at opplegget var vinterstid, det var snø og glatte veier, og hun ikke fikk

informasjon om type bilsete som skulle brukes, eller type bil. Begge disse foreldrene var aktive i menigheten, men hadde altså ulik oppfatning av kvaliteten på informasjonen som ble formidlet.

I forhold til type informasjon sees e-post og SMS på som ok kommunikasjonskanaler, men da etter at kontakten er etablert. SMS brukes som oftest som påminner til aktivitetene som skal foregå, ofte til for eksempel konfirmanter, deltakere på kor osv. Dette fungerer som "huskelappen" for foreldre, og dersom de ikke blir minnet om aktiviteten kommer det få. Ei mor i Viken forteller hvordan kordirigenten følger opp med slike meldinger: "Han sender jo SMS før hver øving og før hver fremføring i kirka. Så han har jo veldig. Ja. Så det er – det står det respekt av (latter) Så det skal ikke være mulig å glemme – Det var EN tirsdag, da kom den litt sent, og da tror jeg jeg hadde 3-4 meldinger: Er det øving i dag? Er det øving i dag? For de hadde ikke fått melding."

Av disse formene for kontakt kreves det ingen ansikt til ansikt samhandling. Foreldrene får studere informasjonen i fred og de må kun melde fra hvis de ønsker å delta. Når det gjelder den mer personlige kontakten, oppleves foreldrene som noe mer reserverte, og enkelte har opplevd kirken som påtrengende ved for eksempel telefonkontakt angående givertjeneste. Personlig kontakt ses også på som positivt, men da i forhold til at man får noe. Når det gjelder å gi stiller man seg litt annerledes. En informant forteller om kontakt for å engasjere foreldrene i givertjeneste på denne måten: "Ja, hvis jeg er medlem av Statskirken, så gjør det meg ingen ting at de sender ut ting ikke sant, sånn... Jeg ble nok mer overrasket når jeg fikk den der... de ønsket noen bidrag eller penger, for en stund siden." Hun forteller at de fikk en giro i posten og glemte den bort, men så ble de oppringt fra menigheten! "Og spurte meg igjen om jeg hadde sett og fått den lappen da," forteller hun. "Jeg tenkte: Det må jeg jo kunne bestemme selv? Påtrengende, ikke sant."

Kontakten med kirken oppleves som positiv når den er i brevform, på mail og er invitasjon til tiltak, men i forhold til å bli kontaktet personlig for å gi penger er altså responsen fra denne moren mer negativ, hun blir forfjamset, og synes det er litt frekt samtidig som hun gjerne vil gi, men ikke ut fra press.

Den mest personlige formen for kontakt er ved at noen i menigheten kommer hjem til foreldrene for å levere ut gaver eller informasjon om kirkens arbeid. Dette gjøres flere steder i forbindelse med dåpsdagen. Her er reaksjonene litt blandet. Foreldrene blir glad for gaven, men noe forfjamset over å få besøk, i alle fall første gangen. Det kan synes som de opplever det som litt for nært, samtidig som de også sier det var "helt greit". En mor ble tydelig brydd første gangen fordi hun ikke ante at det var sønnens dåpsdag. Hun beskriver hvordan de etter hvert begynte å huske denne dagen, og hun syntes det var hyggelig å markere den, men da besøkene sluttet ble det glemt. Dersom man får besøk fra menigheten kan det oppleves som mer påtrengende om det er en fremmed som banker på enn en man kjenner litt fra før.

Foreldre forteller også om informasjon i etterkant av tiltak. Noen menigheter sender ut hilsener i posten ved for eksempel skolestart. I Sletta menighet sendte de ut linker til bilder etter tårnagenthelg, noe foreldrene som ble intervjuet var veldig positive til. Ei mor fra Lien menighet som har hatt barn på flere tiltak fremhever at man husker barnets navn fra gang til gang. Dette skaper tillit mellom foreldre og trosopplærere.

Oppsummerende kan vi si at hvordan kirken informerer, innholdet i informasjonen og frekvensen på informasjonen er avgjørende for foreldres ønske om å holde kontakt og samhandle med kirken.

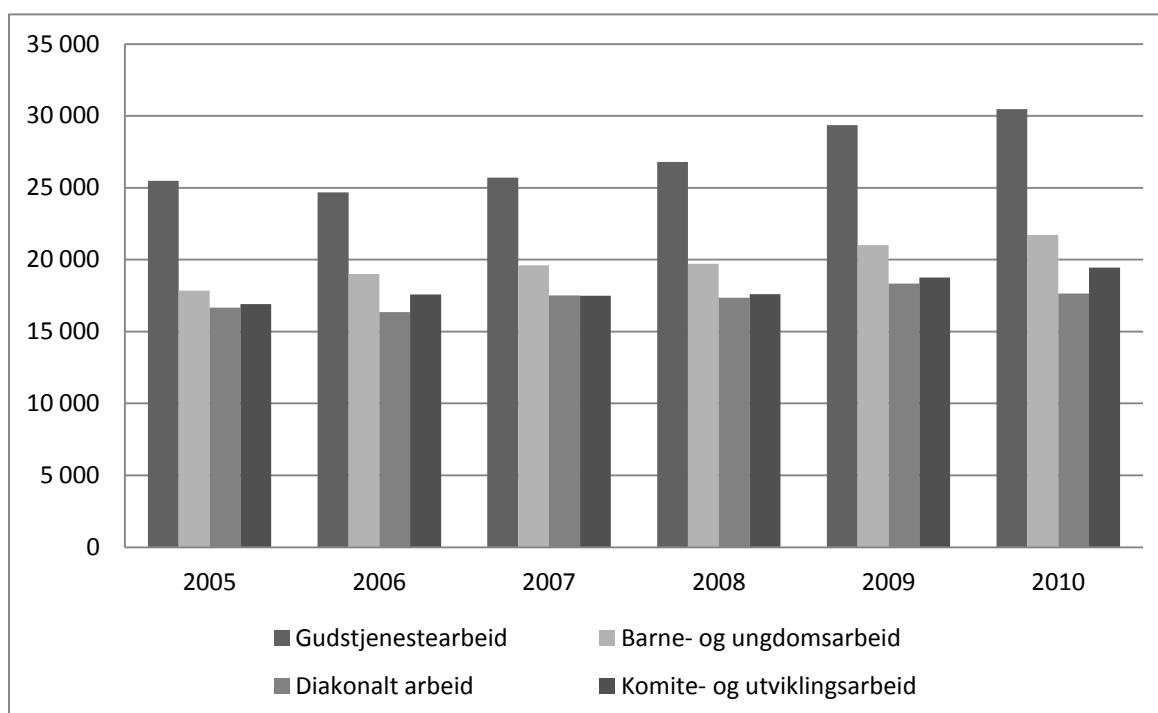
Kirkens mål med informasjonen om de ulike trosopplæringstiltakene er selvsagt at den skal nå ut til alle medlemmene og at den skal få flest mulig deltakere på de ulike oppleggene. For at breddeperspektivet skal oppfylles må kirken sørge for at informasjonen kommer alle medlemmene i hende. I tillegg må informasjon oppleves som god, ryddig og være noe som trigger barn, unge og deres foreldre til å ønske å delta. I kirkens iver etter å nå alle og være sikker på at informasjonen kommer fram kan de stadige henvendelsene utgjøre et hinder for gjensidighet i kontakten mellom hjem og kirke. I stedet for at menigheten lykkes med å involvere og delaktiggjøre hjem og familie, skapes det skepsis og irritasjon. Det verste kirken kan oppnå når informasjonen er for hyppig er at foreldre ikke ønsker å sende barna sine eller å bidra selv. I stedet for å skape dårlig samarbeidsrelasjon mellom hjem og kirke gjennom å være for pågående i informasjonsarbeidet, er trolig få, men gode henvendelser og en god hjemmeside det viktigste kirken kan gjøre på informasjonssiden.

10 ENGASJEMENT, SAMARBEID OG REKRUTTERING

10.1 FORELDRES HOLDNINGER TIL SAMARBEID MED KIRKEN

I 2010 var 21.216 personer involvert som frivillige i kirkens barne- og ungdomsarbeid. I gjennomsnitt utgjør dette 17,5 frivillige per menighet. Sett i et seksårsperspektiv har det vært en økning i det frivillige engasjementet i Den norske kirke, og spesielt i forhold til gudstjeneste og trosopplæring. Fra 2005 til 2010 har det vært en vekst i antall frivillige medarbeidere på dette området på nesten 18 prosent. Ingen andre av de spesifiserte områdene for frivillighet har hatt den samme økningen som barne- og ungdomsarbeidet.

Figur 7 Antall frivillige medarbeidere etter type arbeid

Kilde: SSB

Selv om flere personer er involvert som frivillige i kirkens barne- og ungdomsarbeid vet vi lite om innholdet i frivilligheten. Frivillighetens varighet, mengde eller hvem som utøver frivilligheten har kirken lite kunnskap om. Heller ikke det innsamlede datamaterialet til evaluering av trosopplæringsreformen kan gi oss inngående kunnskap om frivillighetens ressursmengde.

Trosopplæringsreformens ressursbank gir opplysninger om hvor mange som har deltatt som frivillige de siste årene. Også denne oversikten viser at det er en økning i antall frivillige og nyrekrutterte, og da spesielt fra 2010 til 2011. I 2011 hadde trosopplæringsmenighetene i gjennomsnitt 18,3 frivillige personer involvert i trosopplæring. I tillegg kommer frivillige som er involvert i det øvrige arbeidet menighetene har for barn og unge. Sammenstilt med tallene som blir rapportert i forbindelse med menighetenes årsstatistikk til Statistisk sentralbyrå på barne- og ungdomsarbeid, er det mye som tyder på at trosopplæringsreformens egne rapporter har underrapportert antall frivillige fram til 2011 og at først i 2011 speiler statistikken den frivillige aktiviteten i trosopplæringsmenighetene.

Tabell 37 Frivillige i trosopplæringen i menigheter som mottar støtte fra reformen. Antall

	Antall menigheter innlemmet i reformen	Frivillige totalt	Nyrekrutterte
Aug. 2011	829	15184	4064
Aug. 2010	674	6617	3162
Aug. 2009	Ca. 570	6705	3939
Aug. 2008	Ca. 480	5779	2889

Kilde: Ressursbanken

Hos foreldre til barn og unge i kirken ligger det et stort potensial til frivillig engasjement i kirkens barne- og ungdomsarbeid. I tillegg til at mange foreldre har bidratt som frivillige i kirkens barne- og ungdomsarbeid stiller mange foreldre seg positive til å bidra. Nesten fire av ti har deltatt som frivillig i

kirken de siste tre årene i forbindelse med et arrangement for barn og unge. Av de som ikke har deltatt ønsker fire av ti å delta.

Tabell 38 Andel som kunne tenke seg å delta som frivillig i kirkens arbeid med barn og unge. Prosent

	Prosent
Jeg kunne godt tenke meg å delta	4
Jeg kunne tenke meg å delta, men ikke så mye	36
Jeg kunne ikke tenke meg å delta	60
Total	100

N=312

De aller fleste av foreldrene i foreldreundersøkelsen har som vi vet fått informasjon om kirkens trosopplæring, og mange av dem har barn som på en eller annen måte er engasjert. Det er på bakgrunn av denne kunnskapen om foreldrene vi må fortolke deres holdninger til frivillig engasjement i kirken.

Den store frivillige innsatsen mange foreldre bidrar med i kirkens arbeid for barn og unge gjør det nødvendig å få nærmere kunnskap om hvem de frivillige er og deres utbytte av deltakelsen. Syv av ti foreldre som har bidratt som frivillig i kirkens barne- og ungdomsarbeid i løpet av de tre siste årene er kvinner og de fleste befinner seg i alderen 40 til 49 år, med tre barn. Religiøst sett er de mer opptatt av å formidle kristen tro til barna sine enn foreldreutvalget som helhet, og de er også mer opptatt av at kirkens skal gi kunnskap om kristendommen til barn. De fleste av foreldrene som har vært frivillig er ikke hyppige kirkegjengere. De fleste går noen ganger i året (39 %) eller aldri (33 %) i kirken.

Majoriteten av foreldrene synes det har vært meningsfylt å delta som frivillig. Hver tredje forelder har fått mer kjennskap til kirken og kirkens arbeid og hver femte forelder har blitt mer kjent i lokalsamfunnet. Bare seks prosent oppgir at de ikke hadde utbytte av å delta. Seks av ti foreldre mener at deres engasjement har bidratt til at barnet deres fikk delta på noe de hadde lyst til å være med på. Realiseringen av barnets ønske om deltakelse er ikke nødvendigvis bare et utbytte, men kan også være et motiv for frivillig deltakelse.

Tabell 39 Foreldres utbytte av deltakelse. Prosent

(Kan sette inntil tre kryss)	Prosent
Bidratt til at mitt/mine barn fikk delta på noe de hadde lyst til å være med på	60
Fått mer kjennskap til kirken og kirkens arbeid	36
Blitt mer kjent i lokalsamfunnet	22
Fått mer kunnskap om kristendommen	7
Ikke har hatt utbytte av å delta	6

N= 196

Terskelen fra å være frivillig deltaker på et tilbud og være med i utformingen av et tilbud er høy blant foreldre som har unge som er aktive i kirken. Bare 12 prosent av foreldrene som har vært med som frivillige har også vært med å utforme et tilbud.

Motivene for deltakelse er ikke de samme for deltakelse i utformingen av tilbudet som generell frivillig deltakelse. De som har vært med å utforme et tilbud til kirken er langt mer opptatt av at

deres bidrag har ført til at deres barn har fått et kirkelig tilbud. Flere ”utformere” av tilbudene oppgir å ha fått mer kjennskap til kirken og kirkens arbeid og fått mer kunnskap om kristendommen, fått nye venner. Færre i denne gruppen oppgir at deltakelsen har ført til at de har blitt mer kjent i lokalsamfunnet.

Også for denne gruppen frivillige er kvinner overrepresentert og kvinner mellom 40 og 49 år. De er også mer religiøst aktive. De aller flest av foreldrene som har vært frivillig er hyppige kirkegjengere. De fleste går én gang måneden eller oftere (68 %). Resten av foreldrene går noen ganger i året (25 %) eller aldri (8 %) i kirken.

Tabell 40 Foreldres utbytte av å utforme tilbud til barn og unge. Prosent

(Kan sette inntil tre kryss)	Prosent
Fått mer kunnskap om kristendommen	14
Bidratt til å gi barn/unge et kirkelig tilbud	80
Fått nye venner/bekjente	52
Fått mer kjennskap til kirken og kirkens arbeid	41
Bidratt til at mitt/mine barn fikk delta på noe de hadde lyst til å være med på	41
Ikke hatt utbytte av å delta	4
Blitt mer kjent i lokalsamfunnet	11
Annet	4

N= 56

I de studerte menighetene kommer det fram at de fleste er svært positive til å bidra med noe praktisk og da spesielt i forhold til matlaging. Kjøring er også ok for de fleste, men når det kommer til å være leder for det religiøse opplegget er man svært reservert. En ansatt forteller hvordan han på hvert eneste foreldremøte for konfirmantene observerer at når det kommer til spørsmål om medvirkning fra foreldre ser at de fleste blir ubekvemme og kikker mest mulig ned i gulvet.

Trosopplæringsreformen har ført til flere markeringer og nye ritualiserte praksiser. Den som har fått mest gjennomslag til nå, og som har pågått i flere år er utdeling av 4-årsboka. Markering av dåpsdagen de tre første årene er også innført flere steder. 6-årsbok, tårnagenthelg og Lys Våken er også tiltak som fører til økt aktivitet blant foreldre og barn.

Det er mange som ser på det som en arbeidsdeling at kirken tar seg av den åndelige opplæringsbiten, og at de som foreldre kan hjelpe til med den praktiske organiseringen. Dette gir dem også en følelse av deltakelse og fellesskap. Det ser ut til at foreldrene er svært positive til denne formen for arbeidsdeling. For dem blir det en form for gave- eller tjenesteutveksling hvor kirken tar seg av det åndelige, og de hjelper til med det praktiske. Dette gjør at foreldrene føler seg nyttige, det får en rolle de trives med og de føler de gir noe tilbake til kirken. Dette utvekslingsamarbeidet er viktig for foreldrene. Det gir dem en følelse av likeverdighet, og tilhørighet. Foreldrene ønsker altså å bidra, men de vil ha konkrete oppgaver. I forhold til de som ikke er aktive i kirken til vanlig kan det se ut til at de føler seg mer hjemme når de har noe konkret å gjøre eller bidra med under for eksempel gudstjenesten. Noen foreldre vi kom i kontakt med under feltarbeidet som ikke var vant med å gå på gudstjenester til vanlig, følte seg utilpass og ville helst ikke være i kirken før gudstjenesten startet. Disse hadde ingen oppgaver. Foreldre som hadde bakt, eller skulle hjelpe til med andre ting, fikk en tydelig og klart definert rolle, og disse var veldig positive til opplegget.

10.2 ANSATTES HOLDNINGER TIL SAMARBEID MED HJEMMET

De ansatte vi har intervjuet har ulike opplevelser knyttet til samarbeidet med hjemmet. Erfaringene er blandet når det gjelder å få foreldre til å stille opp som frivillige på trosopplæringstiltak. I Sletta og Skogen menighet beskrives foreldrene som engasjerte, og det har vært lett å skaffe frivillige til avgrensede tiltak. I Sletta har de vært svært bevisst på å utforme opplegg med tydelige og tidsavgrensede oppgaver, dette mener de er nøkkelen til suksess med å skaffe frivillige. Når det gjelder opplegg for små barn synes det lettere å engasjere foreldre. I forhold til konfirmasjonen opplevde det som vanskeligere. Kateketen i Sletta menighet sier:

”Noen baker kaker, og noen er med som nattevakter og gruppeledere og altså, så foreldrene blir jo spurt til forskjellige oppgaver, men det er jo ikke alltid så lett å få med seg folk da. Særlig gjelder det vel kanskje i konfirmasjonsarbeidet da. Altså at vi skal ha foreldre til å kjøre for eksempel, eller sånt så er det ”nei, det er travelt”, og det er mange ting som skjer, så det er vanskelig å få det til. Så jeg kunne av og til ønske meg liksom, det er noen foreldre som er veldig engasjerte i barna sine og som følger opp og som er aktive, ikke sant, i det barnet holder på med. Og så er det noen som ikke er det. Jeg kunne ønske meg at særlig når de kommer til konfirmasjonstiden, at de, når de er fjorten-femten år, at foreldre tok litt mer tak da. Og viste litt mer ansvar, og ikke bare overlot det til sin femtenåring, og liksom huske på samlinger og treff og den type ting, for de er ikke så store. De trenger litt hjelp, og de trenger den tryggheten som en foresatt kan gi da, og hjelpe de med å huske på ting og passe på ting”

Han sier videre at foreldre ofte tror at barna i denne alderen helst ikke vil ha dem med og at det kanskje kan være en årsak til at det er vanskelig å rekruttere foreldre ”(...) og jeg tror for veldig mange av dem så er det fint at foreldrene er engasjerte, og at de bryr seg om hva de holder på med. Jeg tror det er litt en myte at ungdommen på død og liv ikke skal ha med seg foreldrene sine, det tror jeg det ofte er foreldrene som tenker.” Presten i Viken menighet mener også det er en sammenheng mellom foreldrenes engasjement og hvordan de opplever konfirmantgruppen: ”Nei, heheh, med konfirmantene så ser du at det varierer veldig, altså fra kull til kull. Det er en sånn snål opplevelse du har. Og ofte så når du har godt samarbeid med foreldrene, altså hvor du ser at de støtter mye opp under for eksempel foreldremøter og følger opp når det gjelder, så har du de snilleste konfirmantene (ler). Det er noe med den oppfølgingen, altså, som er viktig”.

I de studerte menighetene bærer forholdet mellom foreldre og ansatte et stort sett preg av å være et praktisk samarbeid, men noen foreldre er også engasjert i trosopplæringsutvalg, som har arbeidet med utviklingen av lokal trosopplæringsplan. I Sletta menighet har dette utvalget også gitt råd omkring valg av materiale som skal deles ut i menigheten og man har testet ut ulike bøker på barna til foreldre i dette utvalget. Foreldrene har også vært med på å diskutere praktiske opplegg, og en trosopplæringsmedarbeider fortalte hvordan de slet litt med å finne et opplegg for barn i 12-års alderen. Da brukte de utvalget og spurte: ”Hva er det barna deres er interessert i, hva er det som fanger din gutt på 12 år? Ja, når du spurte om utfordringer, det var vanskelig. Å finne på ”kult nok” og allikevel ikke for tøft, og innholdsrikt nok til den 12-årsgruppen, som verken er barn eller voksen, altså ”between” eller hva jeg skal kalle de for. Det var ikke så lett å finne på, men vi måtte spørre disse foreldrene, og da hjalp de oss litt. Og så fikk disse den ideen da at – hehehe – ... forsvarskurs. Eller sånn selvforsvarskurs. Og det gikk jo rett i temaet vi hadde om i den aldersgruppen, og ja...”

De ansatte opplever at foreldrene stort sett er positive til tiltakene barna deres er med på. Det er lite negative tilbakemeldinger. En ansatt forteller likevel at de hvert år får negative reaksjoner på en undervisningsdel i konfirmantopplegget knyttet til sorg- og tapsopplevelser:

”Vi har besøk fra begravelsesbyrå, og han snakker litt om hva jobben hans innebærer. Og så har han med seg en kiste, og så tenner vi lys, og så får vi se oppi denne kista, og vi snakker om sorg og tapsopplevelser, hvordan dette kan oppleves forskjellig fra person til person. Noen har jo opplevd å miste noen, og de fleste har jo ikke det. Men da er det en del foreldre som på en måte uttaler seg om det som noe negativt, altså dette med hvorfor vi skal pakke dette på de nå? De er jo så unge, dette er jo ganske tøft, ikke sant. Og da må man jo begrunne det, ikke sant, hvorfor man gjør det. Og så handler det jo da om at vi som konfirmantlærere og tilhørende til Den norske kirke, at vi på en måte, en ønsker å snakke sant om livet. Ikke sant. Og det å bli født er jo en ting, og det å dø er noe annet. Sånn er livet. Og så da i tillegg snakke litt om dette håpsperspektivet, ikke sant, som kristne har man et håp i gjennom tro, og som også ligger der, ikke sant, for oss. Men det har vært, vi har gått noen runder på det, med folk som synes det har vært tøft og vanskelig. Ikke nødvendigvis vært konfirmantens synssted, for det som regel kommer de, allikevel, selv om vi har holdt på fram og tilbake på e-post og telefoner. Men jeg tror foreldrene legger en sånn bekymring på barna sine. I forhold til at dette blir nok for tøft. Og så opplever vi noen ganger at folk blir lei seg og må gå ut, kanskje de akkurat har mistet noen eller akkurat opplevd et tap på en eller annen måte. Da snakker vi med dem, da har vi de inn, vi er jo gjerne to stykker da til stede på denne undervisningen. Hvis noen forsvinner ut, så kan de sette seg bak i sakristiet for eksempel, sammen med en venn eller venninne. Og så sitter det en annen voksenperson der som kan prate litt og høre hva som skjer da.”

På tross av at menigheten hvert år får negative reaksjoner i forkant av dette opplegget velger de å gjennomføre denne delen av konfirmasjonsopplegget. Som vi tidligere har sett både i intervjuer med foreldre- og ungdom fremstår kirken som er ressurs til hjelp i vanskelige livssituasjoner. Denne konfirmantundervisningen er et eksempel på hvordan man velger å gå inn i vanskelig tematikk, som foreldrene opplever som for vanskelig og krevende for ungdommene i forkant. Informanten forteller at disse reaksjonene kommer i forkant. Han mener det oppleves som godt for ungdommene å få snakke åpent om disse tingene, og har ikke fått negative reaksjoner i etterkant.

I intervjuene med de ansatte er det også flere som kommer opp med tanken om egne foreldrekurs i trosopplæringen. En medarbeider i Åsen menighet sier:

”Men der er nok en stor utfordring. Å sette hjemmene i stand til å fullføre det de sier når de kommer til dåp at de vil lære dem. Kristen tro. Så der tenker jeg at det er rart at det ikke er gjort mer forsøk på det altså med voksenopplæring, av foreldrene da. Så det må vi vel jobbe mer med. Men vi har jo noen foreldremøter for konfirmantforeldrene, og de er forholdsvis godt besøkte.”

Tanken om at foreldrene må settes i stand eller læres opp for selv å kunne gi trosopplæring er tydelig i alle de seks studerte menighetene, og selv om man fokuserer på samarbeid med foreldrene legger man hovedvekten på den trosopplæringen som skjer i menigheten. Man ønsker å styrke foreldrenes kompetanse, og engasjere dem, men også her er dette et samarbeid som handler om hjem og menighet, ikke om trosopplæring i hjemmet mellom foreldre og barn. Liknende oppfatninger finner man også i en studie av fire forsøksmenigheter i trosopplæringsreformen (Høeg 2006:80).

10.3 REKRUTTERING AV FRIVILLIGE

Trosopplæringsreformen er tuftet på frivillighet. Ansatte i hvert sokn, både trosopplærere, prest, kantor, og eventuelt kateket eller diakon, er med på å realisere menighetens trosopplæring. Like fullt er kirken helt avhengig av å ha et stort frivillig korps, større enn før reformen ble innført, nå som alle årsklasser skal få et tilbud. Tilbudene til årsklassene kan sjelden utføres innenfor de stillingene menighetene har til rådighet. Menigheten må hele tiden jobbe for at frivillige er med på å bestemme hva slags trosopplæring menigheten skal gi og hvordan den skal utformes, samtidig som frivillige i stor grad må være med på å realisere tilbudene. De ansatte har ikke entydig positive erfaringer med rekruttering av frivillige i forbindelse med reformen. Hvorvidt reformen har greid å rekruttere flere foreldre til frivillig innsats varierer. Nesten halvparten av de ansatte (46 %) mener kirkens trosopplæringsarbeid bare i *noen* grad har bidratt til å rekruttere foreldre som frivillige. Tallene viser tydelig at erfaringene er forskjellige, og at få ansatte har erfart at trosopplæringsarbeid har rekruttert foreldre i stor grad.

Tabell 41 Rekruttering av frivillige i menighetens arbeid med barn og unge. Prosent

	Prosent
Ja, i stor grad	8
Ja, i noe grad	46
Både og	21
Nei, i liten grad	18
Nei, ikke i det hele tatt	2
Vet ikke	4
Totalt	99

N=301

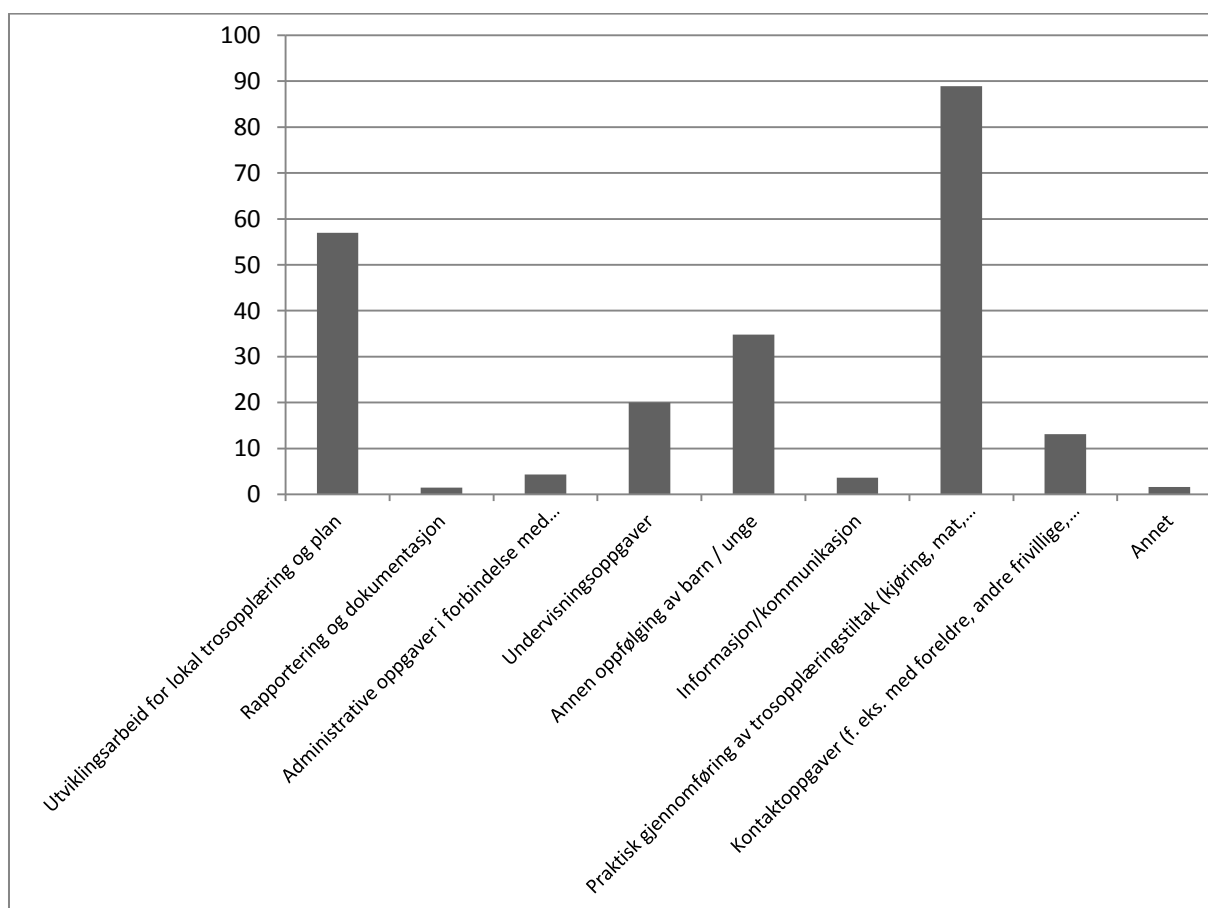
Fordi menighetene er avhengig av frivillige til å bestemme, utforme og utføre tilbudene, er det nødvendig for menigheten å hele tiden "bygge frivillighet". Å bygge frivillighet vil ikke si det samme som at staben har et korps av frivillige den kan delegerer arbeidsoppgaver til. Å bygge frivillighet i en menighet er også et arbeid med å skape gode samarbeidsrelasjoner både mellom frivillige og mellom ansatte og frivillige. Fungerer ikke samarbeidet mellom ansatte og frivillige vil det bare bli en merkostnad for de ansatte å ha med frivillige å gjøre. Mye tyder på at de fleste ansatte har gode erfaringer med samarbeidet. Så mange som to av tre (65 %) opplever samarbeidet mellom ansatte og frivillige som godt.

Trosopplæringsens rammer for frivillig engasjement er bred, og det finnes få oppgaver i trosopplæringsarbeidet som ikke kan utføres ved hjelp av frivillig innsats. Nå er det ikke slik at det først og fremst er foreldre som på den voksne siden er tenkt å delta i trosopplæringen. Foreldre som ikke har barn i tilbudet, eller kanskje ikke barn selv, kan være en viktig ressurs i utforming og gjennomføring av trosopplæring. Like fullt har det vært en viktig målsetning med reformen å engasjere barn og unges foreldre/foresatte og skape et godt samarbeid mellom arrangører og hjem. Det er derfor viktig å se om foreldre tar del i den store viften av oppgaver knyttet til utforming og gjennomføringen av reformen.

Det er hovedsakelig to områder de ansatte mener at foreldrene har involvert seg i: praktisk gjennomføring av trosopplæringen og utviklingsarbeid for lokal trosopplæring og plan. Reformen legger opp til at mange i menigheten skal kunne delta og ha medbestemmelse i planprosessen fram til utforming av lokal trosopplæringsplan. Dette ansees som viktig for det demokratiske prinsippet som ligger til grunn for reformen, og for å skape et bredt eierskap til trosopplæringsarbeidet (Gud gir – vi deler 2010:38). I følge de ansatte er det et langt stykke igjen til at utviklingsarbeidet med lokal trosopplæring og plan har greid å nå denne målsetningen. Bare seks av ti ansatte (57 %) mener at foreldre er involvert på dette området. Her spørres det ikke etter i hvilken grad eller på hvilken måte foreldre er involvert. Uavhengig av foreldres tidsbruk og engasjement i utviklingsarbeidet, ser det ut til at mange staver ikke på en eller annen måte har greid å involvere foreldre i dette arbeidet.

Derimot har menighetene, i følge de ansattes erfaringer, maktet å engasjere foreldrene i den praktiske gjennomføringen av reformen. Nesten ni av ti ansatte rapporterer om at foreldre hjelper til med kjøring, mat, lederoppgaver etc.

Figur 8 Oppgaver innenfor trosopplæringen foreldre først og fremst er involvert i:

N=231

Også andre oppgaver er det en del foreldre som tar del i, slik som undervisning og kontaktoppgaver. Med kontaktoppgaver menes involverende arbeid; å skape kontakter og forbindelser mellom menighetens arbeid og foreldre, andre frivillige, institusjoner og organisasjoner.

10.4 FOKUS PÅ SIKKERHET

I de studerte menighetene er det et tydelig fokus på sikkerhet og ryddighet. Flere av aktivitetene vi har deltatt på har egne samlinger for lederne i forkant hvor man gjennomgår sikkerhetsrutiner i forkant. En av aktivitetene vi observerte foregikk inne i kirken med 6-åringer og da gjennomgikk man regler ved brann, fordelte oppgaver ved evakuering og så videre. Det ble også gjennomgått regler for lek inne i kirkerommet, og her var fokus at barna ikke måtte klatre eller balansere på steder de kunne falle ned. Man gjennomgikk alle potensielle farer og det var tydelig at de ansatte hadde vært gjennom disse rutineene flere ganger da de beskrev at vi alle måtte være obs på barn som prøvde å klatre fra talerstolen og opp på galleriet.

To andre aktiviteter var sykkelturn og kanopadling. På sykkelturen brukte man tid i starten på å minne om hjelm, og laget regler for hvordan man skulle sykle. Det skulle være ledere foran og bakerst, og alle skulle vente på hverandre. For kanoturen ble tilsvarende regler laget, vest på alle, ledere i hver kano, ikke lov å reise seg opp i båten og så videre. Barna blir også krysset av på lister, talt opp, får navneskilt og passet på helt til foreldrene henter dem.

11 SAMMENFATTENDE VURDERINGER

Flere sider ved samvirket mellom menighet og hjem har blitt studert. I all hovedsak gjelder dette barn, unge og foreldres erfaringer med trosopplæring, hvordan menighetene arbeider med informasjon, kommunikasjon og formidling med hjemmet og hvordan hjemmet er involvert i trosopplæringen. Vi skal oppsummere ved å se på fire ulike former for samhandling mellom menighet og hjem som trosopplæringsreformen har bidratt til.

11.1 ET MÅLTIDSSAMARBEID

Vi har pekt på hvordan samarbeidet mellom hjem og kirke preges av å være et måltidssamarbeid. Dette kommer konkret til uttrykk ved at man tilbyr mat på svært mange tiltak, og i mer metaforisk forstand, som et gjensidig bytteforhold i form av tjenesteutveksling.

Foreldrene bidrar i den praktiske organiseringen, mens menighetens ansatte er ansvarlige for den rituelle innrammingen. Måltidet fyller en sosial funksjon, man blir kjent rundt bordet mens man deler maten. Gjennom måltidet er man også med på å bryte ned forestillinger om kirken som et strengt høytidelig rom ved nettopp å la måltidene foregå i kirkerommet. Måltidet er noe trygt, kjent og lite krevende fordi alle kan de sosiale kodene. Måltidet kan på mange måter ses på som den ideelle formen for samarbeid som foreldrene ønsker å forplikte seg på. Her bidrar foreldrene med det praktiske, mens de overlater forkynnelsen til kirkelig ansatte.

Måltidet har en relasjonsbyggende karakter, og bygger på idealer om gjensidighet, ved at man deler, og ved forpliktelser ved at man deltar. Når man i trosopplæringsreformen fokuserer på slike relasjonsbyggende aktiviteter der både ansatte og frivillige bidrar, etablerer kirken et godt

samarbeidsklima hvor foreldrene føler at samarbeidet kan foregå på vilkår som de kan akseptere. Når foreldrene samtidig får aksept for at de hører hjemme rundt bordet og at deres innsats verdsettes, bygges tilhørighet og tillit mellom partene.

Om ikke foreldrene alltid selv anser seg som en likeverdig part, eller som en selvfølgelig gjest ved kirkens "bordfelleskap", er de ikke fremmede for å sende sine barn eller støtte sin ungdom til å ta plass rundt bordet. Foreldre til barn som har deltatt på trosopplæringstilbud mener barna hadde glede av å være sammen med andre barn, og hadde stort utbytte av aktivitetene fordi de rett og slett likte dem. Foreldrene til ungdom ser på kirken som et godt miljø, og mener at en fin tid sammen med andre ungdommer er det viktigste kirken kan gi konfirmantene.

En indikator på kirken som et velfungerende sosialt miljø preget av tillit er opplevelse av trygghet. Foreldre rapporterer at barna følte seg trygge på aktivitetene de hadde deltatt på. Trygghet er også viktig for arrangørene, og da ikke bare i sosial forstand, men også når det gjelder beredskap og sikkerhet rundt aktivitetene. I de studerte menighetene ser man et sterkt fokus på å organisere tiltakene på en måte så det ikke skal skje noe med barna.

11.2 ET UTDELINGSSAMARBEID

Mye av samarbeidet med hjemmet har preg av utdeling av diverse materiell fra kirken som er tenkt til opplæring i den kristne tro. Hver tredje forelder oppgir at de har mottatt materiell fra kirken. Foreldre er positive til slike gaver fra kirken. Blant de foreldrene som har mottatt, har en stor andel gjort bruk av kirkens materiell. Imidlertid er det få foreldre som bruker det mye.

Intervjuene fra de studerte menighetene viser at barna liker materiellet, og også de foreldrene som ikke er aktive i kirken leser for barna i 4-årsboka eller setter på CD-er fra kirken. Trosopplæringen synes for flere menigheter også å handle om trosopplæring av foreldrene gjennom de utdelingene som foregår. Mange antar at foreldrene vet lite om kristendommen, og mange velger ut bøker som barna kan bla i selv fordi man tror at foreldrene ikke kommer til å lese dem. Foreldreundersøkelsen og intervjuene viser at dette ikke stemmer. Foreldrene er i liten grad kritiske til å bruke det de får fra kirken. Om lag halvparten av foreldrene mener at materiellet er interessant. Tilbakemeldingen er også at selv om foreldrene ikke er troende eller aktive selv, brukes spesielt bøkene. CD-ene fordi barna liker dem. Bøkene fra kirken har relativt høy status, de vurderes som gode både av barn og foreldre.

11.3 ET RITUELT SAMARBEID

Flere foreldre som sjelden går i kirken har pekt på at kirken har endret seg. Noen foreldre har opplevd gudstjenesten som streng da de selv var barn, men deres nye møte med kirken har endret dette inntrykket. De forteller at barna får utfolde seg her, noe som gjør at de selv slapper av og får en positiv opplevelse av gudstjenesten. Har trosopplæringsreformen bidratt til disse endringene? Foreldrene som praktiske bidragsytere i kirken gir dem en rolle og funksjon slik at de føler seg viktige. I trosopplæringsreformen har man et svært vidt læringsbegrep hvor læring ikke bare er

begrenset til hodet, men hvor hele det kroppslige sanseapparatet trekkes inn. Mange foreldre har i sin barndom møtt en annen forståelse av læring, mer knyttet til å tilegne seg kognitiv kunnskap der hovedvekten lå på det forkynte ordet. I trosopplæringsreformen fokuserer man på læring gjennom opplevelse, delaktighet og medvirkning. Dette gjør barna til aktive deltakere, og åpner for bruk av alle sanser.

Trosopplæringen har ført til nye markeringer og ritualiserte praksiser. Et eksempel på en ny overgangsrite er skolestartmarkering for 6-åringer med utdeling av bok. Den nye nattverdspraksisen med kontinuerlig barnetilpasset nattverd er eksempel på fornying av en eksisterende rituell praksis. Her møter man en del utfordringer og spenninger knyttet til tradisjoner hos eldre generasjoner. Nattverden oppleves også som fremmed for mange foreldre, og mange synes fortsatt terskelen er for høy til å delta selv. Mange har tidligere opplevelser av nattverden som noe strengt bekjennende, men opplever at dette har endret seg. Gjennom trosopplæringen har mange barn lært om nattverd og går også selv, med eller uten foreldre. Foreldrene er positive til at barna får bestemme selv om de vil ta nattverd, de ønsker å støtte deres valg og foreldre som selv ikke er aktive sier de ville blitt med barna til nattverd om de ønsket det.

Trosopplærings karakter av årlige happenings, slik som 4-årsboka, Tårnagentene og Lys våken kan sees på som en syklisk minnebagasje hvor religionen hentes frem i et gitt tidsrom. Samtidig ser vi at både foreldre, barn og unge har mange gode opplevelser knyttet til arrangementene i kirken. Disse opplevelsene kan bli tatt med videre i livet som en type positiv minnebagasje og bli hentet frem i krisesituasjoner.

11.4 ET TRADISJONS- OG VERDISAMARBEID

Foreldrene har også positive erfaringer med dåp og konfirmasjon til sine barn. Foreldrene har gode opplevelser knyttet til estetiske praksiser og symbolhandlinger i kirken. Disse åpner for mangetydige fortolkninger. Foreldrene er mindre opptatt av det teologiske innholdet i trosopplæringen, og vektlegger for eksempel i liten grad ønsket om at konfirmasjon skal føre til religiøs forandring eller verdien av religiøs tro i barneoppdragelsen. Derimot er så å si alle foreldre opptatt av kristen verdiformidling til barna som nestekjærlighet, tilgivelse og Guds omsorg. I foreldreintervjuene ser vi også en spenning her mellom de foreldrene som ønsker et sterkere Jesus-fokus og flere kontinuerlige tiltak for barna, og de foreldrene som synes det er fint å være med litt i kirken så lenge det ikke krever for mye ressurser eller personlig engasjement.

I intervjuene legger foreldrene vekt på å formidle til barna det de forstår som kristne verdier. En utbredt holdning hos disse foreldrene er at de ser på kirken som en medhjelper eller støttespiller i verdi- og trygghetsformidlingen. På dette området ønsker de et delt samarbeid med kirken. Også i foreldreundersøkelsen er dette viktig. Majoriteten av foreldrene ønsker at kirken skal bidra med verdier som respekt for andre mennesker, nestekjærlighet, tilgivelse, men også trosholdninger som at Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt.

I intervjuene med foreldrene er det tydelig at foreldrene også ønsker at kirken skal formidle trygghet, og av noen konkretiseres dette som et viktig element i barnetroen. De som nevner dette opplevde troen på Gud som noe godt da de var små, noe de fikk fra kirken. Denne barnetroen er ofte vanskelig

for foreldrene å beskrive. Det handler om å ivareta det man mener er de viktigste elementene i kristendommen, noe som er avhengig av deres subjektive oppfatning, og kan beskrives som å tro på sin egen måte. Denne troen har flere foreldre fortsatt, men ofte som en "ordløs" tro, som en følelse av trygghet.

Den kristne kulturtradisjonen står sterkt som verdi hos foreldrene til barn og unge. I foreldreundersøkelsen er det tydelig at foreldrene anser kirken som en viktig tradisjonsformidler som både foreldre, barn og ungdom knytter positive forventinger og erfaringer til. Foreldrene legger stor vekt på at kirken skal lære barn og unge om de kristne høytidene, og om de ulike kirkelige ritualene som for eksempel dåp. At foreldre anser kirken som en viktig tradisjonsbærer kommer også tydelig til uttrykk når vi spør foreldre om hva de mener er gode tilbud til barn når de vokser opp. Her er advents- og juleverksted blant de mest attraktive tilbud foreldrene mener kirken gir.

Kirken representerer ikke bare historie, tradisjon og kristen kultur. Kirken er også en viktig ressurs til livsmestring i livskriser for både barn, ungdom og foreldre. Dette er særlig tydelig for familier som gjennomgår en krise.

11.5 ET SAMARBEID PÅ BARNES PREMISER

Trosopplæringen gjenspeiler vår tids syn på barn og barndom. Kirke og hjem forholder seg til barn som selvstendige individer. Barnas egen dømmekraft og preferanser lyttes til. Å gi barn og ungdom gode vilkår for å ta selvstendige valg og beslutninger er et viktig premiss i oppvekst og oppdragelse. Dette preger foreldres motiver for valg av dåp og ungdoms syn på valg av kirkelig konfirmasjon. Også barnas egne erfaringer med de kirkelige aktivitetene er viktig for foreldrene å lytte til og samtale omkring, ikke minst hva de faktisk har lært i kirken.

Trosopplæringsreformen gjennomføres av at barn og unge er selvstendige individer som i stor grad avgjør hvorvidt de vil delta eller ikke. Et uttrykk for dette er måten kirken henvender seg til barn og unge. Flere av de studerte menighetene henvendte seg direkte til barn og unge med attraktive innbydelser til arrangementer. Dette er ikke bare noe som appellerer til barna selv, men også til foreldrene. Barnas positive reaksjoner var viktig for dem og de anså det som sin oppgave og følge opp den positive responsen fra barna på henvendelsen fra kirken.

Trosopplæringsreformen har ført til økt foreldremedvirkning. Foreldre ser ut til å mene at det er viktig å medvirke, så lenge barnet ønsker å ta del i kirkens trosopplæring og ikke motsatt. I stedet for at det er foreldre som går foran og trekker barnet etter seg, er det heller barn som trekker voksne med seg til kirken. Er kirkens tilbud noe som appellerer til barn, ja så anser foreldrene det som sin oppgave å bidra.

I foreldreundersøkelsen har noen foreldre en løs relasjon til kirken. Denne gruppen foreldre ønsker ikke å motta verken informasjon eller materiell om kirkens barne- og ungdomsarbeid. De inngår heller ikke i andre samarbeidsformer, som å delta i trosopplæringsaktiviteter med sine barn eller delta som frivillig i kirkens arbeid med barn og unge. Disse foreldre er i liten grad opptatt av religion. De er uinteressert i formidling av kristen tro til sine barn og synes heller ikke at det er viktig at kirken skal være en formidler av verken tro, religiøs trospraksis som nattverd eller kunnskap om

kristendommen. Likefullt deltar deres barn eller ungdom i trosopplæringstiltak. Det er deres barn som har valgt å være med i kirkens tilbud og det er nettopp deres preferanser som er det avgjørende for disse foreldrene. I intervjuene ser vi at de religiøst uinteresserte er opptatt av å støtte sine barn i deres beslutning om å delta.

12 KONKLUSJON

Hva har reformen lyktes med, og hvor er det videre utfordringer når det gjelder å nå målsettingen om å bidra til et godt samvirke mellom kirke, hjem og familie?

- Trosopplæringsreformen når relativt bredt ut, og samler mange på enkelttiltak, som for eksempel 4-årsbok og Lys våken. Hvordan oppslutningen er om de kontinuerlige tiltakene er høyst usikkert.
- Kirken evner å etablere tillitskapende arenaer for foreldre, barn og ungdom. Gjennomgående er foreldrene godt fornøyd med sitt møte med kirken. De uttrykker positiv overraskelse over kirkens åpenhet. De har gode erfaringer med gudstjenester, deres barns konfirmasjonstid og andre tilbud som barna er med på.
- Det er hovedsakelig barna som trekker foreldrene til kirken gjennom sin deltakelse i kirkens trosopplæring, ikke omvendt. Barnas preferanser veier tungt for foreldres engasjement og deltakelse. Spesielt gjelder det barn som har foreldre med liten interesse for kirken og med løse relasjoner til kirken.
- I kommunikasjonen med foreldre, barn og unge er tradisjonelle kommunikasjonskanaler mye brukt, slik som personlig brev og menighetsblad. Foreldrene leser menighetsbladet og foreldrene i studiene av casemenighetene er spesielt positive til brev direkte adressert til barna.
- Trosopplæringstiltakene makter å bygge frivillighet. I løpet av trosopplæringsperioden har antall frivillige medarbeidere i kirkens barne- og ungdomsarbeid økt.
- Involveringen og gjensidigheten i bidragene ligger mye på det praktiske området. Mange foreldre er positive til en arbeidsfordeling hvor de bidrar med kjøring, baking og liknende mens ansatte tar seg av trosspørsmål og forkynnelse.
- De ansatte er på sin side av den oppfatning at foreldrene ikke bare har involvert seg i praktisk gjennomføring av trosopplæringen, men også kommet med en betydelig innsats på utviklingsarbeid for lokal trosopplæring og plan.
- Foreldre som har mottatt materiell fra kirken bruker dette, men i liten grad *mye*. Menighetene må vurdere denne ressursbruken opp mot andre tilgjengelige ressurser. Skal menighetene fortsette i så stor skala med utdeling av materiell, må menighetene også vurdere hvilke tiltak som kan øke bruken av det utsendte materiellet.
- Blant foreldre og ungdom i kirken er det bred oppslutning om kirken som formidler av verdier og tradisjon. Dette kulturelle fellesskapet setter foreldre og unge høyt, og mange er opptatt av at kirken skal fylle funksjonen som bevarer og formidler av tradisjon og verdier som respekt for andre mennesker, nestekjærlighet og tilgivelse.

- Majoriteten av foreldre er ikke opptatt av kirken som en religiøs ressurs til hjelp i kristen livstolkning. Under halvparten av foreldrene legger vekt på kirken som formidler av kristen tro og religiøse trospraksiser.
- Kirken er en viktig sosial arena som foreldre og ungdom har store forventninger til og positive erfaringer fra. Kirken ansees som en institusjon som skaper gode og trygge sosiale samlinger som barn og unge kan trives i, være trygge på og få gode sosiale opplevelser fra.
- For en del mennesker er kirken en ressurs til livsmestring. Intervjuene peker på at kirken kan oppleves som en hjelp til livsmestring i vanskelige situasjoner. Dette gjelder både barn, unge og voksne.
- Trosopplæringen har ført til nye ritualiserte praksiser hvor barna er aktive deltakere i for eksempel nattverdsfeiring.
- Trosopplæringsreformen har et tydelig barnefokus, og det er gjort stor innsats i mange menigheter med å integrere barn i gudstjenesten og i andre rituelle praksiser. I de studerte menighetene er det imidlertid lite fokus på ungdomsteologi og tilbud for ungdommer. I de studerte menighetene er det også lite å spore av ideer og planer for å øke ungdoms engasjement i menigheten.
- I menighetenes innrapportering i ressursbanken kommer det frem at det spesielt er behov for utvikling av materiell og opplegg tilpasset ungdom etter konfirmasjonsalderen.
- Det trengs mer kunnskap om den foreldregruppen som ikke ønsker å delta på trosopplæringstiltak og som heller ikke ønsker informasjon fra kirken.
- Foreldre er positive til at barna får kulturell kompetanse og kunnskap om kristendommen, men er lite opptatt av at barna skal utvikle en personlig tro. Deltakelse i kirken anser også foreldrene som en ressurs som kan hjelpe barnet til å ta et selvstendig trosvalg.

13 LITTERATURLISTE

Alminnelige bestemmelser for dåp. Fra Gudstjenestebok for Den norske kirke, del II. Oslo: Kirkerådet.

Befolkningens bruk av elektroniske kommunikasjonstjenester 2011. 31. oktober 2011. Oslo: Post og teletilsynet.

Birkedal, Erling 2006. *Læringsmiljø og deltakelse. En undersøkelse av relasjonen mellom menighet og foreldre i kirkens trosopplæring.* Trondheim: Tapir. (KIFO Rapport 29)

Bjørshol, Einar, Maria Høstmark & Bengt Oscar Lagerstrøm 2010. *Livsløp, generasjon og kjønn. LOGG 2007. Dokumentasjonsrapport.* Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Botvar, Pål Ketil 2009: "Fail, retry, delete...? Kirkevalget medførte betydelige endringer i Den norske kirkes medlemsregister". I: Høeg, Ida Marie (red): *Tilstandsrapport for Den norske kirke 2009. Tema: Medlemskap.* KIFO notat 7 2009, 53-63.

Botvar, Pål Ketil 2010. Mot en alternativreligiøs revolusjon? I: Botvar, Pål Ketil & Ulla Schmidt (red): *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering* Oslo: Universitetsforlaget, 60-80.

Botvar, Pål Ketil & Sivert Urstad 2011. *Tilstandsrapport for Den norske kirke 2010*. Oslo: KIFO. (KIFO NOTAT nr.3 2011)

Breistein, Ingunn Folkestad & Paul Leer-Salvesen 2005. Moderne prester og pastorer. I: Repstad, Pål & Jan-Olav Henriksen (red): *Mykere kristendom? Sørlandsreligion i endring* Bergen: Fagbokforlaget, 151-170.

Bromander, Jonas 2005. *Medlem i Svenska kyrkan. En studie kring samtid och framtid*. Malmö: Verbum.

Brønn, Peggy Simcic 2007. Relationship outcomes as determinants of reputation. I: *Corporate Communications: An International Journal*. Vol 12 (4): 376-393.

Day, Abby 2009. Believing in belonging: An ethnography of young people's constructions of belief. I: *Culture and religion* Vol 10 (3): 263-278.

Den norske kirke. Omdømmeundersøkelse. Desember 2010. Oslo: Mindshare.

Evenshaug, Oddbjørn & Dag Hallen 1997. *Barne- og ungdomspsykologi*. 4. reviderte utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Fyrand, Live 2005. *Sosialt nettverk. Teori og praksis*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Gud gir – vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke 2010. Oslo: Kirkerådet, Den norske kirke.

Gullestad, Marianne 1996. *Hverdagsfilosofer: Verdier, selvforståelse og samfunnssyn i det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hallen, Dag 2006. Trosopplæring i familiepedagogisk perspektiv. Hva kan kirken gjøre for å støtte foreldrene i oppdragelsesoppgaven? I: Lannem, Turid Skorpe & Hans Stifoss-Hanssen (red): *Metode, mål og mening i Den norske kirkes trosopplæring*. KIFO Perspektiv nr. 17, 43-55.

Hegstad, Harald 2008. Teologien i reformen. I: Hauglin, Otto, Håkon Lorentzen & Sverre Dag Mogstad (red.): *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*. Bergen: Fagbokforlaget, 73-92.

Helander, Eila 2006. Finland: Individualistic Religiosity within tradition. I: Ziebertz, Hans-Georg & Kay William K. (eds): *Youth in Europe II. An international empirical study about religiosity*. Berlin: Lit Verlag, 159-173.

Hemsedal 4-årsbok: <http://www.kirken.no/storstavalt/prosjekt/?event=effort&effortID=17787> 26. okt. 2011.

Hauge, Trond Eiliv 1983. *Ungdom, religion og identitet. En undersøkelse blant 15-åringer i ulike oppvekstmiljø*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hauglin, Otto & Håkon Lorentzen 2008. Lokale tiltak, oppslutning og erfaringer. I: Hauglin, Otto, Håkon Lorentzen & Sverre Dag Mogstad (red.): *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*. Bergen: Fagbokforlaget, 93-122.

Hauglin, Otto, Håkon Lorentzen & Sverre Dag Mogstad 2008. Hovedkonklusjoner. I: Hauglin, Otto, Håkon Lorentzen & Sverre Dag Mogstad (red.): *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*. Bergen: Fagbokforlaget, 193-217.

Hauglin, Otto 2008. Sammendrag. I: Hauglin, Otto, Håkon Lorentzen & Sverre Dag Mogstad (red.): *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*. Bergen: Fagbokforlaget, 219-234.

Hegstad, Harald, Anne Schancke Selbekk & Olaf Aagedal 2008. *Når tro skal læres. Sju fortellinger om trosopplæring*. Trondheim: Tapir.

Hodne, Hans 2005. ... og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Endringer i barneoppdragelse blant sørlandskristne. I: Repstad, Pål og Jan-Olav Henriksen (red.): *Mykere kristendom? Sørlandsreligion i endring*. Bergen: Fagbokforlaget, 151-170.

Holdø, Cecilie 2009. Et hellig øyeblikk. Dåpssamtalen som døråpner for trosopplæringen. I: *Prismet* nr. 2: 101-112.

Høeg, Ida Marie 2001. Hvorfor være medlem av Den norske kirke? I: *Norsk Teologisk Tidsskrift* nr. 102 2001, 87-100.

Høeg, Ida Marie 2004. I baptise you in the name of the Father, the Son and the Holy Spirit. Baptism and tradition in the church of Norway. I: Winsnes, Ole Gunnar (ed.): *Contemporary religion and church. A Nordic perspective*. Trondheim: Tapir. (KIFO rapport 26)

Høeg, Ida Marie 2006. Familien som kunde. Familiene i trosopplæringen og trosopplæringens markedstenking. I: Lannem, Turid Skorpe & Hans Stifoss-Hanssen: *Metode, mål og mening i Den norske kirkes trosopplæring*. Trondheim: Tapir, KIFO Perspektiv nr. 17, 71-84.

Høeg, Ida Marie 2009a. Konfirmasjonstiden har vært bra. Jeg har fått litt mer kunnskap og hatt det fint sammen med de andre konfirmantene. I: Lægdene, Stig (red): *Samfunnet i gudstjenesten* Tromsø: Kirkelig utdanningscenter i nord. Tromsø: KUN, 221-236.

Høeg, Ida Marie 2009b: Medlemskap i Den norske kirke. I: Høeg, Ida Marie (red): *Tilstandsrapport for Den norske kirke 2009. Tema: Medlemskap*. KIFO notat 7 2009, 23-52.

Høeg, Ida Marie 2010. Motivation and Experiences of the Confirmands. I: Schweitzer, Friedrich, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (eds.): *Confirmation Work in Europe: Empirical results, Experiences and Challenges. A Comparative Study on Seven Countries*. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 235-243.

Høeg, Ida Marie & Bernd Krupka 2010. Confirmation Work in Norway. I: Schweitzer, Friedrich, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (eds.): *Confirmation Work in Europe: Empirical results, Experiences and Challenges. A Comparative Study on Seven Countries*. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 162-184.

Inst. S. nr. 200 (2002-2003). Innstilling til Stortinget fra kirke,- utdannings- og forskningskomiteen. Oslo. Statens informasjonstjeneste.

Kurs i småbarnssang ved IKO: <http://www.iko.no/iko/vedlegg/6Kurs-og-konferansebroesyre.pdf>, 26. okt. 2011.

Kurs i småbarnssang ved IKO: <http://www.iko.no/iko/vedlegg/6Kurs-og-konferansebroesyre.pdf>, 26. okt. 2011.

Løvland, Anne & Pål Repstad 2008. *Julekonserter*. Oslo: Universitetsforlaget.

Malmbekk, Sølvi 2006. Det er et barn her som har fem byggbrød og to fisker... I: Lannem, Turid Skorpe & Hans Stifoss-Hanssen (red.): *Metode, mål og mening i Den norske kirkes trosopplæringsreform*. Trondheim: Tapir, 87-96.

Morvik, Eigil & Ida Marie Høeg 2011. Ung og aktiv? Ungdom 15–18 år i Den norske kirke. I: Birkedal, Erling, Harald Hegstad & Turid Skorpe Lannem (red): *Menighetsutvikling i folkekirken. Erfaringer og muligheter*. Oslo: IKO-forlaget, s. 153-168.

Nielsen, Marit Løhre 2003. Barnet som forhandlingspartner. I: Sageberg, Sturla & Kjetil Steinsholt (red.) *Barnet. Konstruksjoner av barn og barndom* i Oslo: Universitetsforlaget, 81-100.

Niemelä, Kati 2007. Alienated or disappointed? Reasons for leaving the church in Finland. I: *Nordic Journal of Religion and Society*, no. 2, vol. 20.

Niemelä, Kati 2010. Religious Change during Confirmation Time. I: Schweitzer, Friedrich, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (eds.): *Confirmation Work in Europe: Empirical results, Experiences and Challenges. A Comparative Study on Seven Countries*. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 244-253.

Pettersson, Per 2006. Sweden: Religious belonging and life rites within confession and regular practice. I: Ziebertz, Hans-Georg & Kay William K. (eds.): *Youth in Europe II. An international empirical study about religiosity*. Berlin: Lit Verlag, 139-158.

Porkka, Jouka 2010. Av dine egne ska du höra det... Unge frivilliga ledare i konfirmandarbeidet. I: Krupka, Bernd & Ingrid Reite (red.): *Mellom pietisme og pluralitet. Konfirmasjonsarbeidet i fire nordiske land*. Oslo: IKO-forlaget, 72-89.

Preston, Nora Stene 2006. Ikke noen sånn påtrengende greie. Et religionshistorisk blikk på nye familietilbud tilknyttet trosopplæringsreformen i Den norske kirke. I: Lannem, Turid Skorpe & Hans Stifoss-Hanssen: *Metode, mål og mening i Den norske kirkes trosopplæring.*, Trondheim: Tapir, KIFO Perspektiv nr. 17, 56-68.

Putnam, Roger 2001. *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.

Repstad, Pål 2005. Fra forskjellsreligion til humanitetsreligion. En introduksjon. I: Repstad, Pål & Jan Olav Henriksen (red.): *Mykere kristendom. Sørlandsreligion i endring*. Bergen: Fagbokforlaget, 9-33.

Riis, Ole & Linda Woodhead 2010. *A sociology of religious emotions* Oxford: Oxford University Press.

Schiefloe, Per Moten 1992. Sosiale nettverk. I: Live Fyrand (red.) *Perspektiver på sosialt nettverk*. Oslo. Universitetsforlaget, 17-47.

Schmidt, Ulla 2010. Religion i dagens Norge: Pluralisering, privatisering og politisering? I: Botvar, Pål Ketil & Ulla Schmidt (red.): *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*. Oslo: Universitetsforlaget, 196-204.

Smith, Lucy & Peter Lødrup 1993. *Barn og foreldre. Forholdet mellom barn og foreldre etter barneloven av 1981*. 4. utgave. Oslo: Lødrup og Smith.

Sødal, Helje (2005) Forandring fryder? Endringer i tre kristne ungdomsgrupper i Kristiansand 1984-2004. I: Repstad, Pål og Jan-Olav Henriksen (red.): *Mykere kristendom? Sørlandsreligion i endring*. Bergen: Fagbokforlaget, 66-90.

Trysnes, Irene 2010. *Å campe med Gud. En studie av kristne sommerstevner på Sørlandet*. Avhandling Ph.d. Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo.

Visjonsdokument for Den norske kirke 2009-2014. Kirkerådet: Oslo.

Winsnes, Ole Gunnar 2006. Mellom kontinuitet og endring: Den norske kirke i det norske samfunnet. I: Schmidt, Ulla (red.): *Endring og tilhørighet. Statskirkespørsmål i perspektiv*. Trondheim: Tapir akademiske forlag, 10-118 .

Agedal, Olaf 2009: Oppbrot frå statskyrkja. Kollektiv utmelding 1960-1994. I: Høeg, Ida Marie (red): *Tilstandsrapport for Den norske kirke 2009. Tema: Medlemskap*. KIFO notat 7 2009, 9-21.

Agedal, Olaf 2009. *Lokalt kulturliv i endring*. Oslo: Utgitt av Norsk Kulturråd i kommisjon hos Fagbokforlaget.

FORELDREUNDERSØKELSEN: FREKVENSFORDELING

Tabell 1 Informanter.....	20
Tabell 2 Fylke. Prosent og antall.....	25
Tabell 3 Bosted. Prosent.....	26
Tabell 4 Religiøs selvbetegnelse. Prosent	26
Tabell 5 Trosopplæring. Prosent	28
Tabell 6 Kjenner til at Dnk har satt i gang en trosopplæringsreform. Prosent	28
Tabell 7 Holdninger til religiøse overgangsritualer blant kirkens medlemmer. Prosent	29
Tabell 8 Alternativer til dåp. Prosent	30
Tabell 9 Motiver for dåp. Prosent	31
Tabell 10 Motiver for dåp blant foreldre med barn mellom 0 og 18 år. Prosent	31
Tabell 11 Det viktigste dåpsamtalen skal dreie seg om... Prosent (Svarerne hadde mulighet for å krysse av for 2-3 svaralternativer)	33
Tabell 12 Tilbud og deltakelse	36
Tabell 13 Oppslutning om min kirkebok for 4-åringer 2010. Antall og prosent	37
Tabell 14 Oppslutning om kirkens babysang/småbarnssang/trilletteff blant barn 0-5 år 2010. Antall og prosent	38
Tabell 15 Oppslutning om Lys våken (11-åringer) 2010. Antall og prosent.....	39
Tabell 16 Barnets utbytte av deltakelse. Prosent	47
Tabell 17 Konfirmantforeldres deltakelse på gudstjeneste i konfirmasjonstiden	61
Tabell 18 Foreldres holdning til selv å formidle kristen tro til barna	63
Tabell 19 Medlemmer i Den norske kirkes syn på verdier i barneoppdragelsen	64
Tabell 20 Viktig å formidle til barna. Prosent.....	65
Tabell 21 Foreldres holdninger til kirkens formidling av kunnskap om kristendommen	66
Tabell 22 Gode tilbud til barna når de vokser opp.....	66
Tabell 23 Konfirmantforeldres oppfatning av hva konfirmanter bør lære. Prosent	68
Tabell 24 Motiver for konfirmasjon (Stilt til konfirmantene på begynnelsen av konfirmasjonstiden). Prosent.....	69
Tabell 25 Holdninger til konfirmasjon (Stilt til konfirmantene på slutten av konfirmasjonstiden). Prosent.....	69
Tabell 26 Det viktigste kirken kan gi konfirmantene er... (Kan sette inntil fire kryss). Prosent	70
Tabell 27 Mottatt materiell til bruk i hjemmet. Prosent.....	71
Tabell 28 Anvendt tilsendt materiell. Prosent	71
Tabell 29 Syn på mottatt materiell. Prosent	71
Tabell 30 Type materiell til bruk i hjemmet	72
Tabell 31 Utdeling av materiell casemenigheter i 2011.....	73
Tabell 32 Holdning til informasjon. Prosent.....	80
Tabell 33 Holdninger til å motta informasjon fra kirken om tilbud for barn/unge. Prosent ...	81
Tabell 34 Holdninger til kirkens informasjon. Prosent.....	82
Tabell 35 Frivillige i trosopplæringen i menigheter som mottar støtte fra reformen. Antall..	86

Tabell 36 Andel som kunne tenke seg å delta som frivillig i kirkens arbeid med barn og unge. Prosent 87

Tabell 37 Foreldres utbytte av deltakelse (Kan sette inntil tre kryss). Prosent 87

Tabell 38 Foreldres utbytte av å utforme tilbud til barn og unge (Kan sette inntil tre kryss). Prosent 88

Tabell 39 Rekruttering av frivillige i menighetens arbeid med barn og unge. Prosent 91

Tabell A 1 Kjønn

<i>Kjønn</i>	Kvinner	Menn
Prosent	68	32
Antall	351	156
Totalt	516	100

Tabell A 2 Alder

<i>Aldersgrupper</i>	Prosent	Antall
18 - 29 år	10,1	52
30 - 39 år	41,7	215
40 - 49 år	39,5	204
50 år pluss	8,7	45
Totalt	100	516

Tabell A 3 Høyeste fullførte utdanning

Utdanning	Prosent	Antall
Grunnskole	3,3	17
Videregående, yrkesfag	19,8	102
Videregående, allmennfag	14,3	74
Høgskole/universitet inntil 4 år	36,6	189
Høgskole/universitet over 4 år	26,0	134
Totalt	100	516

Tabell A 4 Sivil status

Sivil status	Prosent	Antall
Gift/reg.partner	63,9	329
Samboer	28,7	148
Separert/skilt	4,5	23
Enslig	2,9	15
Totalt	100	515

Tabell A 5 Antall barn

Antall barn	Prosent	Antall
1	21,9	111
2	37,0	188
3	31,1	158
4	7,3	37
5	2,2	11
6	0,6	3
Totalt	100	508

Tabell A 6 Yrkesstatus

Yrkesstatus	Prosent	Antall
Yrkesaktiv, fulltidsjobb	73,5	378
Yrkesaktiv, deltidsjobb	15,6	80
Skoleelev/student	1,4	7
Alders- eller førtidspensjonist	0,2	1
Hjemmeværende med husarbeid/omsorg	5,1	26
Trygdet/arbeidsufør	3,1	16
Hjemmeværende med husarbeid/omsorg	1,2	6
Totalt	100	514

Tabell A 7 Bosted

Bosted	Prosent	Antall
En stor by	19,8	102
En forstad til, eller i utkanten av en stor by	6,8	35
En mindre by	24,7	127
Et tettsted	29,6	152
Spredtbygd strøk	19,1	98
Totalt	100	514

Tabell A 8 Fylke

Fylke	Prosent	Antall
Akershus	5,8	30
Aust-Agder	5,6	29
Buskerud	6,6	34
Finnmark	4,1	21
Hedmark	4,6	24
Hordaland	5,0	26
Møre og Romsdal	6,0	31

Nordland	4,1	21
Nord-Trøndelag	5,8	30
Oppland	7,2	37
Oslo	6,8	35
Rogaland	4,8	25
Sogn og Fjordane	6,8	35
Sør-Trøndelag	3,7	19
Telemark	4,3	22
Troms	3,7	19
Vest-Agder	4,6	24
Vestfold	5,8	30
Østfold	4,8	25
Totalt	100	517

Tabell A 9 Medlemskap (N = 522)

Er medlemmer av følgende:	Prosent	Antall
Fag-/arbeidstakerorganisasjon	21,1	110
Idrettslag	35,1	183
Bransje-, nærings- eller yrkesorg.	5,2	27
Velforening	13	68
Boligbyggerlag, leieboerforening	2,7	14
Helselag, sanitetsforening	1,9	10
Friluftorganisasjon	6,9	36
Korps, kor, kunst	11,5	60
Politisk parti	5,2	27
Kristelig/religiøs forening	8,2	43
Solidaritets- eller menneskerettigh.org	1,9	10
Funksjonshemmedes interesseorganisasjon	2,3	12
Miljøvernorganisasjon	0,4	2
Kvinneorganisasjon	1,5	8

Tabell A 10 Deltakelse på gudstjenester (utenom bryllup, begravelse, dåp eller lignende)

Gudstjenestedeltakelse	Prosent	Antall
Hver uke eller nesten hver uke	1,9	10
Noen ganger i måneden	4,8	25
Omtrent en gang i måneden	3,7	19
Noen ganger i året	32,4	167
Sjeldnere	41,3	213
Aldri	15,9	82
Totalt	100	516

Tabell A 11 Religiøs selvbetegnelse.

Religiøs selvbetegnelse	Prosent	Antall
Jeg regner meg som bekjennende kristen	16,6	86
Jeg regner meg som kristen, men ikke bekjennende kristen	20,3	105
Jeg regner meg som kristen, men på min egen måte	37,5	194
Jeg har en tro, men regner meg ikke som kristen	14,3	74
Jeg har ingen religiøs tro	8,7	45
Vet ikke	2,5	13
Totalt	100	517

Tabell A 12 Forelderen konfirmert

Forelderen konfirmert?	Prosent	Antall
Ja, konfirmert i Den norske kirke	95,0	491
Ja, konfirmert i et annet kirkesamfunn enn Dnk	0,8	4
Ja, humanistisk/borgerlig konfirmasjon (HEF)	1,7	9
Nei, jeg er ikke konfirmert	2,5	13
Totalt	100	517

Tabell A 13 Foreldres syn på egen konfirmasjonstid

Foreldres syn på egen konfirmasjonstid	Prosent	Antall
Ikke tilfreds i det hele tatt	1,4	7
I liten grad tilfreds	7,0	34
I noen grad tilfreds	24,7	121
I stor grad tilfreds	47,0	230
I meget stor grad tilfreds	13,7	67
Husker ikke	6,1	30
Totalt	100	489

Tabell A 14 Har barn som er født i... (Kan sette flere kryss) (N=522)

Har barn som er ...	Prosent	Antall
Født 2011	2,1	11
Født 2010	37,2	194
Født 2006 - 2009	26,6	139
Født 2003 - 2005	18	94

Født 2002	32	167
Født 2001 - 1998	27	141
Født 1996	34,5	180
Født 1995 - 1992	18,8	98
Født 1991 eller tidligere	11,7	61

Tabell A 15 Barn som trenger tilrettelegging ut i fra særlige behov

Særskilte behov	Prosent	Antall
Ja	7,2	37
Nei	92,8	477
Totalt	100	514

Tabell A 16 Foreldre - da de var 8-12 år: bønn

Bønn	Prosent	Antall
Daglig	18,7	81
Ukentlig	6,9	30
Av og til	16,9	73
Sjeldnere	13,2	57
Aldri	44,3	192
Total	100	433

Tabell A 17 Foreldres deltakelse da de var 8-12: bibellesing

Bibellesing	Prosent	Antall
Daglig	2,6	11
Ukentlig	8,8	38
Av og til	20,0	86
Sjeldnere	19,3	83
Aldri	49,4	213
Total	100	431

Tabell A 18 Foreldres da de var 8-12 år: kristent kor

Foreldres deltakelse: Kristent kor	Prosent	Antall
Daglig	-	-
Ukentlig	25,6	116
Av og til	10,6	48
Sjeldnere	5,7	26
Aldri	58,1	263

Total	100	453
-------	-----	-----

Tabell A 19 Foreldres da de var 8-12 år: gudstjeneste

Foreldres deltakelse: Gudstjeneste	Prosent	Antall
Daglig	0,2	1
Ukentlig	3,8	17
Av og til	44,7	201
Sjeldnere	31,8	143
Aldri	19,6	88
Total	100	450

Tabell A 20 Foreldres da de var 8-12 år: søndagsskole

Foreldres deltakelse: Søndagsskole	Prosent	Antall
Daglig	0,4	2
Ukentlig	34,1	169
Av og til	26,7	132
Sjeldnere	5,3	26
Aldri	33,5	166
Total	100	495

Tabell A 21 Foreldres da de var 8-12 år: Kristen forening/klubb/møte

Kristen forening/klubb/møte	Prosent	Antall
Daglig	-	-
Ukentlig	21,8	100
Av og til	22,7	104
Sjeldnere	10,0	46
Aldri	45,5	209
Total	100	459

Tabell A 22 Har deltatt på gudstjenester siste 12 måneder i forbindelse med... (Kan sette flere kryss) (N= 522)

Deltatt gudstjenester ifm:	Prosent	Antall
Dåp	47,7	249
Familiegudstjeneste	37	193

Julehøytiden	41,2	215
Vanlig søndag	23,9	125
Påske/pinse	12,8	67
Konfirmasjon	47,5	248
Begravelse	46,2	241
Speidergudstjeneste	3,6	19
Allehelgensdag	3,6	19
Bryllup	24,9	130
Har ikke vært på gudstjeneste i løpet av de siste 12 måneder	4,2	22

Tabell A 23 Har vært i kontakt med kirken siste 12 måneder i forbindelse med... (Kan sette flere kryss) (N= 522)

Kontakt med kirken ifm:	Prosent	Antall
Julemesse	14,2	74
Konsert	24,9	130
Loppemarked	3,6	19
Aktiviteter for barn	29,5	154
Samtale med prest/diakon/kateket	17,8	93
Aktiviteter for ungdom	20,9	109
Møte/foreningsaktivitet for voksne	5,9	31
Valg av menighetsråd/bispedømmeråd	6,9	36
Ikke vært i kontakt med kirken siste 12 mnd	18,8	98
Andre anledninger	11,1	58

Tabell A 24 Er barnet/barna dine døpt?

Barna døpt?	Prosent	Antall
Ja, mitt/mine barn er døpt	98,5	513
Jeg har både barn som er døpt og som ikke er døpt	1,2	6
Nei, mitt/mine barn er ikke døpt	0,4	2
Totalt	100	521

Tabell A 25 Alternativer til dåp

Vurderte alternativer til dåp	Prosent	Antall
Ja, jeg vurderte å bare ha en familiefest/vennefest	3,5	18
Ja, jeg vurderte humanistisk navnefest	4,1	21
Ja, jeg vurderte barnevelsignelse i en frikirkemenighet	1,0	5
Nei, jeg vurderte ikke alternativer til dåp	90,9	470
Husker ikke	0,6	3

Totalt	100	517
--------	-----	-----

Tabell A 26 Motiver for dåp: "Jeg ville at barnet/barna skulle bli Guds barn"

	Prosent	Antall
Viktig	43,6	214
Verken eller	36,0	177
Ikke viktig	20,4	100
Totalt	100	491

Tabell A 27 Motiver for dåp: "Jeg ville ha en vakker høytidelighet for barnet/barna"

	Prosent	Antall
Viktig	72,5	356
Verken eller	20,4	100
Ikke viktig	7,1	35
Totalt	100	491

Tabell A 28 Motiver for dåp: "Min ektefelle/samboer/kjæreste ville at barnet/barna skulle døpes"

	Prosent	Antall
Viktig	56,9	277
Verken eller	28,5	139
Ikke viktig	14,6	71
Totalt	100	487

Tabell A 29 Motiver for dåp: "Jeg hadde/har en kristen tro"

	Prosent	Antall
Viktig	55,6	275
Verken eller	31,3	155
Ikke viktig	13,1	65
Totalt	100	495

Tabell A 30 Motiver for dåp: "Jeg mente at dåpen ville gi barnet/barna bedre mulighet for å velge selv senere i livet"

	Prosent	Antall
Viktig	67,7	333
Verken eller	26,0	128
Ikke viktig	6,3	31
Totalt	100	492

Tabell A 31 Motiver for dåp: "Jeg tror at dåpen gir Guds beskyttelse"

	Prosent	Antall
Viktig	31,1	150
Verken eller	41,2	199
Ikke viktig	27,7	134
Totalt	100	483

Tabell A 32 Motiver for dåp: "I vår familie er det vanlig å døpe barna"

	Prosent	Antall
Viktig	75,7	381
Verken eller	18,7	94
Ikke viktig	5,6	28
Totalt	100	503

Tabell A 33 Motiver for dåp: "Jeg ville at barnet/barna skulle være en del av kirken"

	Prosent	Antall
Viktig	67,9	339
Verken eller	23,4	117
Ikke viktig	8,6	43
Totalt	100	499

Tabell A 34 Motiver for dåp: "Andre i familien ønsket det"

	Prosent	Antall
Viktig	16,9	81
Verken eller	37,3	179
Ikke viktig	45,8	220
Totalt	100	480

Tabell A 35 Motiver for dåp: "Jeg ville at barnet/barna skulle vokse opp som en kristen"

	Prosent	Antall
Viktig	44,2	216
Verken eller	37,8	185
Ikke viktig	18,0	88
Totalt	100	489

Tabell A 36 Kjenner til at Dnk har satt i gang en trosopplæringsreform

Kjennskap til trosopplæringsreformen	Prosent	Antall
Ja	46,5	241
Nei	44,0	228
Vet ikke	9,5	49
Totalt	100	518

Tabell A 37 Fått tilbud om å være med på trosopplæringsaktiviteter

Fått tilbud om aktiviteter?	Prosent	Antall
Ja	86,2	442
Nei	9,9	51
Vet ikke	3,9	20
Totalt	100	513

Tabell A 38 Vært med på trosopplæringsaktiviteter

Vært med på aktiviteter?	Prosent	Antall
Ja	72,1	367
Nei	26,7	136
Vet ikke	1,2	6
Totalt	100	509

Tabell A 39 Tilbud om trosopplæringstiltak (Ubegrenset antall avkryssninger) (N= 522)

Fått tilbud om:	Prosent	Antall
Speider	8,6	45
Kor/sang/musikk	28,9	151
Barnehagegudstjeneste	12,8	67
Skolegudstjeneste	21,8	114
Klubb	10,9	57
Babysang/trilletteff	23,2	121
Utdeling av 4-årsbok	25,9	135
Dåpsskole	3,4	18
Utdeling av 6-årsbok	11,7	61
Andre aktiviteter/arrangementer	13,6	71
Barne-/familiegudstjeneste	20,7	108
Skolestartmarkering	1,7	9
Tårnagent	15,1	79

Lys våken/overnatting i kirken	12,3	64
Utdeling av Bibel	7,5	39
Ungdomsklubb/kafé	6,9	36
Ledertrening for ungdom	4,6	24
Ungdomsgudstjeneste	7,3	38
Helgetur/leir for ungdom	7,5	39
Konfirmantleir	17	89

Tabell A 40 Deltatt på trosopplæringstiltak (Ubegrenset antall avkryssninger) (N= 522)

Vært med på:	Prosent	Antall
Speider	8,4	44
Kor/sang/musikk	20,5	107
Barnehagegudstjeneste	23,8	124
Skolegudstjeneste	44,4	232
Klubb	11,1	58
Babysang/trilletteff	16,7	87
Utdeling av 4-årsbok	43,9	229
Dåpsskole	3,4	18
Utdeling av 6-årsbok	15,1	79
Andre		
aktiviteter/arrangementer	13,6	71
Barne-/familiegudstjeneste	28,5	149
Skolestartmarkering	3,4	18
Tårnagent	7,7	40
Lys våken/overnatting i kirken	7,1	37
Utdeling av Bibel	16,7	87
Ungdomsklubb/kafé	7,5	39
Ledertrening for ungdom	3,3	17
Ungdomsgudstjeneste	10,3	54
Helgetur/leir for ungdom	9,2	48
Konfirmantleir	26,2	137

Tabell A 41 Hadde glede av å være sammen med barn og unge

Deltatt: Glede av andre barn og unge	Prosent	Antall
Passer godt	87,1	317
Passer verken godt eller dårlig	12,1	44
Passer dårlig	0,3	1
Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn	0,5	2
Total	100	364

Tabell A 42 Virket ikke som han/henne hadde utbytte av å delta

Deltatt: Ikke utbytte	Prosent	Antall
Passer godt	8,1	29
Passer verken godt eller dårlig	27,2	98
Passer dårlig	54,7	197
Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn	10,0	36
Total	100	360

Tabell A 43 Ble bedre kjent med det som foregår i kirken

Deltatt: Bedre kjent med det som foregår i kirken	Prosent	Antall
Passer godt	52,5	188
Passer verken godt eller dårlig	36,0	129
Passer dårlig	3,6	13
Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn	7,8	28
Total	100	358

Tabell A 44 Lærte mer om sentrale emner i kristendommen

Deltatt: Lærte om sentrale emner i kristendommen	Prosent	Antall
Passer godt	43,9	158
Passer verken godt eller dårlig	40,3	145
Passer dårlig	5,0	18
Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn	10,8	39
Total	100	360

Tabell A 45 Likte aktivitetene

Deltatt: Likte aktivitetene	Prosent	Antall
Passer godt	79,1	287
Passer verken godt eller dårlig	19,0	69
Passer dårlig	1,4	5
Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn	0,6	2
Total	100	363

Tabell A 46 Ble mer opptatt av spørsmål om tro og livssyn

Deltatt: Mer opptatt av tro og livssyn	Prosent	Antall
Passer godt	23,3	84
Passer verken godt eller dårlig	50,0	180
Passer dårlig	15,0	54
Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn	11,7	42
Total	100	360

Tabell A 47 Vi snakket sammen hjemme om hva barnet/barna hadde lært

Deltatt: Snakket om opplevelsen hjemme	Prosent	Antall
Passer godt	59,2	213
Passer verken godt eller dårlig	28,6	103
Passer dårlig	6,4	23
Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn	5,8	21
Total	100	360

Tabell A 48 Følte seg utrygg

Deltatt: Følte seg utrygg	Prosent	Antall
Passer godt	3,3	12
Passer verken godt eller dårlig	10,0	36
Passer dårlig	72,7	261
Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn	13,9	50
Total	100	359

Tabell A 49 Utbytte av å delta sammen med sitt barn (Ubegrenset antall avkryssninger) (N= 359 - 364)

Utbytte av å delta sammen med sitt barn:	Prosent
Jeg hadde glede av å treffe andre foreldre med barn	54
Jeg ble mer fortrolig med kirken og det som foregår der	21,8
Jeg fikk nyttige tips om hvordan jeg kan formidle kristen tro til barnet/barna mine	11,7
Jeg hadde ikke særlig utbytte av det	6
Jeg deltok ikke	28,6

Tabell A 50 Helhetsvurdering av tilbud barnet/banra har deltatt på

Helhetsvurdering av aktivitet	Prosent	Antall
Meget bra	29,2	107
Bra	60,1	220
Verken eller	7,4	27
Dårlig	0,5	2
Meget dårlig	0,3	1
Vet ikke	2,5	9
Total	100	366

Tabell A 51 Årsaker for å ikke delta (N= 136) (Kan sette inntil tre kryss)

Årsaker til å ikke delta	Prosent
Opptatt med andre fritidsaktiviteter	35,3
Ingen venner eller bekjente deltar	11
Uinteressant tilbud	11
Kvaliteten er for dårlig	0,7
Har selv hatt negativ erfaring med kirken som barn/ungdom	2,2
For lang avstand til tilbudet	1,5
Min datter / sønn hadde bare ikke lyst	14
Hadde ikke tiltro til lederne	0
Tilbudet passet i liten grad inn i familiens ukentlige gjøremål	16
Har ikke fått tilbud	27,2
Vet ikke	6,6

Tabell A 52 Mottatt informasjon om kirkens tilbud til barn og unge

Info mottatt	Prosent	Antall
Nei, ingen ting	26,0	134
Ja, litt	29,5	152
Ja, noe	32,6	168
Ja, mye	6,0	31
Vet ikke	6,0	31
Total	100	516

Tabell A 53 Hva foreldrene synes om informasjonen

Syn på informasjon	Prosent	Antall
Meget bra	7,0	32
Bra	48,4	220
Hverken eller	20,7	94

Dårlig	0,9	4
Meget dårlig	0,7	3
Vet ikke/har ikke fått sett på den	22,4	102
Totalt	100	455

Tabell A 54 Holdninger til å motta informasjon fra kirken om tilbud for barn/unge

Ønske om å motta informasjon	Prosent	Antall
Jeg ønsker ikke å motta slik informasjon	8,2	42
Jeg synes det er OK å få informasjon en sjelden gang	20,4	105
Jeg ønsker å motta informasjon av og til	37,3	192
Jeg ønsker å motta informasjon hver gang kirken har et tilbud	28,9	149
Vet ikke	5,2	27
Totalt	100	515

Tabell A 55 Søkt/fått info via kirkens hjemmeside om tilbud til barn og ungdom

Søkt etter informasjon	Prosent	Antall
Ja	22,2	115
Nei	72,2	374
Vet ikke	5,6	29
Totalt	100	518

Tabell A 56 Synes om informasjonen fått via hjemmesiden til kirken

Syn om oppsøkt informasjon	Prosent	Antall
Meget bra	60,9	70
Bra	20,0	23
Hverken eller	13,9	16
Dårlig	5,2	6
Totalt	100	115

Tabell A 57 Leser menighetsbladet i den lokale kirken

Leser menighetsbladet	Prosent	Antall
Hver gang	25,8	133
Så godt som hver gang	27,5	142
Av og til	26,9	139
Aldri	9,1	47

Jeg får ikke menighetsbladet	10,7	55
Totalt	100	516

Tabell A 58 Foreldres holdning til formidling av kristen tro til barna

Kirken: Formidle kristen tro til barna	Prosent	Antall
I meget stor grad	12,2	63
I stor grad	34,4	177
Hverken eller	41,6	214
I liten grad	10,9	56
Ikke i det hele tatt	1,0	5
Total	100	515

Tabell A 59 Foreldre selv ønsker å formidle kristen tro til barna

Selv formidle kristen tro til barna	Prosent	Antall
I meget stor grad	9,9	51
I stor grad	29,0	149
Hverken eller	42,0	216
I liten grad	16,0	82
Ikke i det hele tatt	3,1	16
Total	100	514

Tabell A 60 Formidler kristen tro til barna (Ubegrenset antall avkryssninger) (N= 522)

Formidler kristen tro til barna	Prosent	Antall
Min ektefelle/samboer	23,8	124
Besteforeldre	40	209
Andre slektninger	20,9	109
Faddere	20,7	108
Venner av familien	13,4	70
Lærere i RLE (Skolefaget: Religion, livssyn og etikk)	44,8	234
Ledere i barne- eller ungdomsarbeidet i kirken	28,7	150
Ingen av de nevnte	13,8	72
Andre	5	26

Tabell A 61 Deltatt som frivillig i forbindelse med kirkens arrangementer til barn/ungdom siste 3 år

Deltatt som frivillig i kirken, siste 3 år	Prosent	Antall

Ja	37,9	196
Nei	60,3	312
Vet ikke	1,7	9
Total	100	517

Tabell A 62 Foreldres utbytte av deltakelse (Flere kryss mulig) (N=196)

Utbytte av å delta som frivillig:	Prosent	Antall
Fått mer kunnskap om kristendommen	6,6	13
Bidratt til å gi barn/unge et kirkelig tilbud/fått nye venner/bekjente	48,5	95
Fått mer kjennskap til kirken og kirkens arbeid	35,7	70
Bidratt til at mitt/mine barn fikk delta på noe de hadde lyst til å være med på	60,2	118
Ikke hatt utbytte av å delta	5,6	11
Blitt mer kjent i lokalsamfunnet	21,9	43

Tabell A 63 Vært med på å utforme tilbud til barn og unge

Utformet tilbud til barn/unge i kirken	Prosent	Antall
Ja	12,4	60
Nei	86,4	431
Vet ikke	1,6	8
Total	100	499

Tabell A 64 Foreldres utbytte av å utforme tilbud til barn og unge (Kan sette inntil tre kryss) (N= 56)

Utbytte av å utforme tilbud	Prosent	Antall
Fått mer kunnskap om kristendommen	14,3	8
Bidratt til å gi barn/unge et kirkelig tilbud	80,4	45
Fått nye venner/bekjente	51,8	29
Fått mer kjennskap til kirken og kirkens arbeid	41,1	23
Bidratt til at mitt/mine barn fikk delta på noe de hadde lyst til å være med på	41,1	23
Ikke hatt utbytte av å delta	3,6	2
Blitt mer kjent i lokalsamfunnet	10,7	6
Annet	3,6	2

Tabell A 65 Andel som kunne tenke seg å delta som frivillig i kirkens arbeid med barn og unge

Kunne tenke seg å delta i frivillig arbeid	Prosent	Antall
Jeg kunne godt tenke meg å delta	3,9	12

Jeg kunne tenke meg å delta, men ikke så mye	35,7	110
Jeg kunne ikke tenke meg å delta	60,4	186
Total	100	312

Tabell A 66 Opplevelse av møtet med kirken da barnet/barna ble døpt (kun barn født 2010)

Dåp: Foreldres møte med kirken	Prosent	Antall
Meget positivt	48,5	94
Positivt	41,2	80
Verken positivt eller negativt	7,7	15
Negativt	1,5	3
Meget negativt	1,0	2
Total	100	194

Tabell A 67 Det viktigste dåpssamtalen skal dreie seg om... (kun barn født 2010) (kan sette inntil tre kryss) (N= 328)

Dåpssamtalen viktigste presten snakket om	Prosent	Antall
Hva kirken forstår med dåp	56,7	110
Foreldrenes forhold til kristen tro	12,4	24
Praktiske ting under dåpsgudstjenesten	75,8	147
Kirkens tilbud til barn	50,5	98
Hvordan foreldre kan formidle kristen tro til barna	33,5	65
Hvordan foreldre opplever det å bli foreldre	19,1	37

Tabell A 68 Hovedinntrykk av dåpsgudstjenesten (kun barn født 2010)

Dåp: Hovedinntrykk av dåpsgudstjenesten	Prosent	Antall
Meget positivt	46,4	89
Positivt	44,8	86
Verken positivt eller negativt	7,8	15
Negativt	0,5	1
Meget negativt	0,5	1
Total	100	192

Tabell A 69 Gode tilbud til barna når de vokser opp (kun barn født 2010) (kan sette inntil tre kryss) (N= 194)

Ansees som gode tilbud til barna	Prosent	Antall
Familiegudstjeneste	28,4	55
Barnegruppe med ukentlige samlinger	21,4	42

Søndagsskole	29,9	58
Speider	41,8	81
Kor	49	95
En årlig samling i kirken for aldersgruppen	17,5	34
Adventsverksted/juleverksted	55,7	108
4-årsbok	58,2	113
Kristent barnearbeid i samarbeid med aktivitetsskolen/SFO	12,9	25
Besøk av presten eller kateketen i barnehage/skole	26,3	51
Barnehage-/skolegudstjeneste	39,2	76
Få tilsendt litteratur, CDer, DVDer til bruk i hjemmet.	17,5	34
Ingen av delene	2,6	5

Tabell A 70 Ber kveldsbønn/synger kristen sang for banet/barna (født tidligere enn 2001 utelatt)

Bønn/kristen sang for barna	Prosent	Antall
Ja, daglig	21,9	95
Ja, av og til	25,8	112
Sjeldent	21,9	95
Aldri	30,4	132
Total	100	434

Tabell A 71 Mottatt materiell til bruk i hjemmet (født tidligere enn 2001 utelatt)

Mottatt materiell	Prosent	Antall
Ja	33,3	145
Nei	57,6	251
Vet ikke	9,2	40
Total	100	436

Tabell A 72 Anvendt tilsendt materiell (født tidligere enn 2001 utelatt)

Anvendt materiell	Prosent	Antall
Ja, mye	11,7	17
Ja, litt	74,5	108
Nei	11,0	16
Vet ikke	2,8	4
Total	100	145

Tabell A 73 Syn på mottatt materiell (kan sette inntil 3 kryss) (N = 125)

Synes om tilsendt materiell	Prosent	Antall
Interessant	50,4	63
Alt for omfattende	3,2	4
Overfladisk	9,6	12
Inspirerende	23,2	29
Lærerikt	39,2	49
Vanskelig å forstå	4	5

Tabell A 74 Markering av barnets dåpsdag

Markering av dåpsdagen	Prosent	Antall
Ja, vi pleier å markere dåpsdagen	9,3	47
Ja, vi markerte dåpsdagen det første året/første par årene etter dåpen, men har ikke gjort det senere	15,6	79
Nei, vi har aldri gjort noe spesielt på årsdagen for barnets/barnas dåp	75,1	381
Total	100	507

Tabell A 75 Viktig å formidle til barna: Sentrale tekster fra Bibelen

Formidlet til barn: Sentrale tekster fra Bibelen	Prosent	Antall
Viktig	68,8	339
Verken viktig eller uviktig	22,5	111
Uviktig	6,3	31
Vet ikke	2,4	12
Total	100	493

Tabell A 76 Viktig å formidle til barna: Trosbekjennelsen

Formidlet til barn: Trosbekjennelsen	Prosent	Antall
Viktig	42,3	207
Verken viktig eller uviktig	42,7	209
Uviktig	11,9	58
Vet ikke	3,1	15
Total	100	489

Tabell A 77 Viktig å formidle til barna: Kristne høytider og hva de betyr

Formidlet til barn: Kristne høytider	Prosent	Antall
Viktig	91,1	461
Verken viktig eller uviktig	7,3	37
Uviktig	1,2	6
Vet ikke	0,4	2
Total	100	506

Tabell A 78 Viktig å formidle til barna: Hva dåp er

Formidlet til barn: Hva dåp er	Prosent	Antall
Viktig	72,5	361
Verken viktig eller uviktig	23,7	118
Uviktig	2,6	13
Vet ikke	1,2	6
Total	100	498

Tabell A 79 Viktig å formidle til barna: De ti bud

Formidlet til barn: De ti bud	Prosent	Antall
Viktig	70,5	352
Verken viktig eller uviktig	24,6	123
Uviktig	4,2	21
Vet ikke	0,6	3
Total	100	499

Tabell A 80 Viktig å formidle til barna: Hva nattverd er

Formidlet til barn: Hva nattverd er	Prosent	Antall
Viktig	36,7	180
Verken viktig eller uviktig	45,4	223
Uviktig	15,1	74
Vet ikke	2,9	14
Total	100	491

Tabell A 81 Viktig å formidle til barna: Hva gudstjeneste er og det som skjer der

Formidlet til barn: Gudstjenester og det som skjer der	Prosent	Antall
Viktig	40,9	199
Verken viktig eller uviktig	46,8	228
Uviktig	10,1	49
Vet ikke	2,3	11
Total	100	487

Tabell A 82 Viktig å formidle til barna: At Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt

Formidlet til barn: Gud elsker alle mennesker..	Prosent	Antall
Viktig	64,7	323
Verken viktig eller uviktig	25,7	128
Uviktig	8,0	40
Vet ikke	1,6	8
Total	100	499

Tabell A 83 Viktig å formidle til barna: At vi kan be til Gud

Formidlet til barn: At vi kan be til Gud	Prosent	Antall
Viktig	62,7	309
Verken viktig eller uviktig	25,8	127
Uviktig	9,9	49
Vet ikke	1,6	8
Total	100	493

Tabell A 84 Viktig å formidle til barna: Tilgivelse

Formidlet til barn: Tilgivelse	Prosent	Antall
Viktig	75,4	377
Verken viktig eller uviktig	18,2	91
Uviktig	5,2	26
Vet ikke	1,2	6
Total	100	500

Tabell A 85 Viktig å formidle til barna: At Gud har skapt verden

Formidlet til barn: At Gud har skapt verden	Prosent	Antall
Viktig	38,7	189
Verken viktig eller uviktig	37,9	185
Uviktig	20,3	99
Vet ikke	3,1	15
Total	100	488

Tabell A 86 Viktig å formidle til barna: Å bli kjent med Jesus

Formidlet til barn: Å bli kjent med Jesus	Prosent	Antall
Viktig	41,8	205
Verken viktig eller uviktig	40,0	196
Uviktig	15,7	77
Vet ikke	2,4	12
Total	100	490

Tabell A 87 Viktig å formidle til barna: Nestekjærlighet

Formidlet til barn: nestekjærlighet	Prosent	Antall
Viktig	88,2	440
Verken viktig eller uviktig	10,0	50
Uviktig	1,4	7
Vet ikke	0,4	2
Total	100	499

Tabell A 88 Viktig å formidle til barna: Ansvar for jordkloden

Formidlet til barn: Ansvar for jordkloden	Prosent	Antall
Viktig	79,7	393
Verken viktig eller uviktig	16,6	82
Uviktig	2,6	13

Vet ikke	1,0	5
Total	100	493

Tabell A 89 Viktig å formidle til barna: Respekt for det hellige

Formidlet til barn: Respekt for det hellige	Prosent	Antall
Viktig	56,4	277
Verken viktig eller uviktig	35,6	175
Uviktig	6,1	30
Vet ikke	1,8	9
Total	100	491

Tabell A 90 Viktig å formidle til barna: Respekt for andre mennesker

Formidlet til barn: Respekt for medmennesker	Prosent	Antall
Viktig	94,7	478
Verken viktig eller uviktig	4,4	22
Uviktig	0,6	3
Vet ikke	0,4	2
Total	100	505

Tabell A 91 Tilfredshet med kirken under konfirmasjonstiden

Tilfredshet med kirken	Prosent	Antall
Meget tilfreds	35,7	61
Tilfreds	41,5	71
Ganske tilfreds	13,5	23
Lite tilfreds	6,4	11
Negativ	2,9	5
Total	100	171

Tabell A 92 Det viktigste kirken kan gi konfirmantene er... (kan sette inntil 4 fire kryss) (N = 180)

Viktigste kirken kan gi konfirmantene	Prosent	Antall
En fin tid sammen med andre ungdommer	80	144
Større fortrolighet med innholdet i bibelen	32,8	59
Kjennskap til kirken og kirkens arbeid	66,7	120

Kristen tro	30	54
Hjelp til å leve etter de 10 bud	13,3	24
Hjelp til å velge livssyn	33,3	60
Hjelp til å finne sin egen vei til Gud	31,1	56
Hjelp til å bli sosialt moden	30	54

Tabell A 93 Konfirmantens kjønn

Kjønn på konfirmant	Prosent	Antall
Gutt	51,7	90
Jente	48,3	84
Total	100	174

Tabell A 94 Konfirmanten fornøyd med konfirmasjonstiden

Konfirmanten fornøyd	Prosent	Antall
I meget stor grad	21,4	37
I stor grad	53,2	92
Verken eller	17,9	31
I liten grad	2,3	4
Ikke i det hele tatt	0,6	1
Vet ikke	4,6	8
	100	173

Tabell A 95 Holdninger til kirkens informasjon

Vurdering av info om konfirmasjonstiden	Prosent	Antall
Informasjonen fra kirken har fullt ut dekket mine behov	68,4	117
Informasjonen har delvis dekket mine behov	23,4	40
Informasjonen har ikke dekket mine behov	4,7	8
Jeg kan ikke huske å ha mottatt informasjon om dette fra kirken	3,5	6
Total	100	171

Tabell A 96 Vurdering av viktigheten av at barnet konfirmerte seg

Viktighet av at barn konfirmerte seg	Prosent	Antall
Meget viktig	24,3	42

Viktig	48,6	84
Verken viktig eller ikke viktig	18,5	32
Litt viktig	3,5	6
Ikke viktig	5,2	9
Total	100	173

Tabell A 97 Foreldres deltakelse på gudstjeneste mens barnet deltok i konfirmasjonsundervisning

Foreldres deltakelse på gudstjeneste i konfirmasjonstiden	Prosent	Antall
Mindre enn før	1,2	2
Akkurat som før	32,7	56
Oftere enn før	66,1	113
Total	100	171

Tabell A 98 Vurdering: barnets interesse for kristendommen ila. konfirmasjonstiden

Barns interesse for kristendommen under konfirmasjonstiden	Prosent	Antall
Mye mer interessert enn før	4,0	7
Noe mer interessert enn før	40,3	71
Ingen forandring	46,0	81
Litt mindre interessert enn før	1,1	2
Mye mindre interessert enn før	2,3	4
vet ikke	6,3	11
Total	100	176

Tabell A 99 Sentrale tekster fra Bibelen

Lære i konfirmasjonstiden: Sentrale tekster	Prosent	Antall
Viktig	56,0	93
Nokså viktig	31,3	52
Uviktig	12,7	21
Total	100	166

Tabell A 100 Kristne høytider og hva de betyr (jul, påske, pinse)

Lære i	Prosent	Antall
--------	---------	--------

konfirmasjonstiden: Kristne høytider		
Viktig	75,6	127
Nokså viktig	22,6	38
Uviktig	1,8	3
Total	100	168

Tabell A 101 Hva dåp er

Lære i konfirmasjonstiden: Hva dåp er	Prosent	Antall
Viktig	72,0	121
Nokså viktig	23,8	40
Uviktig	4,2	7
Total	100	168

Tabell A 102 Hvordan leve som en kristen

Lære i konfirmasjonstiden: Leve som kristen	Prosent	Antall
Viktig	41,8	69
Nokså viktig	38,8	64
Uviktig	19,4	32
Total	100	165

Tabell A 103 Hva nattverd er

Lære i konfirmasjonstiden: Hva nattverd er	Prosent	Antall
Viktig	44,3	74
Nokså viktig	37,7	63
Uviktig	18,0	30
Total	100	167

Tabell A 104 Gudstjenestenes ledd og betydning

Lære i konfirmasjonstiden: Gudstjenestens ledd og betydning	Prosent	Antall
Viktig	29,4	48
Nokså viktig	52,1	85

Uviktig	18,4	30
Total	100	163

Tabell A 105 At Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt

Lære i konfirmasjonstiden: Gud elsker alle mennesker	Prosent	Antall
Viktig	67,1	114
Nokså viktig	21,2	36
Uviktig	11,8	20
Total	100	170

Tabell A 106 At vi kan be til Gud

Lære i konfirmasjonstiden: At vi kan be til Gud	Prosent	Antall
Viktig	64,1	107
Nokså viktig	24,0	40
Uviktig	12,0	20
Total	100	167

Tabell A 107 Tilgivelse

Lære i konfirmasjonstiden: Tilgivelse	Prosent	Antall
Viktig	80,5	136
Nokså viktig	16,0	27
Uviktig	3,6	6
Total	100	169

Tabell A 108 Hvem Jesus er

Lære i konfirmasjonstiden: Hvem Jesus er	Prosent	Antall
Viktig	56,6	94
Nokså viktig	31,9	53
Uviktig	11,4	19
Total	100	166

Tabell A 109 Nestekjærighet

Lære i konfirmasjonstiden: Nstekjærighet	Prosent	Antall
Viktig	87,6	149
Nokså viktig	10,0	17
Uviktig	2,4	4
Total	100	170

Tabell A 110 Miljøspørsmål og vern av skaperverket

Lære i konfirmasjonstiden: Miljøspørsmål og vern av skaperverket	Prosent	Antall
Viktig	55,1	92
Nokså viktig	37,7	63
Uviktig	7,2	12
Total	100	167

Tabell A 111 Andre religioner

Lære i konfirmasjonstiden: Andre religioner	Prosent	Antall
Viktig	38,1	64
Nokså viktig	48,2	81
Uviktig	13,7	23
Total	100	168

Tabell A 112 Kropp og seksualitet

Lære i konfirmasjonstiden: Kropp og seksualitet	Prosent	Antall
Viktig	43,6	72
Nokså viktig	45,5	75
Uviktig	10,9	18
Total	100	165

Tabell A 113 Respekt for det hellige

Lære i konfirmasjonstiden: Respekt for det hellige	Prosent	Antall
Viktig	55,2	91
Nokså viktig	34,5	57

Uviktig	10,3	17
Total	100	165

Tabell A 114 Respekt for andre mennesker

Lære i konfirmasjonstiden: Respekt for andre mennesker	Prosent	Antall
Viktig	93,6	160
Nogså viktig	5,8	10
Uviktig	0,6	1
Total	100	171

Tabell A 115 Inntrykk av hvilken grad barnet faktisk har lært tingene (som ansees som viktige) i konfirmasjonstiden

Faktisk lært i konfirmasjonstiden	Prosent	Antall
I stor grad	16,7	29
I noen grad	66,1	115
I mindre grad	5,7	10
Ikke i det hele tatt	1,1	2
Vet ikke	10,3	18
Total	100	174

1) Har du vært på gudstjeneste i Den norske kirke (Statskirken) i løpet av de siste 12 måneder i forbindelse med... (Her kan du sette flere kryss)

Dåp
Familiegudstjeneste
Julehøytiden
Vanlig søndag
Påske/pinse
Konfirmasjon
Begravelse
Speidergudstjeneste
Allehelgensdag
Bryllup
Har ikke vært på gudstjeneste i løpet av de siste 12 måneder

2) Har du vært i kontakt med Den norske kirke (Statskirken) i løpet av de siste 12 måneder i forbindelse med... (Her kan du sette flere kryss)

Julemesse
Konsert
Loppemarked
Aktiviteter for barn
Samtale med prest/diakon/kateket
Aktiviteter for ungdom
Møte/foreningsaktivitet for voksne
Valg av menighetsråd/bispedømmeråd
Ikke kontakt med kirken i løpet av de siste 12 måneder
Andre anledninger, spesifiser her

3) Er barnet/barna dine døpt? (Kun ett kryss mulig)

Ja, mitt/mine barn er døpt
Jeg har både barn som er døpt og barn som ikke er døpt
Nei, mitt/mine barn er ikke døpt

4) Vurderte du alternativer til dåp? (Kun ett kryss mulig)

Ja, jeg vurderte å bare ha en familiefest/vennefest
Ja, jeg vurderte humanistisk navnefest

Ja, jeg vurderte barnevelsignelse i en frikirkemenighet
Nei, jeg vurderte ikke alternativer til dåp
Husker ikke

**5) Var følgende grunner viktige eller ikke viktige for deg da du valgte å døpe barnet/barna dine?
(Kun ett kryss pr. linje)**

	Viktig	Verken viktig eller uviktig	Ikke viktig
Jeg ville at barnet/barna skulle bli Guds barn			
Jeg ville ha en vakker høytidelighet for barnet/barna			
Min ektefelle/samboer/kjæreste ville at barnet/barna skulle døpes			
Jeg hadde/har en kristen tro			
Jeg mente at dåpen ville gi barnet/barna bedre mulighet for å velge selv senere i livet			
Jeg tror at dåpen gir Guds beskyttelse			
I vår familie er det vanlig å døpe barna			
Jeg ville at barnet/barna skulle være en del av kirken			
Andre i familien ønsket det			
Jeg ville at barnet/barna skulle vokse opp som en kristen			

6) Kjenner du til at Den norske kirke har satt i gang en trosopplæringsreform blant barn og unge?

Ja
Nei
Vet ikke

7) I spørsmål 9 (se under) finner du en liste over kirkens aktiviteter/arrangementer. Har ditt/dine barn FÅTT TILBUD om å være med på én eller flere av disse aktivitetene?

Ja
Nei
Vet ikke

8) Har ditt/dine barn VÆRT MED PÅ én eller flere av disse aktivitetene?

Ja
Nei
Vet ikke

9) Kirkens aktiviteter og arrangementer for barn og unge:

	Fått tilbud	Vært med på
Speider		
Kor/sang/musikk		
Barnehagegudstjeneste		
Skolegudstjeneste		
Klubb		
Babysang/trilletreff		
Utdeling av 4-årsbok		
Dåpsskole		
Utdeling av 6-årsbok		
Andre aktiviteter/arrangementer		
Barne-/familiegudstjeneste		
Skolestartmarkering		
"Tårnagent"		
"Lys våken"/overnatting i kirken		
Utdeling av Bibel		
Ungdomsklubb/kafé		
Ledertrening for ungdom		
Ungdomsgudstjeneste		
Helgetur/leir for ungdom		
Konfirmantleir		

10) Hvor godt eller dårlig passer utsagnene nedenfor for hvordan du mener barnet ditt/barna dine opplevde å delta i dette/disse tilbudene (dersom han/hun/de har deltatt i flere tilbud, svar ut i fra en samlet vurdering)? (Kun ett kryss per linje)

	Passer godt	Passer ikke godt eller dårlig	Passer dårlig	Spørsmålet passer ikke for mitt/mine barn
Hadde glede av å være sammen med andre barn/unge				
Lærte mer om sentrale emner i kristendommen				
Likte aktivitetene				
Ble mer opptatt av spørsmål om tro og livssyn				
Følte seg utrygg				
Ble bedre kjent med det som foregår i kirken				
Virket ikke som han/hun hadde særlig utbytte av å delta				
Vi snakket sammen hjemme om hva barnet/barna opplevde i kirken				

11) Dersom du deltok sammen med barnet ditt (for eksempel babysang eller kor), hvor godt passer utsagnene nedenfor? (Her kan du sette flere kryss)

Jeg hadde glede av å treffe andre foreldre med barn
Jeg ble mer fortrolig med kirken og det som foregår der
Jeg fikk nyttige tips om hvordan jeg kan formidle kristen tro til barnet/barna mine
Jeg hadde ikke særlig utbytte av det
Jeg deltok ikke

12) Hvordan vil du alt i alt vurdere tilbudet/tilbudene som barnet ditt / barna dine har deltatt i? (Har ditt/dine barn vært med på flere aktiviteter, gi svar ut fra en samlet vurdering) (Kun ett kryss mulig)

Meget bra
Bra
Verken eller
Dårlig
Meget dårlig
Vet ikke

13) Dersom barnet ditt/barna dine har fått tilbud om å være med på noe i kirkelig regi, men ikke deltatt, hva mener du er den/de viktigst(e) grunnen(e)? (Her kan du sette inntil 3 kryss)

Opptatt med andre fritidsaktiviteter
Ingen venner eller bekjente deltar
Uinteressant tilbud
Kvaliteten er for dårlig
Har selv hatt negativ erfaring med kirken som barn / ungdom
For lang avstand til tilbudet
Min datter / sønn hadde bare ikke lyst
Hadde ikke tiltro til lederne
Tilbudet passet i liten grad inn i familiens ukentlige gjøremål
Har ikke fått tilbud
Vet ikke

14) Har du mottatt informasjon(per post, e-post, telefon) om kirkens tilbud til barn/unge? (Kun ett kryss mulig)

Nei, ingen ting
Ja, litt
Ja, noe

Ja, mye
Vet ikke

15) Hvis du har mottatt slik informasjon, hva synes du om informasjonen? (Kun ett kryss mulig)

Meget bra
Bra
Hverken eller
Dårlig
Meget dårlig
Vet ikke/har ikke fått sett på den

16) I hvilken grad ønsker du å motta informasjon (post, e-post) fra kirken om tilbud/arrangementer kirken har for barn/ungdom? (Kun ett kryss mulig)

Jeg ønsker ikke å motta slik informasjon
Jeg synes det er OK å få informasjon en sjelden gang (for eksempel én gang i året)
Jeg ønsker å motta informasjon av og til
Jeg ønsker å motta informasjon hver gang kirken har et tilbud eller arrangement for barn/unge
Vet ikke

17) Har du søkt/fått informasjon via kirkens nettsider om kirkens tilbud til barn/unge? (Kun ett kryss mulig)

Ja
Nei
Vet ikke

18) Hva synes du om informasjonen? (Kun ett kryss mulig)

God
Mangelfull
Vanskelig å finne
Annet, spesifiser her

19) Leser du menighetsbladet i din lokale kirke? (Kun ett kryss mulig)

Hver gang
Så godt som hver gang
Av og til
Aldri

Jeg får ikke menighetsbladet

20) Er du konfirmert? (Kun ett kryss mulig)

Ja, jeg er konfirmert i Den norske kirke
Ja, jeg er konfirmert i et annet kirkesamfunn enn Den norske kirke
Ja, jeg hadde humanistisk/borgerlig konfirmasjon (Human-Etisk Forbund)
Nei, jeg er ikke konfirmert

21) I hvilken grad var du tilfreds eller ikke tilfreds med konfirmasjonstiden? (Kun ett kryss mulig)

Ikke tilfreds i det hele tatt
I liten grad tilfreds
I noen grad tilfreds
I stor grad tilfreds
I meget stor grad tilfreds
Husker ikke

22) Hvor ofte er du til stede ved gudstjenester eller andre religiøse møter? Regn ikke med bryllup, begravelse, dåp eller lignende. (Kun ett kryss mulig)

Hver uke eller nesten hver uke
Noen ganger i måneden
Omtrent en gang i måneden
Noen ganger i året
Sjeldnere
Aldri

23) Hvilket utsagn opplever du mest dekkende for deg? (Kun ett kryss mulig)

Jeg regner meg som bekjennende kristen
Jeg regner meg som kristen, men ikke bekjennende kristen
Jeg regner meg som kristen, men på min egen måte
Jeg har en tro, men regner meg ikke som kristen
Jeg tilhører en annen religion enn kristendommen
Jeg har ingen religiøs tro
Vet ikke

24) I hvilken grad deltok du i følgende aktiviteter da du var mellom 8-12 år? (Kun ett kryss pr. linje)

	Daglig	Ukentlig	Av og til	Sjeldnere	Aldri
Bønn					
Bibellesing					
Kristent kor					
Gudstjeneste					
Søndagsskole					
kristen forening/klubb/møte					

25) Kjønn:

Kvinne
Mann

26) Din alder?

18 - 29 år
30 - 39 år
40 - 49 år
50 år pluss

27) Hva er din høyeste fullførte utdanning? (Kun ett kryss mulig)

Grunnskole
Videregående skole, yrkesrettet
Videregående skole, allmennfaglig
Høgskole/Universitet inntil fire år
Høgskole/Universitet over fire år

28) Hvor mange barn har du? (Skriv inn antall, f.eks: 2)

--

29) Har du barn som er... (Her kan du sette flere kryss)

Født 2011
Født 2010
Født 2006 - 2009
Født 2003 - 2005

Født 2002
Født 2001 - 1998
Født 1996
Født 1995 - 1992
Født 1991 eller tidligere

30) Trenger ditt/dine barn tilrettelegging ut i fra særlige behov?

Ja
Nei

31) Bor du i... (Kun ett kryss mulig)

En stor by
En forstad til, eller i utkanten av en stor by
En mindre by
Et tettsted
Spredtbygd strøk

32) Hvilket fylke bor du i?

Akershus
Aust-Agder
Buskerud
Finnmark
Hedmark
Hordaland
Møre og Romsdal
Nordland
Nord-Trøndelag
Oppland
Oslo
Rogaland
Sogn og Fjordane
Sør-Trøndelag
Telemark
Troms
Vest-Agder
Vestfold
Østfold

33) Hva er ditt viktigste gjøremål eller kilde til livsopphold? (Kun ett kryss mulig)

Yrkesaktiv, fulltidsjobb

Yrkesaktiv, deltidsjobb
Skoleelev/student
Alders- eller førtidspensjonist
Hjemmeværende med husarbeid/omsorg
Trygdet/arbeidsufør
Hjemmeværede med husarbeid/omsorg

34) Din sivile status (Kun ett kryss mulig)

Gift/reg.partner
Samboer
Separert/skilt
Enslig
Enke/enkemann

35) Er du aktiv i noen av de nevnte lag/organisasjoner? (Her kan du sette flere kryss)

Fag-/arbeidstakerorganisasjon
Idrettslag
Bransje-, nærings- eller yrkesorganisasjon
Velforening
Boligbyggerlag, leieboerforening
Helselag, sanitetsforening
Friluftorganisasjon
Korps, kor, kunst
Politisk parti
Kristelig/religiøs forening
Solidaritets- eller menneskerettigh.org
Funksjonshemmedes interesseorganisasjon
Miljøvernorganisasjon
Kvinneorganisasjon

36) I hvilken grad ønsker du at kirken skal gi ditt/dine barn kunnskap om kristendommen (Kun ett kryss mulig)

I meget stor grad
I stor grad
Hverken eller
I liten grad
Ikke i det hele tatt

37) I hvilken grad ønsker du selv å formidle kristen tro til ditt/dine barn? (Kun ett kryss mulig)

I meget stor grad

I stor grad
Verken eller
I liten grad
Ikke i det hele tatt

38) Opplever du at noen av disse formidler kristen tro til ditt/dine barn? (Her kan du sette flere kryss)

Min ektefelle/samboer
Besteforeldre
Andre slektninger
Faddere
Venner av familien
Lærere i RLE (Skolefaget: Religion, livssyn og etikk)
Ledere i barne- eller ungdomsarbeidet i kirken
Ingen av de nevnte
Andre

39) I løpet av de 3 siste årene, har du deltatt som frivillig i forbindelse med kirkens arrangementer for barn eller unge? (f. eks med matlaging, kjøring, skaffet materiell, deltatt som leder) (Sett kun ett kryss)

Ja
Nei
Vet ikke

40) Er det noen av disse utsagnene som beskriver hvilket utbytte du eventuelt har hatt av å delta? (Her kan du sette inntil 3 kryss). Jeg har...

Fått mer kunnskap om kristendommen
Bidratt til å gi barn/unge et kirkelig tilbud/Fått nye venner/bekjente
Fått mer kjennskap til kirken og kirkens arbeid
Bidratt til at mitt/mine barn fikk delta på noe de hadde lyst til å være med på
Ikke hatt utbytte av å delta
Blitt mer kjent i lokalsamfunnet

41) Har du vært med på å utforme tilbud til barn og unge i kirken? Har du for eksempel vært med i planleggingsgruppe, evalueringsgruppe, andre utvalg som har gitt innspill om tilbud til barn og unge? (Kun ett kryss mulig)

Ja
Nei

Vet ikke

42) Er det noen av disse utsagnene som beskriver hvilket utbytte du eventuelt har hatt av å være med på dette? (Her kan du sette inntil 3 kryss). Jeg har...

Fått mer kunnskap om kristendommen
Bidratt til å gi barn/unge et kirkelig tilbud
Fått nye venner/bekjente
Fått mer kjennskap til kirken og kirkens arbeid
Bidratt til at mitt/mine barn fikk delta på noe de hadde lyst til å være med på
Ikke hatt utbytte av å delta
Blitt mer kjent i lokalsamfunnet
Annet:

43) Kunne du tenke deg å delta i planlegging og/eller hjelpe til med gjennomføring av kirkens tilbud til barn og unge? (Kun ett kryss mulig)

Jeg kunne godt tenke meg å delta
Jeg kunne tenke meg å delta, men ikke så mye
Jeg kunne ikke tenke meg å delta

44) Hvordan opplevde du møtet med kirken da ditt/dine barn skulle døpes? (Kun ett kryss mulig)

Meget positivt
Positivt
Verken positivt eller negativt
Negativt
Meget negativt

45) Hva synes du er det viktigste at presten snakker med far/mor om i dåpssamtalen? (Sett inntil tre kryss)

Hva kirken forstår med dåp
Foreldrenes forhold til kristen tro
Praktiske ting under dåpsgudstjenesten
Kirkens tilbud til barn
Hvordan foreldre kan formidle kristen tro til barna
Hvordan foreldrene opplever det å bli foreldre

46) Hva er hovedinntrykket ditt av dåpsgudstjenesten? (Kun ett kryss mulig)

Meget positiv
Stort sett positiv
Både og
Stort sett negativ
Meget negativ

47) Hvilke(t) av disse tilbudene kan slik du ser det være gode tilbud til ditt barn/dine barn når de/de vokser opp? (Her kan du sette inntil 4 kryss)

Familiegudstjeneste
Barnegruppe med ukentlige samlinger
Søndagsskole
Speider
Kor
En årlig samling i kirken for aldersgruppen
Adventsverksted/juleverksted
4-årsbok (en bok med kristent innhold som barnet får på en gudstjeneste det året det fyller 4 år)
Kristent barnearbeid i samarbeid med aktivitetsskolen/SFO
Besøk av presten eller kateketen i barnehage/skole
Barnehage-/skolegudstjeneste
Få tilsendt litteratur, CD-er, DVD-er til bruk i hjemmet.
Ingen av delene
Annet, spesifiser her

48) Ber du (dere) kveldsbønn eller synger en kristen sang for barnet/barna dine? (Kun ett kryss mulig)

Ja, daglig
Ja, av og til
Sjeldent
Aldri

49) Har dere fått tilsendt materiell (bok, hefte, CD, DVD) fra kirken til bruk i hjemmet? (Kun ett kryss mulig)

Ja
Nei
Vet ikke

50) Hvis ja, har du lest eller hørt på det du har fått tilsendt sammen med barnet ditt/barna dine? (Kun ett kryss mulig)

Ja, mye
Ja, litt
Nei
Husker ikke

51) Hvis ja, hva synes du om det? (Her kan du sette inntil 3 kryss)

Interessant
Alt for omfattende
Overfladisk
Inspirerende
Lærerikt
Vanskelig å forstå

52) Hvis nei, hva var grunnen til at du ikke har brukt det? (Sett inntil 3 kryss)

Har bare ikke blitt slik / har ikke sett på det
Det var alt for vanskelig å forstå
Det hadde et innhold jeg ikke ønsket å formidle til barnet/barna mine
Alt for sterkt preget av kristen tro
Barnet/barna hadde ikke lyst til at vi skulle se/lese/høre på det
Det virket kjedelig

53) Gjør dere noe spesielt hjemme på dåpsdagen (årsdagen for barnets/barnas dåp), for eksempel tenne dåpslys? (Kun ett kryss mulig)

Ja, vi pleier å markere dåpsdagen
Ja, vi markerte dåpsdagen det første året/første par årene etter dåpen, men har ikke gjort det senere
Nei, vi har aldri gjort noe spesielt på årsdagen for barnets/barnas dåp

54) Hvor viktig mener du det er at disse sidene ved kristendommen blir formidlet til ditt/dine barn? (Kun ett kryss pr. linje)

		Verken viktig eller uviktig	Uviktig	Vet ikke
	Viktig			

Sentrale tekster fra Bibelen (f. eks påskefortellingen, juleevangeliet, fortellingen om den barmhjertige samaritan, Bergprekenen)				
Trosbekjennelsen				
Kristne høytider og hva de betyr (jul, påske, pinse)				
Hva dåp er				
De ti bud				
Hva nattverd er				
Gudstjenester og det som skjer der				
At Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt				
At vi kan be til Gud				
Tilgivelse				
At Gud har skapt verden				
Å bli kjent med Jesus				
Nestekjærlighet				
Ansvar for jordkloden				
Respekt for det hellige				
Respekt for andre mennesker				

55) Hvor tilfreds er du som forelder med den kontakten du har hatt med kirken under konfirmasjonstiden (Kun ett kryss mulig)

Meget tilfreds
Tilfreds
Ganske tilfreds
Lite tilfreds
Negativ

56) Hva mener du er det viktigste kirken kan gi konfirmantene i løpet av konfirmasjonstiden? (Sett inntil 4 kryss)

En fin tid sammen med andre ungdommer
Større fortrolighet med innholdet i bibelen
Kjennskap til kirken og kirkens arbeid
Kristen tro
Hjelp til å leve etter de 10 bud
Hjelp til å velge livssyn
Hjelp til å finne sin egen vei til Gud
Hjelp til å bli sosialt moden

Annet, spesifiser her

57) Er din konfirmant gutt eller jente?

Gutt
Jente

58) I hvilken grad er ditt barn fornøyd med konformasjonstiden ett under ett, slik du forstår det? (Kun ett kryss mulig)

I meget stor grad
I stor grad
verken eller
I liten grad
Ikke i det hele tatt
Vet ikke

59) Hvordan vurderer du informasjonen du har fått fra kirken om konfirmasjonstiden, sett i forhold til dine behov? (Kun ett kryss mulig)

Informasjonen fra kirken har fullt ut dekket mine behov
Informasjonen har delvis dekket mine behov
Informasjonen har ikke dekket mine behov
Jeg kan ikke huske å ha mottatt informasjon om dette fra kirken

60) Hvor viktig er det for deg at ditt barn blir konfirmert (Kun ett kryss mulig)

Meget viktig
Viktig
Verken viktig eller ikke viktig
Litt viktig
Ikke viktig

61) Hvor ofte har du gått til gudstjeneste mens ditt barn deltok i konfirmasjonsundervisningen? (Kun ett kryss mulig)

Mindre enn før
Akkurat som før
Oftere enn før

62) Fra ditt ståsted: Har ditt barns interesse for kristendommen forandret seg i løpet av konfirmasjonstiden? (Kun ett kryss mulig)

Mye mer interessert enn før
Noe mer interessert enn før
Ingen forandring
Litt mindre interessert enn før
Mye mindre interessert enn før
Vet ikke

63) Hvilke temaer synes du det er viktig at ditt barn lærer om i konfirmasjonstiden? (Kun ett kryss pr. linje)

	Viktig	Nokså viktig	Uviktig
Sentrale tekster fra Bibelen (f.eks påskefortellingen, juleevangeliet, fortellingen om den barmhjertige samaritan, Bergprekenen)			
Kristne høytider og hva de betyr (jul, påske, pinse)			
Hva dåp er			
Hvordan leve som kristen			
Hva nattverd er			
Gudstjenestens ledd og betydning			
At Gud elsker alle mennesker og bryr seg om hver enkelt			
At vi kan be til Gud			
Tilgivelse			
Hvem Jesus er			
Nestekjærlighet			
Miljøspørsmål og vern av skaperverket			
Andre religioner			
Kropp og seksualitet			
Respekt for det hellige			
Respekt for andre mennesker			

64) Og i hvilken grad har du inntrykk av at barnet ditt faktisk har lært noe om de tingene du krysset av ovenfor i løpet av konfirmasjonstiden? (Kun ett kryss mulig)

I stor grad
I noen grad
I mindre grad
Ikke i det hele tatt
Vet ikke

65) Dersom du ønsker å være med i trekningen av en iPad 2, skriv ditt navn og telefonnummer her:

66) Har du noen kommentarer til spørsmålene eller noe du vil legge til, har du anledning til det her:

Takk for ditt svar!

SPØRRESKJEMA; ANSATTE I DEN NORSKE KIRKES MENIGHETER (UTDRAG)

28) Etter din mening, har trosopplæringsarbeidet bidratt til å rekruttere flere foreldre som frivillige i menighetens arbeid med barn og unge?

Ja, i stor grad
Ja, i noe grad
Både og
Nei, i liten grad
Nei, ikke i det hele tatt
Vet ikke

29) Hvilke oppgaver innenfor trosopplæringen er de frivillige først og fremst involvert i? (Du kan sette inntil 3 kryss)

Utviklingsarbeid for lokal trosopplæring og plan
Rapportering og dokumentasjon
Administrative oppgaver i forbindelse med trosopplæringsaktiviteter
Undervisningsoppgaver
Annen oppfølging av barn / unge
Informasjon/kommunikasjon
Praktisk gjennomføring av trosopplæringstiltak (kjøring, mat, lederoppgaver, etc.)
Kontaktoppgaver (f. eks. med foreldre, andre frivillige, institusjoner, organisasjoner)
Annet